

waterschap
**Hollandse
Delta**

waterschap Hollandse Delta

Programmabegroting 2022

Meerjarenraming 2023 - 2026

Voorwoord

Vanuit vertrouwen verbinden

Beste lezer,

De voor u liggende programmabegroting voor 2022 is opgesteld onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van het vorige, tijdelijke college van dijkgraaf en heemraden (D&H) dat van de Verenigde Vergadering (VV) de opdracht had gekregen de begroting vanuit een 'beleidsarm' perspectief te formuleren.

De doelen voor ons waterschap staan helder verwoord in deze programmabegroting. Zij zijn onder meer gebaseerd op het Bestuursprogramma 2019-2023 en op de vier verbetersporen die na de VV-tweedaagse in september 2020 als uitgangspunten zijn geformuleerd.

Het huidige college van D&H staat de resterende bestuursperiode voor een aantal uitdagingen. Beleidsarm is niet langer de opdracht, we gaan op volle kracht vooruit. Onze uitdagingen komen niet alleen voort uit de geformuleerde verbetersporen. De maatschappelijke opgaven vanuit de samenleving vragen nadrukkelijk om een andere houding van ons als waterschap en om een nieuwe koers. Vertrouwen, verbinding, zichtbaarheid én bescherming is wat wij onze omgeving willen bieden.

We laten zien waar wij als waterschap de komende jaren voor staan. Vanuit vertrouwen verbinden om zichtbaar en vindbaar te zijn voor de omgeving: voor mede-overheden zoals het Rijk, de provincie, gemeenten in ons werkgebied en andere waterschappen. Voor burgers, boeren, bedrijven en overige stakeholders en partners, zoals agrarische en natuurorganisaties en voor onze ambtelijke organisatie. Vanuit vertrouwen en verbinding zijn we van toegevoegde maatschappelijke waarde.

Bij de uitvoering van onze wettelijke kerntaken houden we er rekening mee dat grote maatschappelijke veranderingen en actuele gebeurtenissen van invloed zijn op de fysieke omgeving. Om uitvoering te geven aan onze opgaven en ambities zetten we in op kennisdeling, uitvoeringskracht en regionale focus. We investeren in de regio door samen te werken en ons te verbinden met bekende en (nog) onbekende partijen. Alleen zo creëren en brengen we maatschappelijke meerwaarde.

Samen werken we aan onze koers.

Als college werken we momenteel aan een tussentijdse evaluatie, de zogenaamde midterm review. Hierin maken we de balans op, wat hebben we gerealiseerd, waar gaan we heen? Voor het eind van dit jaar verwachten we de resultaten met de VV te kunnen delen. Halverwege 2022 bepalen we samen de koers van ons waterschap richting 2030. Zo maken we eind 2022, over ruim een jaar, de tussenstand op richting de verkiezingen in 2023, waarna in de volgende bestuursperiode de vastgelegde koers verder invulling krijgt.

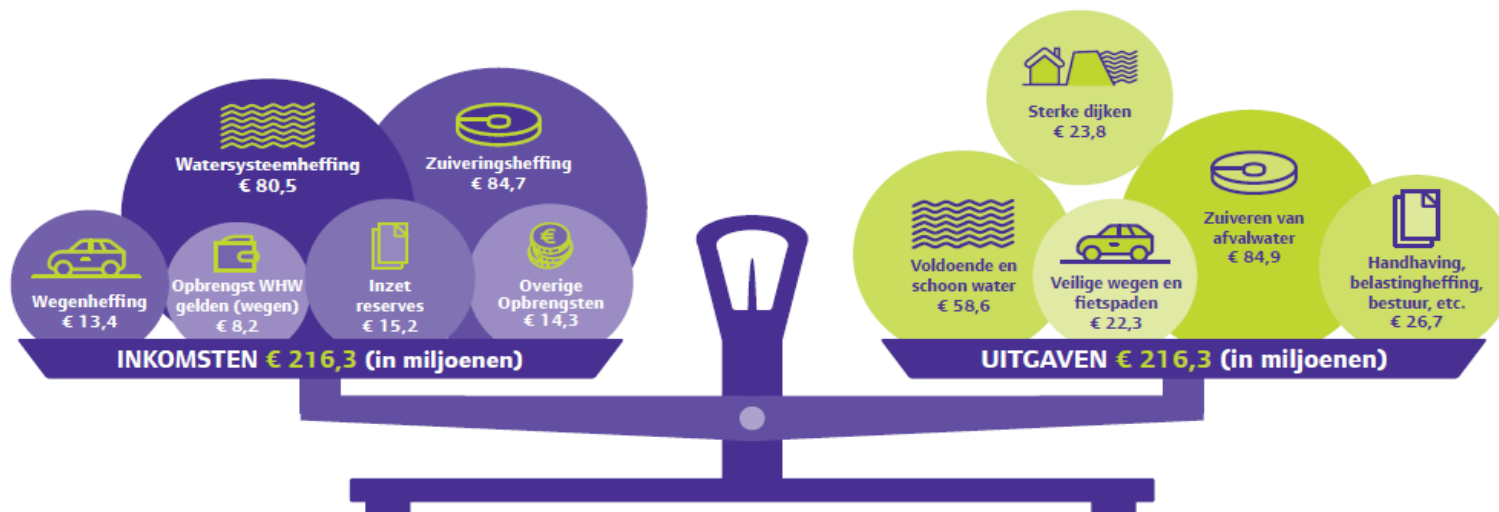
Als college werken we samen met de VV, de omgeving en de ambtelijke organisatie intensief aan het ontwikkelen van onze koers en aan verbinding, vertrouwen en zichtbaarheid.

Wij nodigen u van harte uit met ons mee te denken, ons te bevragen en scherp te houden. Want er is véél te doen. Alleen sámen realiseren we de opgaven waarvoor we staan.

Het College van Dijkgraaf en Heemraden van waterschap Hollandse Delta

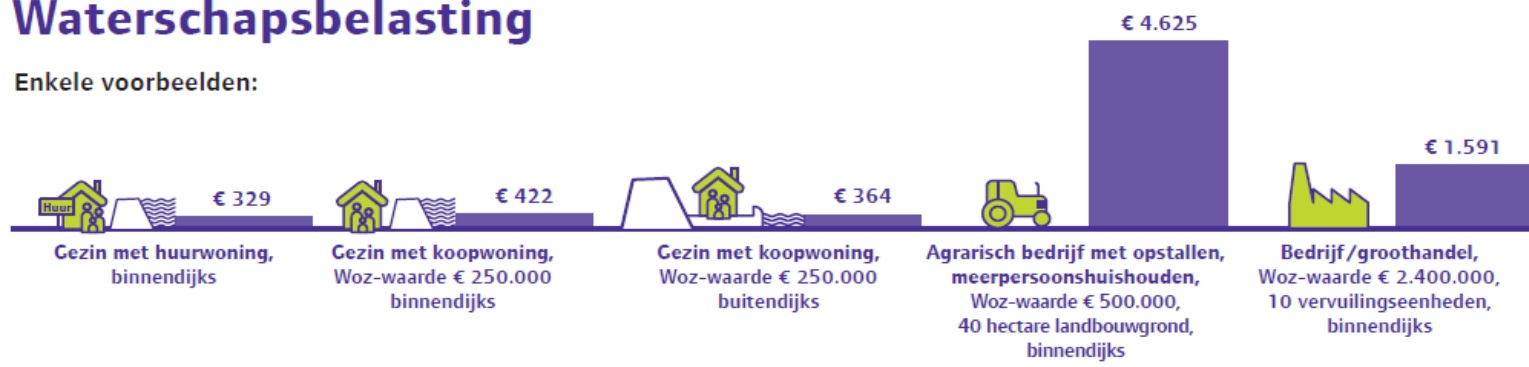

Inkomsten en uitgaven 2022

Waterschapsbelasting

Enkele voorbeelden:

Inhoudsopgave

1	Samenvatting begroting 2022	7			
1.1	Inhoudelijke speerpunten	7			
1.2	WSHD in kengetallen	12			
1.3	Financiële analyse op hoofdlijnen	12			
1.4	Leeswijzer	14			
2	Relatie Waterbeheerprogramma 2022-2027 en begroting 2022	16			
3	Overkoepelende thema's en maatschappelijke opgaven	17			
3.1	We beperken onze impact op milieu en klimaat	17			
3.2	We verbeteren de klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons gebied	18			
3.3	We "vergroenen" en versterken de biodiversiteit	19			
3.4	We gaan anders om met hemelwater	20			
4	Programma's	21			
4.1	Programma Waterveiligheid	21			
4.2	Programma Voldoende en Schoon Water	28			
4.3	Programma Waterketen	37			
4.4	Programma Wegen	44			
4.5	Bestuur en organisatie	51			
4.6	Algemene dekkingsmiddelen	57			
5	Paragrafen	59			
5.1	Ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar	59			
5.2	Uitgangspunten en normen	60			
5.3	Incidentele baten en lasten	61			
5.4	Doorbelasting indirecte kosten (Kostentoerekening)	63			
5.5	Reserves en voorzieningen	64			
5.6	Waterschapsbelastingen	68			
5.7	Weerstandsvermogen	76			
5.8	Houdbare overheidsfinanciën	78			
5.9	Financiering	79			
5.10	Verbonden partijen	83			
5.11	Bedrijfsvoering	84			
5.12	EMU-saldo	87			
6	Financiële overzichten	88			
6.1	Ontwikkeling kosten en opbrengsten	88			
6.2	Ontwikkeling bruto investeringen	89			
6.3	Overzicht exploitatie van programma's naar taken	90			
6.4	Overzicht gecompriëerde staat van lasten en baten per programma	91			
6.5	Balansontwikkeling	92			
7	Vaststelling Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2026	93			
8	Bijlagen	96			
8.1	Potentiële investeringen	96			
8.2	Geplande investeringen	108			
8.3	Lopende investeringen	111			
8.4	Risico's	116			
8.5	Verbonden partijen	121			
8.6	Lijst van begrippen en afkortingen	133			

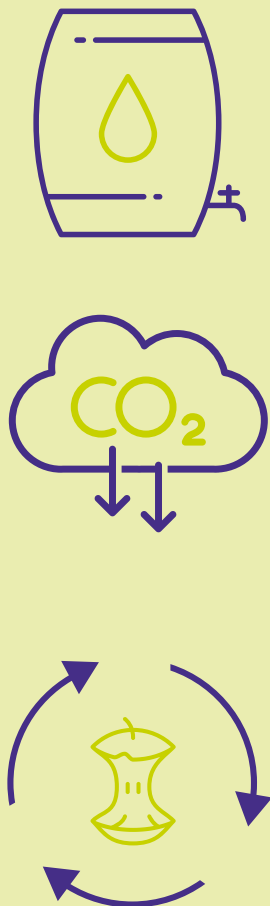
1 Samenvatting begroting 2022

Deze samenvatting bevat een overzicht van de inhoudelijke speerpunten per programma. Daarna volgt een financiële analyse op hoofdlijnen waar ingegaan wordt op de mutaties ten opzichte van de jaarschijf 2022 uit de Programmabegroting 2021 en meerjarenraming 2022-2025. De samenvatting wordt afgesloten met een toelichting op de mutaties in de investeringen en een leeswijzer voor de gehele begroting.

1.1 Inhoudelijke speerpunten

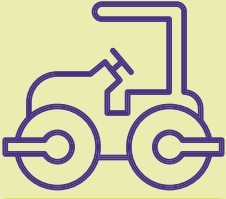
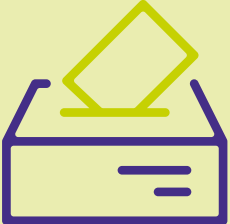
In 2022 treedt het nieuwe Waterbeheerprogramma in werking. In het inmiddels in ontwerp vastgestelde Waterbeheerprogramma zijn de doelen voor de thema's waterveiligheid, voldoende en schoon water en waterketen voor de periode 2022-2027 opgenomen. Deze Programmabegroting is voor wat betreft de drie genoemde thema's gebaseerd op het ontwerp-Waterbeheerprogramma 2022-2027. Daarnaast zijn de acties voor 2022 van de programma-overstijgende opgaven opgenomen.

Tevens is gestart met het actualiseren van het Wegenbeheerprogramma waarin de doelen voor wegen voor de periode 2022-2027 zullen worden opgenomen. De doelen in deze Programmabegroting zijn nog gebaseerd op de doelen uit het vigerende Wegenbeheerprogramma, omdat het nieuwe (geactualiseerde) programma nog niet in ontwerp is vastgesteld. Hieronder wordt per programma een korte samenvatting gegeven van de inzet voor 2022:

Programma	Samenvatting 2022
<p data-bbox="192 295 533 391">Programma-overstijgende maatschappelijke (transitie) opgaven</p> 	<p data-bbox="533 295 963 327"><u>Beperken impact op milieu en klimaat</u></p> <ul data-bbox="582 327 2033 1013" style="list-style-type: none"> - CO₂-uitstoot beperken door energie te besparen binnen al onze primaire processen en door mee te werken aan het opwekken van hernieuwbare energie op onze assets. - Inzicht verkrijgen in en kwantificeren van nog onbekende factoren die onze klimaatvoetafdruk bepalen (denk aan broeikasgasemissies uit rioolwaterzuiveringen en watergangen). - Ervaring opdoen met circulair ontwerpen, circulair beheer en onderhoud en circulair uitvragen en inkopen. Dat is meer dan bestaande processen optimaliseren en vraagt om andere samenwerkingspartners en financiële afwegingen, en om experimenteeruimte, tijd en lef. - Duurzaam werken (ook duurzaam opdrachtgeverschap) structureel borgen binnen onze bestaande werkprocessen, zodat duurzaam handelen een vanzelfsprekendheid wordt. - Werken volgens de principes van de aanpak "Duurzaam GWW". Dat helpt ons om duurzaamheid goed mee te nemen vanaf de allereerste planvorming tot aan het aanbesteden van (onderhouds-)projecten. - Onderzoek opstarten voor de mogelijkheden hergebruik effluent Oostvoorne en Hoogvliet in samenwerking met Evides. Daarnaast delen we onze kennis hierover samen met waterschap Brabantse Delta en Scheldestromen. - Bij het vaststellen van Maat op Klimaat heeft de Verenigde Vergadering aangegeven keuzes te willen baseren op een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA). Dit wordt de komende jaren geoperationaliseerd door o.a. de systematiek van CO₂ schaduw prijzen te hanteren voor interne besluitvorming. Interne CO₂-beprijzing is het vrijwillig toekennen van een financiële waarde aan de uitstoot van broeikasgassen. Hiermee worden verborgen milieu-kosten inzichtelijk gemaakt zodat het bestuur transparante en lange termijn keuzes kan maken in lijn met de vastgestelde duurzaamheidsdoelen. - Totale milieueffecten in beeld brengen om goede lange termijn afwegingen te maken, bijvoorbeeld door het beter vullen van het veld duurzaamheid in de bestuurlijke voorstellen en PFAS mee te nemen als milieueffect zoals is gebeurd in de ALM studie Dordrecht. <p data-bbox="533 1045 1064 1077"><u>Klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting</u></p> <ul data-bbox="582 1077 2033 1300" style="list-style-type: none"> - Kennis vergroten van kansen, knelpunten en handelingsperspectieven voor WSHD voor ruimtelijke Adaptatie. - Samen met onze partners maken we afspraken over de uitvoering van de uitvoeringsagenda's voor Ruimtelijke Adaptatie, starten we met de uitvoering en benutten daarbij de impuls gelden Ruimtelijke Adaptatie van het Rijk. - Brede uitvoering gegeven aan het doel 'Stimuleren en Faciliteren' uit het Deltaprogramma. - Identificeren en benutten van concrete meekoppelkansen conform het doel uit Deltaplan. - We gaan verder met het borgen en implementeren van klimaatadaptief en omgevingsbewust handelen binnen het waterschap in beleid en handelen. <p data-bbox="533 1332 985 1364"><u>Vergroenen en versterken biodiversiteit</u></p> <ul data-bbox="582 1364 1243 1396" style="list-style-type: none"> - Opstellen groenbeheerplannen voor bomen en grassen.

Programma	Samenvatting 2022
	<ul style="list-style-type: none"> - Uitwerken mogelijkheden voor duurzame verwerking van groenafval. - Opstellen bioatlas en monitoringsplan om effect Groenbeleidsplan te monitoren. - Starten met het opstellen van een landschapsplan per eiland. <p>Anders omgaan met hemelwater</p> <ul style="list-style-type: none"> - We stellen in 2022 een plan van aanpak vast hoe wij invulling gaan geven aan de speerpunten uit het WBP en starten met de uitvoering hiervan. De focus van de uitvoering in 2022 zal liggen op het aanpassen van de beleidsregels.
<p>Waterveiligheid</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Begin 2023 moet het landelijk veiligheidsbeeld compleet zijn, WSHD levert daarvoor medio 2022 de laatste traject beoordelingen aan bij de ILT. Een belangrijke mijlpaal, want op grond van het landelijk veiligheidsbeeld wordt tot 2050 de versterkingsopgave gepland. Ook WSHD heeft weer enkele trajecten te versterken. - Voor projecten ZV3T en Normtraject 20-3 lopen nu de voorbereidingen en voor ZV3T start in 2022 de uitvoering. - Voor afgekeurde trajecten wordt in 2022 mogelijk gewerkt aan de zogenaamde ingangstoets. Of wij in 2022 nog nieuwe ingangstoetsen gaan doen, wordt in overleg met het Hoogwater Beschermingsprogramma bepaald. - Herdynamiseren Springertduinen was al in de begroting 2021 opgenomen, dit jaar werd bekend dat de voorbereiding meer tijd kost en dat de uitvoering verschuift naar 2022. Technisch eenvoudig, complexiteit zit in het verkrijgen van de nodige toestemmingen (wet- en regelgeving) en omgevingsmanagement. - In het kader van het voldoen aan de basis eisen van de zorgplicht, actualiseren we de legger. Dit bleek de afgelopen jaren taaier dan verwacht, maar is dringend nodig om de actuele waterveiligheidsbelangen in de zoneringen van de legger vast te leggen. In 2021 wordt met behulp van een extern bureau een Plan van Aanpak opgesteld, in de begroting is budget gereserveerd om de eerste actualisatie te realiseren.
<p>Voldoende en Schoon Water</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Experimenteren met circulair aanbesteden/bouwen in investeringsprojecten en terugdringing CO2 uitstoot in onderhoudscontracten. - Uitwerking vanuit WBP beleidsontwikkeling op het gebied van regulier water, visstand, -migratie, hemelwater, rol in agrarische emissies. - Plan opstellen voor Zuiderdiep en havenkanalen. - Gebiedsgerichte aanpak met een integrale benadering van de verschillende opgaven (wateropgave, KRW, groot onderhoud, ruimtelijke adaptatie). - Opstellen van watergebiedsplannen met duiding van opgaven en uitvoeringsstrategie → cyclisch werken. - Aanvang groot onderhoud/vervanging inlaten door waterkeringen (meerjarig traject). - Baggeren aantal grote wateren (KRW onderhoud). - Ontwikkeling Beslissing Ondersteunend Systeem (BOS) voor bediening watersysteem (meerjarig traject).

Programma	Samenvatting 2022
<p>Waterketen</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Op een adequate wijze uitvoeren van onderhoud en procesvoering (opgave gestuurd). - Onderhoudsconcepten (OHC's) actualiseren en uitwerken naar meerjarige onderhoudsprogramma's voor 12 zuiveringskringen. - Het opstarten van de meerjarenprogrammering van ALM-voorkeursvarianten Dokhaven, Dordrecht, Hellevoetsluis en Heenvliet. - Maatregelenplan opstellen voor energiebesparing en reductie van polymeerverbruik. - Bestuurlijke vaststelling nieuwe slibstrategie WSHD en positiebepaling WSHD voor de nieuwe slibstrategie slibeindverwerking. - Huidige samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven continueren en op bepaalde punten intensiveren. - Voorbereiden van de uitvoering ALM GOS.
<p>Wegen</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitwerken van de opgaven van het nieuwe Wegenbeheerprogramma 2022-2027. - Voorbereiden op de uitvoering van het nieuwe Wegenbeheerprogramma. - Opstellen van een programma van onderhoudsmaatregelen gebaseerd op de CROW methodiek in combinatie met een Multi Criteria Analyse. - Duurzaam Veilig inrichten conform het Wegenbeheerprogramma. - Uitvoeren van het (groot) onderhoud aan de wegen, waardoor het aandeel wegen met de kwaliteit 'zeer slecht' onder het maximum van 15% per gemeente komt/blijft.
<p>Bestuur & Organisatie</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Voorbereiden van de waterschapsverkiezingen. - Verder ontwikkelen van de bestuurskracht. - Uitbouwen en verstevigen externe contacten. - Verder ontwikkelen van de digitale dienstverlening ten behoeve van klanten en stakeholders. - Inzetten op oefenen, trainen en ontwikkelen conform de vastgestelde routekaart (calamiteitenorganisatie). - Implementeren van het innovatiemanagement op basis van de Innovatieagenda.

1.2 WSHD in kengetallen

Kijk voor kaarten, kengetallen en andere geografische informatie op ons Open Dataportaal: wshd.nl/open-dataportaal

1.3 Financiële analyse op hoofdlijnen

1.3.1 Exploitatie

Belastingopbrengsten (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Geraamd in Programmabegroting 2021	175,0	185,4	196,5	208,2	220,6	223,5
Mutaties o.b.v. Kaderbief 2022		-	-	-	-	-
Mutaties o.b.v. Burap 2 - 2020		-	-	-	-	-
Mutaties o.b.v. 2e begrotingswijziging - 2020		-	-	-	-	-
Mutaties o.b.v. 1e begrotingswijziging - 2021		0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Mutaties Programmabegroting 2022		-7,0	-11,1	-16,2	-21,2	-16,3
Noodzakelijke belastingopbrengst	175,0	178,6	185,5	192,1	199,6	207,3
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		2,1%	3,9%	3,6%	3,9%	3,9%

Belastingopbrengst (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Watersysteemheffing	82,6	80,2	83,8	87,6	91,5	95,1
Wegenheffing	11,7	13,4	14,6	15,6	16,3	16,7
Zuiveringsheffing	80,4	84,7	86,8	88,7	91,5	95,2
Verontreinigingsheffing	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Netto-belastingopbrengst	175,0	178,6	185,5	192,1	199,6	207,3
Inzet tariefsegalisatiereserve	5,2	10,2	5,4	4,3	1,4	-

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Realisatie 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Waterveiligheid	20,6	22,9	21,9	20,2	19,8	19,9	21,4
Voldoende en Schoon Water	43,4	46,3	55,3	55,0	56,7	58,0	59,0
Waterketen	69,0	72,0	80,6	80,7	82,4	83,6	86,6
Wegen	9,7	11,0	12,9	13,6	14,5	15,0	15,3
Bestuur en Organisatie	17,5	25,5	18,8	20,4	21,0	22,3	22,8
Dekkingsmiddelen	-167,4	-170,6	-174,3	-181,2	-187,8	-195,1	-202,7
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-7,3	7,1	15,2	8,8	6,6	3,8	2,3

Toevoeging aan reserves	33,2	6,4	0,2	0,0	0,0	0,0
Onttrekking aan reserves	-43,9	-13,5	-15,4	-8,8	-6,6	-3,8
Saldo van baten en lasten na bestemming	-18,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

1.3.2 Investerings

Onderstaande tabel bevat het inzicht in de verwachte uitgaven (bruto investering) van de potentiële, geplande en lopende investeringen

Programma (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Waterveiligheid	1,2	3,7	31,1	9,1	-	-
Voldoende en Schoon Water	12,2	12,7	19,3	15,6	13,4	0,5
Waterketen	14,8	14,5	28,9	29,7	44,4	44,7
Wegen	10,4	11,6	14,6	4,5	3,4	0,8
Bestuur en Organisatie	2,6	8,4	1,2	0,1	-	-
Eindtotaal	41,1	50,8	95,0	59,0	61,2	46,0

Status (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027 e.v.
Potentieel	1,7	13,2	35,9	39,8	58,9	46,0	71,7
Gepland	0,6	2,9	35,3	15,6	2,2	-	-
Lopend	38,9	34,8	23,8	3,7	0,1	-	-
Eindtotaal	41,1	50,8	95,0	59,0	61,2	46,0	71,7

Vanaf 2023 zien we in het overzicht grotere investeringsvolumes. Belangrijke oorzaken hiervan zijn:

- De uitvoering van het project Zettingsvloeiing verlengde derde Toetsronde (Waterveiligheid). Dit betreft een HWBP project. In de tabellen zijn de bruto investeringsuitgaven weergegeven zodat er een transparant beeld is ten aanzien van de het financiële volume van de uit te voeren activiteiten.
- De uitwerking van de ALM's binnen de Waterketen leidt vanaf 2023 tot grotere investeringsvolumes binnen dat programma.

Vanaf de jaarschijf 2025 zijn er alleen potentiële investeringen en geen geplande of lopende investeringen. Dit heeft te maken met de status van het Waterbeheerprogramma en Wegenbeheerprogramma.

Realisatiegraad investeringen

Voor de begroting 2022 is extra aandacht besteed voor het maximaal realiseren van de geplande investeringen door:

1. het samenstellen van een robuust investeringsprogramma met realistische planningen en ramingen door onzekere investeringen uit de begroting te halen. Nieuwe investeringen worden pas ter besluitvorming aan de VV voorgelegd als de realisatie concreet kan worden gemaakt;
2. kleine projecten meer te bundelen tot grotere raamkredieten, met name op het programma Waterketen. Dit sluit ook beter bij de realisatie van de maatregelen die voortkomen uit de ALM-studies;
3. deelbudgetten die nodig zijn voor het ondervangen van projectrisico's, in het laatste boekjaar van het project te zetten, zodat deze niet hoeven te drukken op de verwachte bestedingen van het lopende boekjaar;

4. intern actiever te monitoren, sturen en bijsturen van de voortgang van de realisatie door strakkere regie;
5. en het verder professionaliseren van het risicomanagement. Onderzocht wordt of per programma een overall-risicopot kan worden gemaakt in plaats van per project. Dit biedt meer ruimte voor het effectief en efficiënt inzetten van deze reserveringen.

Sturingsfilosofie

In opdracht van de Verenigde Vergadering is commissie Aanbevelingen Rekenkamercommissie in 2021 gestart aan de ontwikkeling van bestuurlijk relevante sturingsinformatie ten behoeve van de verschillende rollen van de VV. Deze rollen zijn, in willekeurige volgorde, kaderstellend, controlerend en volksvertegenwoordigend. Adequate sturingsinformatie is randvoorwaardelijk voor de VV om haar rollen te kunnen uitoefenen. De basis voor deze sturingsinformatie ligt in de sturingsfilosofie, de beschrijving van hoe de VV vorm en inhoud wil geven aan haar rollen en welke informatie de VV nodig heeft om haar rollen uit te oefenen. Voor het ontwikkelen van de sturingsinformatie wordt aangesloten op doelen die geformuleerd zijn in het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en het Wegenbeheerprogramma. Het ontsluiten van de sturingsinformatie vindt plaats via dashboards. De ontwikkeling van deze dashboards start in 2021 en wordt afgerond in 2022. Deze ontwikkeling zal zogenoemd iteratief plaatsvinden, wat betekent dat de ontwikkeling gaandeweg plaatsvindt. Onderdelen die afgerond zijn, worden beschikbaar gesteld waarna de volgende onderdelen worden opgepakt. Ook in 2022 wordt de VV meegenomen in dit ontwikkelproces.

Indicatoren:

WSHD streeft naar een effectieve en efficiënte wijze naar realisatie van maatschappelijke opgaven. In het nieuwe Waterbeheerprogramma 2022-2027 wordt daarvoor een belangrijke basis gelegd. Zo is er bewust voor gekozen in het nieuwe WBP geen concrete maatregelen meer op te nemen en is de doelenstructuur (“doelenboom”) die in het vorige WBP werd geïntroduceerd verder doorontwikkeld en verfijnd. Na het bepalen van de kritieke succesfactoren (in het WBP: subdoelen) dient, om optimaal te kunnen sturen, nog een verdere verfijning plaats te vinden door, in onderlinge samenhang:

1. de acties te benoemen, waarmee de kritieke succesfactoren gerealiseerd gaan worden;
2. de (kritieke) prestatie-indicatoren te bepalen, waarmee de voortgang wordt gemeten;
3. de normen, streefwaarden of “targets” te benoemen die aangeven hoeveel voortgang er aan het eind van de planperiode (in dit geval 2027) geboekt moet zijn. Dit kan ook nog verder uitgewerkt worden per jaarschijf.

Voor een groot aantal subdoelen (ksf's) uit het WBP zijn we nog niet zo ver dat we er nu al concrete normen/targets aan kunnen hangen. In veel gevallen is de uitgangssituatie nog niet bekend en moet daar onderzoek naar worden gedaan. Uit dergelijk onderzoek moet ook blijken welk target voor 2027 haalbaar is, en vervolgens moet nog worden bepaald welke streefwaarden we dan hanteren voor de tussenliggende jaren. En ook geldt, zoals hiervoor al opgemerkt, dat niet alle subdoelen kwantitatief zijn te maken. De normen/targets zijn dan ook niet opgenomen in de Programmabegroting 2022.

1.4 Leeswijzer

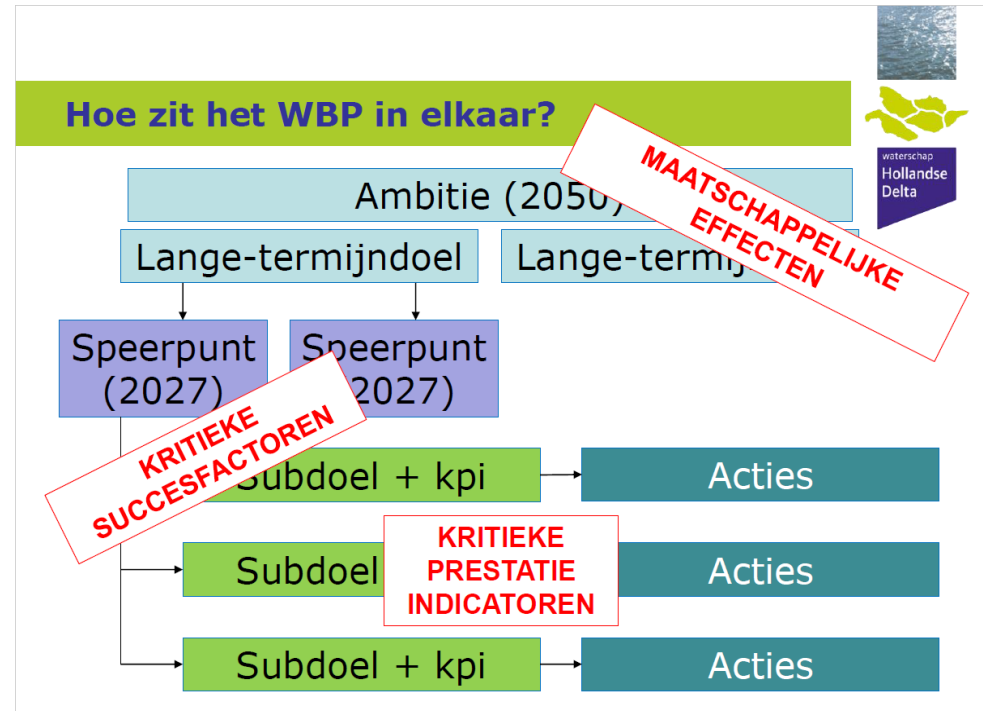
In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de relatie tussen het Waterbeheerprogramma en de begroting. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de organisatie brede, programma-overstijgende maatschappelijke transitieopgaven toegelicht. Beschrijvingen van de speerpunten voor de programma's Waterveiligheid, Water, Waterketen, Wegen, bestuurlijke opgaven en de doelstellingen voor Bestuur en Organisatie volgen in hoofdstuk 4. De toelichtingen zijn opgebouwd aan de hand van de 3 W-vragen, 'Wat willen we bereiken?', 'Wat gaan we hiervoor doen?' en 'Wat mag het kosten?'.

De verplichte paragrafen, waaronder reserves en voorzieningen en waterschapsbelastingen zijn opgenomen in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 bevat de financiële overzichten. Het vaststellingsbesluit van de begroting staat in hoofdstuk 7. De bijlagen met daarin een overzicht van de gebruikte afkortingen en inzicht in de investeringen volgen ten slotte in hoofdstuk 8.

2 Relatie Waterbeheerprogramma 2022-2027 en begroting 2022

Vanaf 2022 geldt het nieuwe Waterbeheerprogramma. De ambities en lange-termijndoelen uit het WBP vormen de spreekwoordelijke stip aan de horizon, die duidelijk maakt waar we op de langere termijn naar toe willen bewegen en welke maatschappelijke effecten we daarmee willen bereiken. Deze lange-termijndoelen borduren voort op het vorige Waterbeheerprogramma en kunnen in principe ook weer overgenomen worden in volgende WBP's.

Voor focus op het bereiken van de lange-termijndoelen voor de komende zes jaar (2022-2027, de planperiode van het Waterbeheerprogramma), hebben we voor elk thema speerpunten benoemd en zijn voor elk speerpunt de daarbij behorende subdoelen beschreven. In termen van sturing zijn deze speerpunten en de bijbehorende subdoelen te beschouwen als de kritieke succesfactoren van het waterschap. Deze succesfactoren geven antwoord op de vraag waarin we de komende planperiode moeten "uitblinken", op weg naar het realiseren van onze lange-termijndoelen. Wat er moet gebeuren om de subdoelen en speerpunten te verwezenlijken, is in het Waterbeheerprogramma richtinggevend en op hoofdlijnen beschreven in de vorm van acties. Bij vrijwel alle speerpunten en subdoelen zijn kritieke prestatie-indicatoren (kpi's) geformuleerd, waarmee we periodiek over de voortgang rapporteren (jaarlijkse rapportage Waterwerken, in ontwikkeling zijnde bestuurlijke dashboard) en op basis waarvan het bestuur kan bijsturen in de uitvoering van het Waterbeheerprogramma.

De uitwerking van het Waterbeheerprogramma op tactisch en operationeel niveau gebeurt jaarlijks via de reguliere planning- en controlcyclus. In deze Programmabegroting 2022 richten wij ons op de doelen en activiteiten voor 2022. De speerpunten zijn één op één overgenomen uit het WBP. Wij merken op dat gezien de status (concept op moment van het samenstellen van de programmabegroting 2022, zie de toelichting in paragraaf 1.3.2) van het WBP nog een nadere invulling van de voorgestelde KPI's moet plaatsvinden door vaststelling van concrete percentages.

In hoofdstuk 3 worden de activiteiten van 2022 voor de overkoepelende thema's en maatschappelijke opgaven beschreven. Daarna beschrijven we in hoofdstuk 4 de ambities, speerpunten en acties voor achtereenvolgens waterveiligheid, voldoende en schoon water, waterketen en wegen. De bestuurlijke besluitvorming voor het nieuwe Wegenbeheerprogramma is nog niet afgerond, daarom zijn de ambities, speerpunten en acties voor wegen gebaseerd op het vigerende Wegenbeheerprogramma 2016-2021.

3 Overkoepelende thema's en maatschappelijke opgaven

Naast de onderstaande overkoepelende thema's heeft de afgelopen jaren het thema veiligheid uitgebreid aandacht gekregen. Eind 2021 zal blijken of de doelstelling op het gebied van veiligheid, trede 2 op de veiligheidsladder in 2021, behaald is. In 2022 zullen de acties in eerste instantie gericht zijn op het stand houden van hetgeen bereikt is in 2021. Vervolgstappen zullen zijn om, na bestuurlijke consultatie, aanvullende acties die nodig zijn om eventueel het behalen van trede 3 in 2023 verder op te pakken. Ook het bereiken van het volwassenheidsniveau op het gebied van BIO/AVG krijgt in 2022 aandacht.

Hieronder wordt ingegaan op de volgende thema's en (maatschappelijke) opgaven:

- We beperken onze impact op milieu en klimaat.
- We verbeteren de klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons gebied.
- We "vergroenen" en versterken de biodiversiteit.
- We gaan anders om met hemelwater.

SDG 13: Climate Action

3.1 We beperken onze impact op milieu en klimaat

De internationale afspraken in het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015 zijn gericht op het beperken van de opwarming van de aarde tot 1,5 graden Celsius. In de Klimaatwet is vastgelegd dat Nederland hiervoor de CO₂-uitstoot wil verminderen met 49% ten opzichte van 1990 en in 2050 nagenoeg klimaatneutraal wil zijn. In het voorjaar van 2021 heeft de Europese Unie de klimaatdoelstellingen verder aangescherpt naar 55% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990. Naast het tegengaan van klimaatverandering zijn er op Europees en landelijk niveau afspraken gemaakt over het terugdringen van ons grondstoffengebruik.

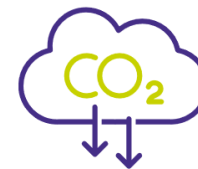
Ons waterschap heeft zich verbonden aan de nationale klimaatdoelstellingen zoals vastgelegd in het Klimaatakkoord en de doelstellingen uit het Grondstoffenakkoord. In Maat op Klimaat (2019) tekende het algemeen bestuur voor de hierna genoemde strategische doelstellingen:

1. WSHD wil uiterlijk in 2030 energieneutraal zijn. WSHD brengt in 2030 het gebruik van fossiele brandstoffen en de CO₂-uitstoot zoveel mogelijk terug.
2. WSHD handelt duurzaam en wil in 2050 volledig circulair zijn en in 2030 voor de helft. Dit betekent concreet dat we in 2030 50% minder primaire grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel) gebruiken.
3. WSHD bereidt zich daadkrachtig en flexibel voor op het versneld veranderende klimaat.

Aanvullend hierop is in het nieuwe WBP vastgelegd dat WSHD toewerkt naar een klimaatneutraal waterschap in 2050.

Acties 2022

Om de duurzame doelen dichterbij te brengen, voeren we in 2022 de volgende activiteiten uit:

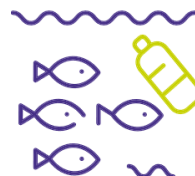
CO₂-uitstoot beperken binnen al onze primaire processen en op onze assets

Duurzaam werken expliciet borgen binnen al onze processen

Mogelijkheden onderzoeken hergebruik effluent Oostvoorne en Hoogvliet in samenwerking met Evides

Verder vergroten milieubewust handelen

3.2 We verbeteren de klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons gebied

Het toekomstbestendig maken van ons waterbeheer betekent niet alleen dat we klimaatverandering moeten tegengaan maar ook dat we ons zullen moeten aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering die we nu al ervaren. Dit noemen we klimaatadaptatie. Klimaatadaptatie is een breed begrip. Klimaatadaptatie is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het veranderende klimaat en de schadelijke gevolgen daarvan probeert te beperken. Die gevolgen doen zich voor in de ruimtelijke inrichting, het waterbeheer, de natuur, de landbouw, tuinbouw en visserij, de gezondheidszorg, de recreatie en het toerisme en bij onze infrastructuur (wegen, spoorwegen, waterwegen, luchtvaart, energie en ICT).

Om de aanpak van een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons land te versnellen is in 2017, als onderdeel van het Deltaprogramma, het eerste Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) verschenen. Het DPRA bestaat uit vier inhoudelijke onderdelen – wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van een overstroming – en beschrijft zeven ambities:

1. Kwetsbaarheden in beeld brengen met behulp van een stresstest.
2. Via een risicodialog komen tot een adaptatiestrategie.
3. Een uitvoeringsagenda met concrete maatregelen opstellen.
4. Klimaatadaptatieve maatregelen koppelen aan andere opgaven in de fysieke leefomgeving.
5. Klimaatadaptatie stimuleren en faciliteren.
6. Klimaatadaptatieve doelen reguleren en borgen.
7. Schade beperken bij calamiteiten (restrisico).

De speerpunten voor ruimtelijke adaptatie in 2022 zijn:

Met onze partners
werken aan een
klimaatbestendig gebied

Het stimuleren van
klimaatadaptatieve
maatregelen (subsidie)

Tegelwippen
(tegel eruit, plant erin)

Actie Waterbazen;
bewustwording om
klimaatadaptatief bezig te
zijn

3.3 We "vergroenen" en versterken de biodiversiteit

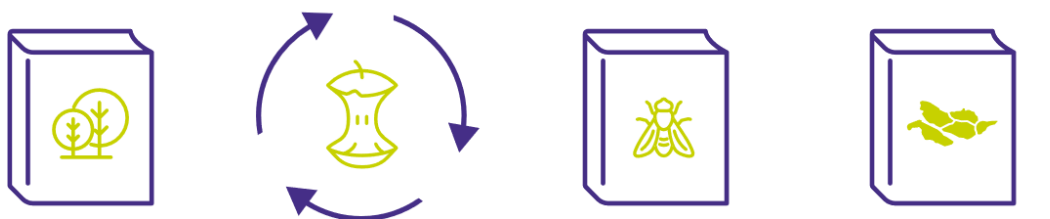
Onder invloed van klimaatverandering en milieuvuiling staat de biodiversiteit mondiaal onder druk. Dat merken we ook in Nederland. Van alle inheemse plant- en diersoorten die we in 1900 in ons land hadden is een groot deel verdwenen, zo blijkt uit onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving. Naast klimaatverandering en milieuvuiling vormen ook niet-duurzame landbouw, ontbossing, infrastructuur, verstedelijking en energieproductie bedreigingen voor de natuur. In de maatschappij zien we dan ook een toenemende aandacht voor en waardering van "groen". Bomenkap of andere aantastingen van natuur en landschap leiden dan ook niet zelden tot grote maatschappelijke verontwaardiging. Een brede coalitie van overheden, bedrijven en andere (maatschappelijke) partijen heeft zich verenigd om samen te werken aan het *Deltaplan Biodiversiteitsherstel*. In 2020 heeft ook de Unie van Waterschappen zich hier bij aangesloten.

Speerpunten 2022-2027

Vanuit een gezamenlijk belang voor een veilige en leefbare delta voor mens, dier en plant willen we, samen met andere partijen, weer gaan meebewegen met de natuur. Om dat te bereiken, streven we naar een vergroening van onze waterschapstaken. In onze Groenvisie *Buitengewoon groen* (oktober 2020) hebben we dan ook aangegeven dat we het behouden van landschappelijke waarden en het vergroten van de biodiversiteit als een maatschappelijke en daarmee essentiële taak voor het waterschap zien.

Acties 2022

Specifieke activiteiten en programma-overstijgende speerpunten voor Groen in 2022 zijn:

Opstellen
groenbeheerplannen
voor bomen en grassen

Uitwerken mogelijkheden
voor duurzame
verwerking van
groenafval

Opstellen bioatlas en
monitoringsplan om
effect Groenbeleidsplan
te monitoren

Starten met het opstellen
van een landschapsplan
per eiland

Een belangrijke uitwerking van het Groenbeleidsplan vindt plaats via de maaibestekken per regio die in 2021 zijn aanbesteed voor een periode van 6 jaar. De onderhoudsbestekken voor de waterbergingen worden in 2022 voorbereid op basis van een ecologische inventarisatie en specifieke beheerplannen. In 2022 gaat specifieke aandacht uit naar het uitvoeren van het bomenonderhoud op een duurzame wijze en de herplant van de jaarlijkse kapopgave. Hierbij wordt ook gekeken naar het vergroten van de biodiversiteit.

3.4 We gaan anders om met hemelwater

Bij een natuurlijke waterkringloop infiltreert een groot deel van het hemelwater in de bodem. Op die manier wordt het grondwater aangevuld. In het stedelijk gebied is deze kringloop grotendeels verstoord door de aanwezige bebouwing en infrastructuur. Regenwater heeft daardoor niet meer de kans te infiltreren in de bodem, maar wordt vaak direct afgevoerd via het rioolwaterstelsel, waarna het ofwel via het oppervlaktewater wordt afgevoerd, ofwel via de rioolwaterzuivering. Ook in het landelijk gebied is deze kringloop hier en daar verstoord, bijvoorbeeld door verdichte landbouwbodems en lage percentages organische stof in de bodem.

Door het herstel van de natuurlijke waterkringloop en het vergroten van de sponswerking van de bodem kan in droge periodes water beter worden vastgehouden en kan in natte periodes het waterbergende vermogen van bodems beter worden benut. We zetten daarbij dus niet alleen in op hergebruik, vasthouden, bergen en afvoeren maar ook op sparen, aanvoeren, adapteren en accepteren. Bovendien zetten we gelijktijdig in op zowel het landelijk als het stedelijk gebied als op de onderlinge samenhang daartussen.

Vasthouden van water in het gebied is een belangrijk doel, maar bepaalde omstandigheden kunnen er voor zorgen dat toch een bepaalde mate van afvoer van hemelwater nodig is. Er valt op jaarbasis meer neerslag dan er verdampt, infiltreert en verbruikt wordt. Ook vanwege de ligging van een groot deel van ons beheergebied onder de zeespiegel is het verpompen van overtollig hemelwater vaak noodzakelijk. Dat neemt niet weg dat er voor alle betrokkenen een grote opgave ligt om zuiniger om te gaan met het hemelwater, om ook in droge periodes over voldoende goed water te kunnen beschikken.

Acties 2022

We stellen in 2022 een plan van aanpak vast hoe wij invulling gaan geven aan de speerpunten uit het WBP en starten met de uitvoering hiervan. De focus van de uitvoering in 2022 zal liggen op het aanpassen van de beleidsregels.

Bron = STOWA, 2019.22

4 Programma's

In dit hoofdstuk worden de programma's nader beschreven. Per programma wordt inzicht gegeven in de speerpunten. Achtereenvolgens komen aan bod waterveiligheid, voldoende en schoon water, waterketen en wegen. Tot slot worden de doelstellingen voor bestuur en organisatie toegelicht.

4.1 Programma Waterveiligheid

Het programma waterveiligheid is erop gericht burgers en bedrijven in ons beheersgebied te beschermen tegen overstromingen. Deze bescherming bestaat enerzijds uit het voorkomen dat een overstroming plaatsvindt. Maar omdat absolute zekerheid niet bestaat en er altijd een (kleine) kans is dat er toch een overstroming plaatsvindt, zetten we ook in op maatregelen om de gevolgen van een overstroming zo veel mogelijk te beperken.

We geven hier invulling aan via het principe van de "meerlaagse veiligheid". Deze benadering kent drie lagen:

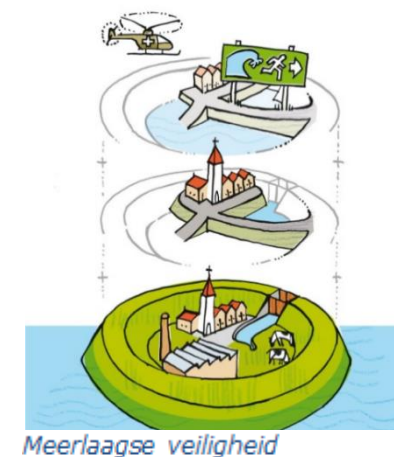
1. Preventie: het beperken van de kans op een overstroming door voldoende hoge en sterke dijken;
2. Ruimtelijke inrichting: het gebied achter de dijken zodanig inrichten dat de gevolgen van een overstroming zo beperkt mogelijk blijven;
3. Crisisbeheersing: het beperken van de gevolgen van een overstroming door een goede crisisbeheersing, evacuatieplannen e.d.

De kern van het programma waterveiligheid is en blijft het bieden van veiligheid tegen overstromingen. Deze taak staat niet ter discussie. Maar vanwege allerlei maatschappelijke ontwikkelingen zoals energietransitie, meer druk op de ruimte en de afnemende biodiversiteit is het van belang om na te denken over de manier waarop we met deze ontwikkelingen om gaan. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 zijn daarom voor het programma waterveiligheid de volgende lange-termijndoelen geformuleerd:

Lange-termijndoelen waterveiligheid 2050

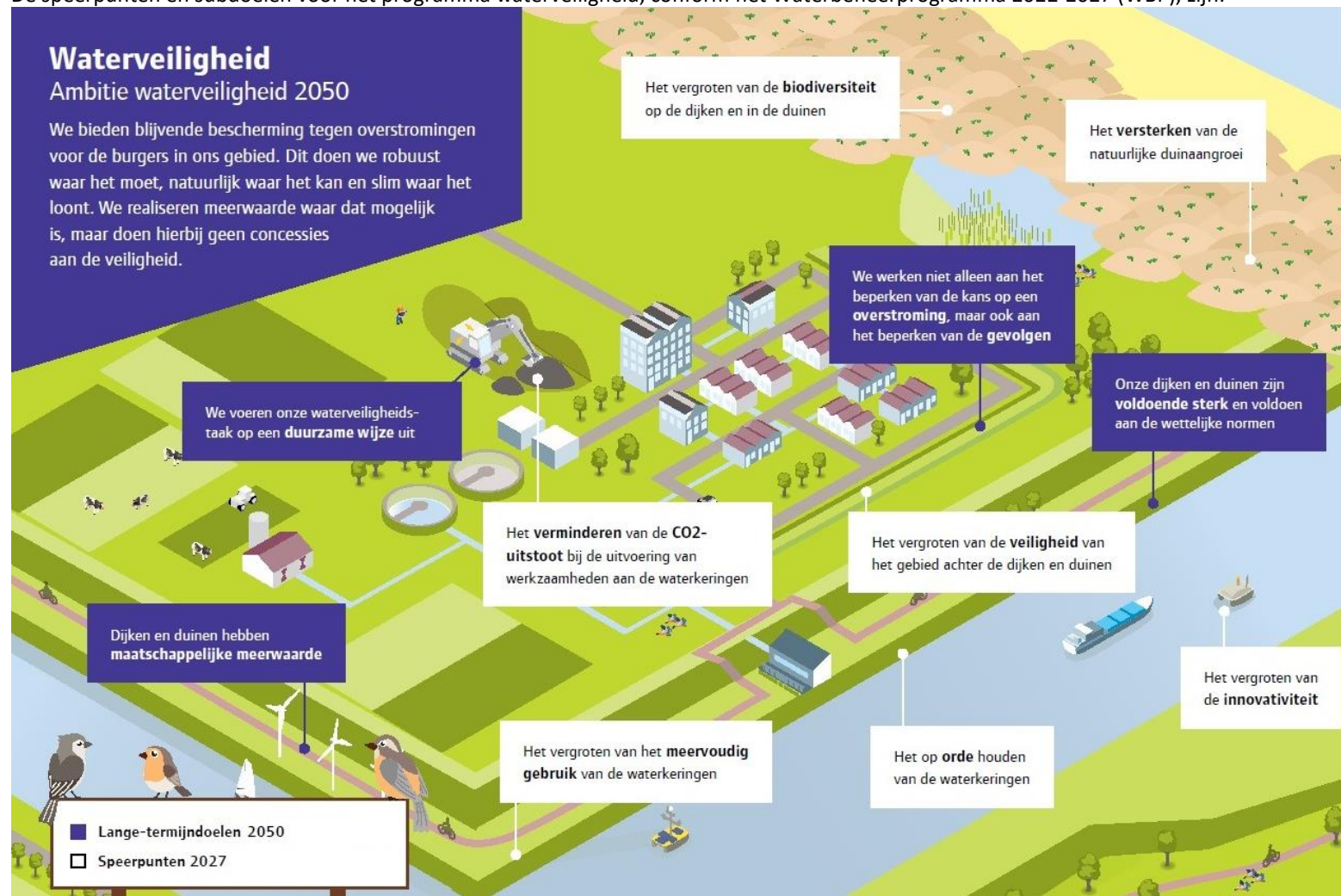
1. *Onze dijken en duinen zijn voldoende sterk en voldoen aan de wettelijke normen*
2. *We werken niet alleen aan het beperken van de kans op een overstroming, maar ook aan het beperken van de gevolgen*
3. *Dijken en duinen hebben maatschappelijke meerwaarde*
4. *We voeren onze waterveiligheidsstaak op een duurzame wijze uit*

Om duidelijk te maken waar we ons de komende jaren op gaan focussen hebben we, op basis van de lange-termijndoelen in het Waterbeheerprogramma, een aantal speerpunten voor de komende planperiode bepaald. Langs de lijn van deze speerpunten is in de volgende paragraaf toegelicht wat we daarvoor in 2022 gaan doen.

4.1.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

De speerpunten en subdoelen voor het programma waterveiligheid, conform het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP), zijn:

Om deze speerpunten en subdoelen te bereiken binnen de planperiode worden per jaar verschillende maatregelen uitgevoerd. Hieronder wordt per speerpunt in beeld gebracht welke activiteiten in 2022 worden uitgevoerd die bijdragen aan het realiseren van dat speerpunt.

	Speerpunt	Subdoelen	KPI's
1	Het op orde houden van de waterkeringen	Waarborgen van de veiligheid van de waterkeringen	De mate waarin de waterkeringen aan de norm voldoen (% , km's, #trajecten)
		Verbeteren van de inrichting en uitvoering van de zorgplicht	De mate waarin aan de basiseisen voor de zorgplicht wordt voldaan (% , #)
			De kwaliteit van de informatie (% actueel, betrouwbaar en compleet)

Wat gaan we daarvoor doen:

- We onderhouden ook dit jaar onze waterkeringen, op basis van onderhoudsprogramma's, inspecties en meldingen
- We ronden de eerste toetsronde primaire waterkeringen af en daarmee voldoen we aan de afspraken die hierover met het Rijk zijn gemaakt. We hebben dan voor ons hele areaal in beeld welke keringen voldoen aan de eisen, en welke mogelijk versterkt moeten worden.
- We gaan door met het toetsen van de genormeerde regionale waterkeringen (boezemkeringen).
- We gaan ook door met de voorbereiding van de versterkingsprojecten ZV3T en Normtraject 20-3.
- We willen de eerste actualisatie van de leggers waterkeringen bestuurlijk laten vaststellen.
- Daarnaast doorgaan met de reeds in gang gezette ontwikkelingen om de hoeveelheid en betrouwbaarheid van informatie over onze keringen te verbeteren.

	Speerpunt	Subdoelen	KPI's
2	Het versterken van de natuurlijke duinaangroei	Vergroten van de dynamiek in de duinen	De mate waarin dynamiek in de duinen toeneemt (toename zand, hoogte, verandering)

Wat gaan we daarvoor doen:

- We voeren het project Herdynamisering Springertduinen uit en brengen zo de natuurlijke duinaangroei op gang.

	Speerpunt	Subdoelen	KPI's
3	Het vergroten van de biodiversiteit op de dijken en in de duinen	Toename van de soorten op dijken en in duinen	Het aantal en de bedekking van kwalificerende plantensoorten (#, %)
		Toename aantal bloem- en kruidenrijk ingerichte dijken	De hoeveelheid groene keringen bloem- en kruidenrijk ingericht (aantal km's, ha's, %)

Wat gaan we daarvoor doen:

- Neveneffect van de uitvoering van het project Herdynamisering Springertduinen is het scheppen van de condities voor toename van de biodiversiteit in de duinen. Verder gaan we door met onderhouden van reeds aangelegde bloem- en kruidenrijke dijken en monitoren van de ontwikkeling van biodiversiteit op deze plekken.

	Speerpunt	Subdoelen	KPI's
4	Het vergroten van de veiligheid van het gebied achter de dijken en duinen	Beperken mogelijke gevolgen van overstromingen via ruimtelijke inrichting	De mate waarin in plannen rekening gehouden is met gevolgen van overstromingen (expert judgement)
		Beperken mogelijke gevolgen van overstromingen via crisisbeheersing	De vakbekwaamheid van medewerkers in de calamiteitenorganisatie van ons waterschap

Wat gaan we daarvoor doen:

- We nemen deel aan gebiedsprocessen om zo invloed uit te oefenen op ruimtelijke plannen.
- We gaan door met de herziening van het calamiteitenbestrijdingplan en de calamiteitenbestrijdingsorganisatie.

	Speerpunt	Subdoelen	KPI's
5	Het vergroten van het meervoudig gebruik van de waterkeringen	Vergroten ruimtelijke/landschappelijke kwaliteit (incl. beleving)	De mate waarin de ruimtelijke/landschappelijke kwaliteit geborgd is (expert judgement)
		Vergroten toegankelijkheid	De hoeveelheid keringen die toegankelijk zijn (km's, trajecten)

Wat gaan we daarvoor doen:

- Binnen de beperkingen die de waterveiligheid stelt, verlenen we vergunningen voor activiteiten binnen de zoneringen van de waterkeringen.
- We gaan door met de herziening van het calamiteitenbestrijdingsplan en de calamiteitenbestrijdingsorganisatie, waarvan de dijkbewakingsorganisatie specifiek onderdeel is, zoals dit beschreven wordt in paragraaf 4.5.1.

	Speerpunt	Subdoelen	KPI's
6	Het verminderen van de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterkeringen	Terugdringen CO2 uitstoot bij versterkingen	KPI's dienen nog bepaald te worden, in afstemming met de ontwikkeling van de sectorbrede Klimaatmonitor. Tot die tijd wordt jaarlijks gerapporteerd over concrete activiteiten/projecten binnen waterveiligheid
		Terugdringen CO2 uitstoot bij beheer en onderhoud	
		Vergroten circulariteit bij werkzaamheden voor waterveiligheid	

Wat gaan we daarvoor doen:

- We gaan mee met de landelijke ontwikkelingen op dit gebied.

	Speerpunt	Subdoelen	KPI's
7	Het vergroten van de innovativiteit	Vergroten van het inzicht in het gedrag van de waterkeringen	De kwaliteit van de informatie (cijfer, % actueel, betrouwbaar, compleet)
		Vergroten van het innovatief vermogen/werken	KPI dient nog bepaald te worden, in afstemming met de organisatiebrede aanpak van het innovatief werken. Tot die tijd wordt jaarlijks gerapporteerd over concrete innovatie-initiatieven binnen waterveiligheid

Wat gaan we daarvoor doen:

- Ook in 2022 gaan we door met de eerder in gang gezette ontwikkeling van informatie en informatiesystemen die ons helpen bij het nemen van de juiste beslissingen voor de waterveiligheid.

In de begroting zijn voor het komend jaar de maatregelen opgenomen die bijdragen aan het realiseren van de doelen uit het WBP. In Waterwerken wordt gerapporteerd over de voortgang en het bereiken van de doelen.

4.1.2 Wat mag het kosten?

Tabel 4.1.1: Exploitatie Waterveiligheid

Beleidsproduct (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	01.10 Preventie (1e laag)	22,7	26,1	22,7	19,9	19,5	19,5	20,9
	01.20 Ruimtelijke inrichting (2e laag)			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	01.30 Crisisbeheersing (3e laag)	0,8	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal Lasten		23,6	27,2	23,7	20,9	20,5	20,5	22,0
Baten	01.10 Preventie (1e laag)	-3,0	-4,3	-1,7	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
	01.20 Ruimtelijke inrichting (2e laag)			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	01.30 Crisisbeheersing (3e laag)			-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Totaal Baten		-3,0	-4,3	-1,8	-0,7	-0,7	-0,6	-0,6
Saldo van baten en lasten voor bestemming		20,6	22,9	21,9	20,2	19,8	19,9	21,4
Toevoeging aan reserves		4,6	1,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Onttrekking aan reserves		-8,0	-3,0	-2,0	-0,8	-0,8	-0,3	0,0
Saldo van baten en lasten na bestemming		17,1	21,2	20,2	19,4	19,0	19,6	21,4

Ten opzichte van de jaarschijf 2022 uit de meerjarenbegroting 2021-2025 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd. Bijstellingen in de solidariteitsbijdrage HWBP en de uitvoering van de HWBP exploitatieprojecten leiden tot hogere lasten in 2022 van € 0,3 miljoen. Tevens zijn de planningen voor de uitvoering van de veiligheidstoetsing en de 1^e beoordelingsronde geactualiseerd. Dit leidt tot een verschuiving van de geplande uitgaven door de tijd. Hierdoor zullen de lasten in 2022 naar verwachting € 0,4 miljoen hoger uitvallen dan eerder geraamd.

Ook op het gebied van het onderhoud wijzigen een aantal zaken ten opzichte van de meerjarenraming. In 2022 wordt een intensivering gepleegd op het bomonderhoud (€ 0,1 miljoen nadeel). Het preventie onderzoek naar de asfaltbekleding leidt naar verwachting ook tot hogere lasten (nadeel € 0,3 miljoen). Voor onderzoeken naar niet-gesprongen explosieven (NGE) wordt een incidenteel budget opgenomen van € 0,5 miljoen. Vanwege het incidentele karakter van deze lasten wordt voorgesteld ter dekking hiervan gebruik te maken van de reserves. Hiertoe is de onttrekking aan de reserves verhoogd met € 0,5 miljoen.

Voor de pre-project kosten voor investeringen wordt in 2023 een extra uitgave van € 0,1 miljoen voorzien. Daartoe is het budget ten opzichte van de meerjarenraming verhoogd. Op basis van de actuele planningen van de investeringsprojecten zijn de kapitaallasten en de doorbelastingen geactualiseerd. Ten opzichte van de meerjarenraming leidt dat tot een voordeel van € 1 miljoen.

In 2022 zijn de lasten naar verwachting hoger dan opgenomen in de meerjarenbegroting. Hiertoe vervalt een geraamde dotatie aan de tariefsegalisatiereserve van € 0,3 miljoen. Met het uitvoeren van de motie Van Kempen, door de VV aangenomen in november 2020, vindt een aanvullende onttrekking plaats aan de tariefsegalisatiereserves. Voor het programma Waterveiligheid betekent dit een aanvullende onttrekking van € 0,8 miljoen.

Tabel 4.1.2: Verwachte investeringsuitgaven Waterveiligheid

Status (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027 e.v.
Potentieel	-	0,2	1,1	0,1	-	-	-
Gepland	-	0,5	30,0	9,0	-	-	-
Lopend	1,2	3,0	-	-	-	-	-
Eindtotaal	1,2	3,7	31,1	9,1	-	-	-

De voorbereidingen van de afgelopen jaren voor de Zettingsvloeiing verlengde 3^e Toetsronde (Zv3T) leiden tot het starten van de uitvoering in 2022. In 2023 zal de uitvoering op volle kracht zijn. Dit wordt zichtbaar in de verwachte uitgaven voor 2023 op de nu nog geplande investering.

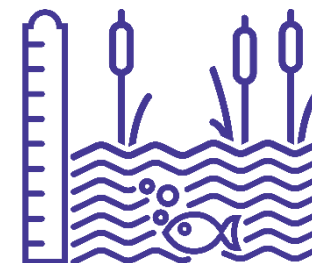
Vanaf de jaarschijf 2025 zijn er geen potentiële investeringen en geen geplande of lopende investeringen. Dit heeft te maken met de status projecten. Nieuwe projecten worden na bestuurlijke behandeling opgenomen in de begrotingen.

4.2 Programma Voldoende en Schoon Water

Het programma voldoende en schoon water richt zich op de zorg voor een goed functionerend watersysteem. Een watersysteem waarmee we in droge periodes voldoende water aanvoeren en in natte omstandigheden water tijdelijk opslaan en op het juiste moment afvoeren. We spannen ons in om de waterkwaliteit op orde te houden en waar mogelijk te verbeteren.

Het watersysteem is onderhevig aan allerlei ontwikkelingen in maatschappij en omgeving, zoals extremer weer door klimaatverandering, meer druk op de ruimte, veranderende verwachtingen van de omgeving, ontwikkelingen in de energietransitie, circulaire economie, (nieuwe) stoffen die we aantreffen in het milieu en de toenemende maatschappelijke bewustwording van het belang van duurzaamheid, biodiversiteit en natuur. Dit betekent dat we als waterbeheerder continu bezig zijn om ervoor te zorgen dat het watersysteem ook in deze veranderende omstandigheden aan de wensen en eisen blijft voldoen. Dit doen we met activiteiten rond beheer, onderhoud en inrichting, maar ook door monitoring, advisering, beleidsvorming, handhaving en vergunningverlening.

Om lijn te brengen in deze activiteiten, hebben we in het Waterbeheerprogramma 2022-2027 de volgende lange-termijndoelen geformuleerd:

1. Het waterleven is gezond.
2. Het water is schoon.
3. Het watersysteem is robuust en klimaatbestendig.
4. Water heeft (meer)waarde.
5. We voeren ons werk aan het watersysteem op duurzame wijze uit.

Met deze lange-termijndoelen als vertrekpunt, zijn een aantal speerpunten geformuleerd voor de planperiode van het WBP. Dit geeft richting bij het uitvoeren van onze werkzaamheden richting 2027. De speerpunten dekken niet alle activiteiten binnen het programma Voldoende en Schoon water af. Naast de speerpunten, die zich vooral richten op (implementatie) van nieuw beleid, hebben een groot deel van de jaarlijkse inspanningen tot doel om het watersysteem in stand te houden en achteruitgang te voorkomen. Datzelfde geldt voor de operationele bediening van het watersysteem.

4.2.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

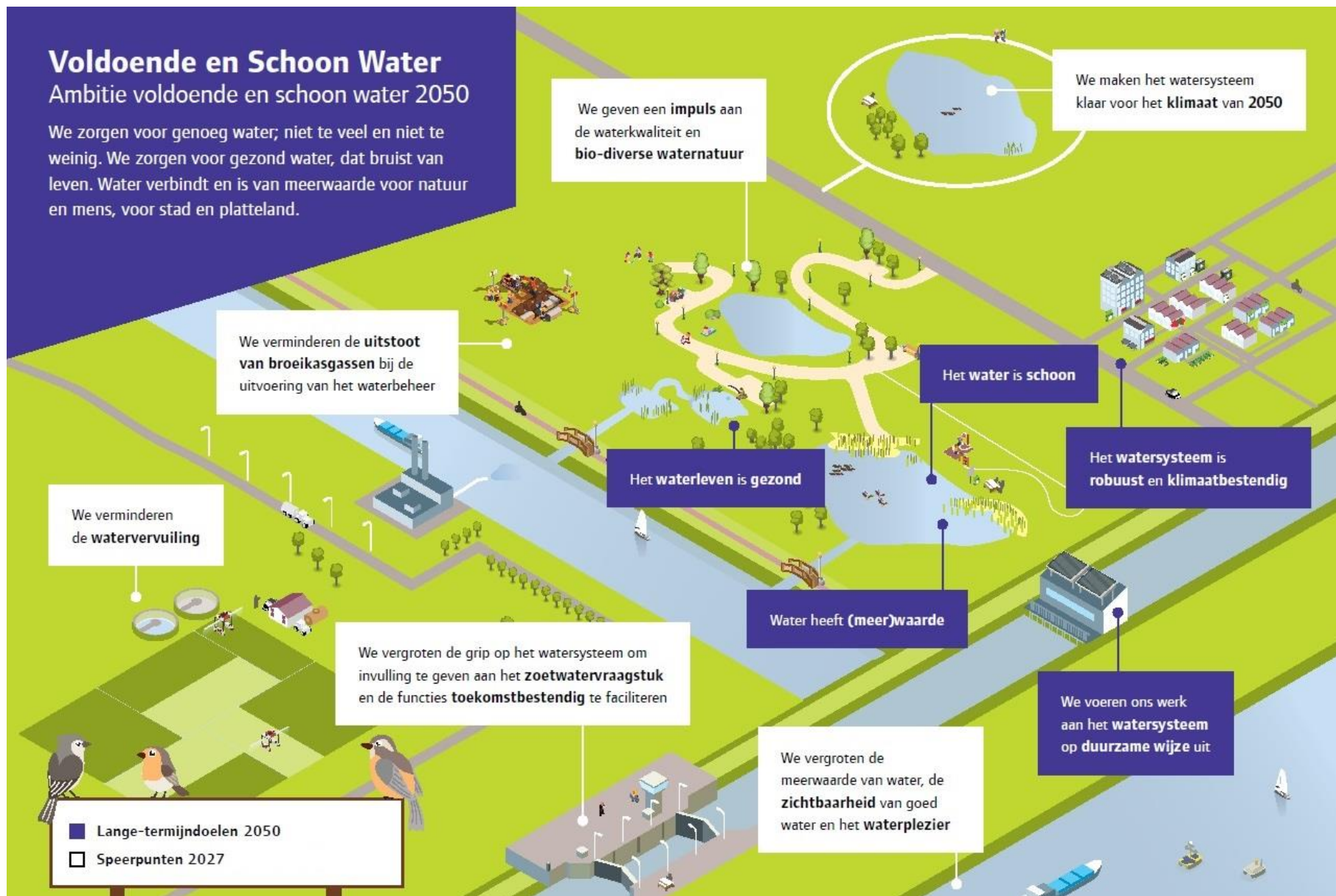
In 2022 maken we een start met het nieuwe Waterbeheerprogramma 2022-2027. Naast de activiteiten voor de instandhouding en bediening van het watersysteem zijn maatregelen geprogrammeerd om een eerste stap te zetten in het behalen van de gestelde (sub-)doelen. Daarnaast worden gedurende het jaar nog maatregelen uitgevoerd die reeds opgestart waren vanuit het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Dit betreft onder meer een aantal KRW maatregelen en projecten voor de invulling van de wateropgave. De programmering van nieuwe maatregelen krijgt vanaf 2022 vorm in een gebiedsgerichte aanpak en wordt uitgewerkt in watergebiedsplannen. Hierbij staat een integrale aanpak van de diverse opgaven voorop binnen een waterstaatkundige eenheid, een cluster van bemalingsgebieden.

Het grootste deel van de begroting is gericht op het reguliere beheer en onderhoud waarbij het gaat om de instandhouding van het watersysteem. Om de waterkwantiteit en kwaliteit daarmee op orde te houden. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP) zijn de speerpunten en subdoelen voor het programma Voldoende en Schoon Water uitgewerkt. Hieraan zijn KPI's gekoppeld waarmee het doelbereik inzichtelijk wordt gemaakt.

Voldoende en Schoon Water

Ambitie voldoende en schoon water 2050

We zorgen voor genoeg water; niet te veel en niet te weinig. We zorgen voor gezond water, dat bruist van leven. Water verbindt en is van meerwaarde voor natuur en mens, voor stad en platteland.

	Speerpunt	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
1	We geven een impuls aan de waterkwaliteit en biodiverse waternatuur	Verbeteren waternatuur en een gezond ecologisch evenwicht	De verdeling van het % KRW-waterlichamen en clusters van het reguliere water over de klassen 'goed', 'matig', 'ontoereikend' en 'zeer slecht' o.b.v. Ecologische Kwaliteitsratio (EKR) voor fytoplankton, overige waterplanten en macrofauna
		Verbeteren van de visstand	De verdeling van het % KRW-waterlichamen en clusters van het reguliere water over de klassen 'goed', 'matig', 'ontoereikend' en 'zeer slecht' o.b.v. Ecologische Kwaliteitsratio (EKR) voor vis Het aantal kunstwerken dat visveilig en/of vispasseerbaar is gemaakt.

Wat gaan we daarvoor doen:

- Het voorbereiden en/of uitvoeren van waterkwaliteitsmaatregelen (voornamelijk KRW-maatregelen).
- Een vervolg geven aan de visie op waterkwaliteit.
- Een start maken met het uitwerken van de lange-termijndoelen voor regulier water.
- Het uitwerken van de aanpak voor het verbeteren van de situatie voor waterplanten in KRW-waterlichamen op Goeree-Overflakkee.
- Het opstellen van een plan voor het Zuiderdiep en de havenkanalen op Goeree-Overflakkee (gericht op de waterkwaliteit).
- Een vervolg geven aan het opstellen van ecologische en duurzame beheer- en onderhoudsplannen.
- Het verder uitwerken van beleid voor vismigratie.
- Het opstellen van visbeleid.

	Speerpunt	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
2	We verminderen de watervervuiling	Reduceren impact stedelijke emissies op waterkwaliteit en ecologie	KPI dient nog bepaald te worden
		Reduceren impact van de landbouw op waterkwaliteit en ecologie	KPI dient nog bepaald te worden
		Reduceren impact van nieuwe, opkomende stoffen op waterkwaliteit en ecologie	KPI dient nog bepaald te worden

Wat gaan we daarvoor doen:

- Baggeren van een aantal grote waterlichamen.
- Bijdragen aan verdere uitwerking en uitvoering van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW).
- Handelingkader opstellen over rol van WSHD in agrarische emissies

	Speerpunt	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
3	We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050	Vergroten van het waterbergend- en verwerkend vermogen van het watersysteem	% beheergebied dat voldoet aan de gestelde eisen voor wateroverlast/peilindicator
		Vergroten van het inzicht in de gevolgen van klimaatverandering voor het watersysteem	KPI dient nog bepaald te worden

*zoals in de Omgevingsverordening van de Provincie opgenomen, is het streven om het watersysteem eind 2027 te laten voldoen aan het klimaat van 2027. We werken daar naar toe. Tegelijk zien we uit de praktijk dat m.n. in stedelijk gebied het realiseren van de wateropgave moeizaam is en afhankelijk van kansen, zoals gebiedsontwikkelingen. Dat hebben we niet volledig in eigen hand. Daar waar we aan de slag gaan, kijken we echter verder dan klimaat 2027 en anticiperen we op het klimaat van 2050.

Wat gaan we daarvoor doen:

- Opstellen watergebiedsplannen (onderzoeken en programmeren) met daarin een integrale benadering van de verschillende opgaven.
- Projecten in voorbereiding en/of uitvoering t.b.v. stedelijke wateropgave.
- Opstellen kansenkaart flexibel peilbeheer
- Opstellen hemelwaterbeleid in relatie tot waterkwaliteit en regels/beleid VTH
- Vervolg geven aan de uitwerking van de opgave en aanpak om effecten van klimaatverandering op de waterkwaliteit te ondervangen.

	Speerpunt	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
4	We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het zoetwatervraagstuk en de functies toekomstbestendig te faciliteren	Optimaliseren van de beschikbaarheid van (zoet)water	KPI dient nog bepaald te worden
		Efficiënter gebruik maken van het beschikbare (zoet)water	% beheergebied met vastgelegde waterbeschikbaarheid

Wat gaan we daarvoor doen:

- Uitvoering van twee investeringen: Nieuwe Besturing Watersysteem - BOS (NBWS-BOS) en Optimalisatie watervoorziening Brielse Meer
- Gebiedsgericht, door middel van inventarisatie en gebiedsoverleg, komen tot een manier om de waterbeschikbaarheid vast te leggen.
- Ontwikkeling van kennis op het gebied van Slim watermanagement.

	Speerpunt	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
5	We vergroten de meerwaarde van water, de zichtbaarheid van goed water en het waterplezier	Vergroten van het waterbewustzijn	Nulmeting bewustzijn doelgroepen en om de drie jaar een enquête
		Vergroten van het waterplezier door het: a) verbeteren van de waterkwaliteit zwemwateren b) verminderen van de overlast van blauwalg, stank, etc. c) bevorderen van de waterbeleving in het gebied	Effectiviteit afhandelen klachten (bijvoorbeeld % klachten binnen 24 uur opgepakt) of een score uit het belevings-/imago-onderzoek.

Wat gaan we daarvoor doen:

- Uitvoering geven aan het groenbeleidsplan: uitmaaien van recreatiewater daar waar gewenst voor recreatie

	Speerpunt	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
6	We verminderen de uitstoot van broeikasgassen bij de uitvoering van het waterbeheer	We doen ervaring op met het op circulaire wijze uitvoeren van projecten	KPI dient nog bepaald te worden, in afstemming met de ontwikkeling van de sectorbrede Klimaatmonitor. Tot die tijd wordt

		jaarlijks gerapporteerd over concrete activiteiten/projecten binnen watersysteem
	Terugdringen CO2 uitstoot bij aanleg, beheer en onderhoud	KPI dient nog bepaald te worden, in afstemming met de ontwikkeling van de sectorbrede Klimaatmonitor. Tot die tijd wordt jaarlijks gerapporteerd over concrete activiteiten/projecten binnen watersysteem
	Inzicht vergroten in emissies broeikasgassen uit het watersysteem	KPI dient nog bepaald te worden

Wat gaan we daarvoor doen:

- Ervaring opdoen met circulair aanbesteden binnen projecten – o.a. Gemaal Oudendoorn.
- Ervaring opdoen met het voorschrijven van maatregelen voor de terugdringing van de CO₂ uitstoot in contracten.
- Plan van aanpak opstellen voor ombouw dieselmolens.
- Deskresearch/Meetplan opstellen broeikasgas emissies.

4.2.2 Wat mag het kosten?

Tabel 4.2.1: Exploitatie Water

Beleidsproduct (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	02.10 Basisinricht watersysteem/ Basiswaterkwal	28,6	31,8	37,5	36,4	36,3	36,7	37,4
	02.20 Robuust en klimaatbestendig watersysteem	12,2	13,0	16,8	17,5	19,5	19,3	19,6
	02.30 Faciliteren gebruiksfuncties	3,1	3,9	4,3	4,3	4,5	4,5	4,5
Totaal Lasten		43,9	48,8	58,6	58,3	60,2	60,4	61,4
Baten	02.10 Basisinricht watersysteem/ Basiswaterkwal	-0,4	-2,4	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
	02.20 Robuust en klimaatbestendig watersysteem	-0,0	0,0	-1,6	-1,6	-1,8	-0,7	-0,7
	02.30 Faciliteren gebruiksfuncties	-0,0	-0,0	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Totaal Baten		-0,5	-2,4	-3,3	-3,3	-3,5	-2,4	-2,4
Saldo van baten en lasten voor bestemming		43,4	46,3	55,3	55,0	56,7	58,0	59,0
Toevoeging aan reserves		13,3	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Onttrekking aan reserves		-11,6	-3,2	-9,1	-5,4	-3,3	-2,0	-1,3
Saldo van baten en lasten na bestemming		45,1	45,5	46,2	49,6	53,4	56,1	57,7

Ten opzichte van de jaarschijf 2022 uit de meerjarenbegroting 2021-2025 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd in de directe lasten en baten. De vervanging van beschoeiingen is geschrapt als gevolg van juridische uitspraken over de onderhoudsplicht van waterschappen (- € 2,0 miljoen). De geraamde kosten van reguliere baggerwerkzaamheden zijn met € 0,4 miljoen verhoogd als gevolg van stijging van de kosten van bodembemonstering door Aquon. Voor het baggeren van grote wateren (KRW) staat € 3,6 miljoen gepland. Deze kosten worden voor € 2,3 miljoen gedekt uit de bestemmingsreserve.

Voor 2022 zijn extra middelen geraamd voor onderzoek naar niet-gesprongen explosieven (€ 0,5 miljoen), uitvoering van maatregelen uit het groenbeleidsplan (€ 0,4 miljoen) en pre-project kosten voor de watergebiedsplannen (€ 0,15 miljoen). Minder middelen zijn geraamd voor de sanering van waterbodems (- € 0,2 miljoen), onderhoud aan kunstwerken op grond van de realiseerbare opgave (- € 0,4 miljoen), de monitoringskosten van Aquon (- € 0,15 miljoen) en kwaliteitsmaatregelen voor oppervlaktewater (- € 0,15 miljoen). De baten van grondverkoop zijn naar beneden bijgesteld op grond van de resultaten van 2021 (- € 1,1 miljoen).

Op basis van de actuele planningen van de investeringsprojecten zijn de kapitaallasten en de doorbelastingen geactualiseerd. Ten opzichte van de meerjarenraming leidt dat tot een voordeel van € 0,4 miljoen. Met het uitvoeren van de motie Van Kempen, door de VV aangenomen in november 2020, vindt een aanvullende onttrekking plaats aan de tariefsegalisatiereserves. In totaal vindt voor het programma Voldoende en Schoon Water een onttrekking plaats van € 5,8 miljoen aan de tariefsegalisatiereserve. In totaal wordt in 2022 voor € 9,1 miljoen onttrokken aan reserves voor het programma Voldoende en Schoon Water.

Tabel 4.2.2: Verwachte investeringsuitgaven Water

Status (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027 e.v.
Potentieel	0,6	1,6	9,6	15,0	13,4	0,5	-
Gepland	0,6	1,0	0,7	0,7	-	-	-
Lopend	11,0	10,0	8,9	-	-	-	-
Eindtotaal	12,2	12,7	19,3	15,6	13,4	0,5	-

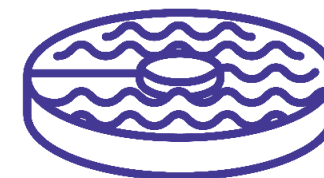
4.3 Programma Waterketen

Met ons werk in de waterketen beogen we primair de volksgezondheid te bevorderen en het milieu te beschermen. Dat doen we door de doelmatige en duurzame bouw en exploitatie van onze zuiveringstechnische werken, binnen alle wettelijke eisen en bepalingen.

Binnen de waterketen worden de volgende hoofdprocessen onderscheiden: het transport van afvalwater, het zuiveren van afvalwater en de slibverwerking. Bij de uitoefening van deze taken werken we effectief samen met onze ketenpartners zoals gemeenten, de drinkwaterbedrijven en HVC. Alle zuiveringsinstallaties (rwzi's) moeten voldoen aan de wettelijke eisen. Daarnaast heeft veiligheid een prominente plek binnen de waterketen en streven we als waterschap naar stijging op de NEN-Veiligheidsladder.

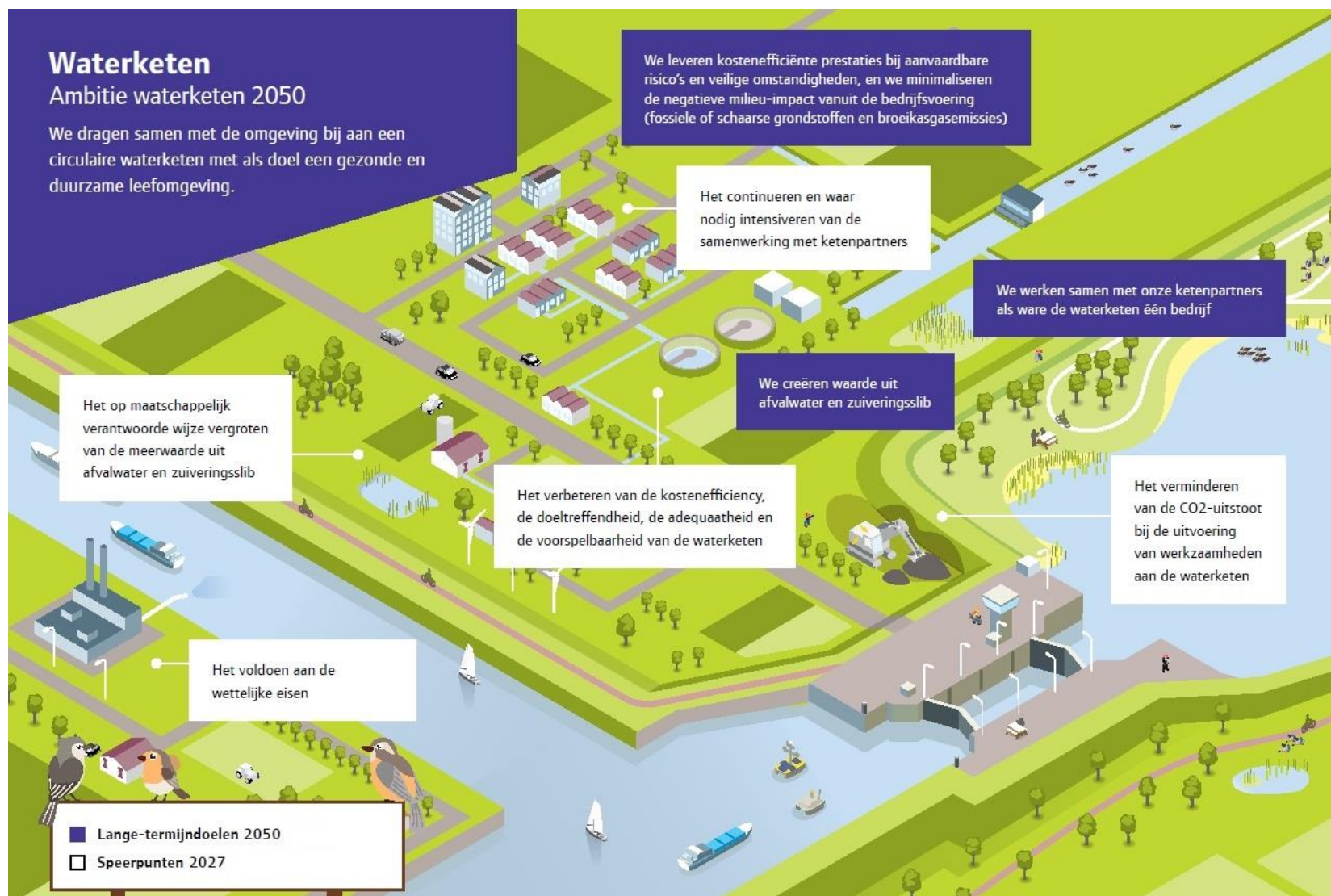
Binnen ons beheergebied verwerken 20 rwzi's jaarlijks circa 130 miljoen m³ afvalwater met een vuillast van 1,5 miljoen vervuilingseenheden. Tevens hebben we 11 slibontwateringsinstallaties en 1 slibvergistingsinstallatie in beheer. Bij het zuiveren van afvalwater ontstaat slib. Voor de eindverwerking (verbranding) van dit slib werken we samen met andere waterschappen en partners in de slibverwerkingsketen (HVC).

Bij de taakuitoefening van onze waterketentaak vormen doelstellingen vanuit het oppervlaktewater een belangrijke randvoorwaarde. Het thema waterketen heeft dan ook veel raakvlakken met het thema voldoende en schoon water.

4.3.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

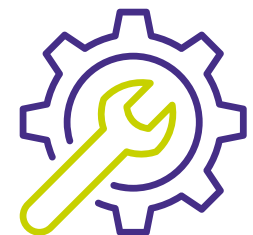
De speerpunten en subdoelen voor het programma waterketen, conform het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP), zijn:

	Speerpunten	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
1	Het voldoen aan de wettelijke eisen	Verbeteren afnameverplichting met gemeente	% voldaan aan de afnameverplichting
		Verbeteren verwijderingsrendementen voor stikstof en fosfaat	% voldaan aan de verwijderingsrendementen voor stikstof en fosfaat
		Verbeteren naleving van de lozingsvergunningen	% voldaan aan de lozingsvergunningen

Wat gaan we daarvoor doen:

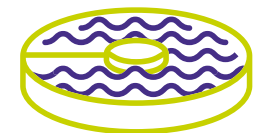
- Op een adequate wijze uitvoeren van onderhoud en procesvoering (opgave gestuurd).
- Ontwikkelingen in het kader van wet- en regelgeving volgen en zo nodig anticiperen op nieuwe wetgeving.

	Speerpunten	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
2	Het verbeteren van de kostenefficiëntie, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen	Vergroten van de kostenefficiëntie in de waterketen	% Inzicht in de middellange termijn investeringsopgave en de operationele kosten
		Verminderen van de discrepantie op de zuiveringen	% discrepantie
		Vergroten van het ontwateringsrendement van het zuiveringslib	% slibontwatering (droge stof gehalte slib)
		Reduceren van de hoeveelheid rioolvreemd water en hemelwater naar de rwzi	Aantal liter water per vervuilingseenheid (v.e.) op de rwzi
		Vergroten van de mate van digitalisering/automatisering in de waterketen	Nog te bepalen.

Wat gaan we daarvoor doen:

- Het opstarten van de meerjarenprogrammering van ALM-voorkeursvarianten Dokhaven, Dordrecht, Hellevoetsluis en Heenvliet.
- Onderhoudsconcepten (OHC's) actualiseren en uitwerken naar meerjarige onderhoudsprogramma's voor 12 zuiveringskringen.
- Discrepantie-onderzoek op Rotterdam-Dokhaven en Rotterdam-Hoogvliet zijn opgestart. Onder discrepantie wordt verstaan het verschil tussen de vuilvracht die wordt berekend op basis van de door SVHW aangeleverde gegevens en de gemeten influent belasting.

	Speerpunten	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
3	Het verminderen van de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen	Verminderen van het energieverbruik	% vermindering energieverbruik
		Verminderen van het polymeergebruik	% vermindering polymeerverbruik
		Verminderen van de emissie van broeikasgassen	% vermindering broeikasgassen

Wat gaan we daarvoor doen:

- Maatregelenplan opstellen voor energiebesparing en reductie van polymeerverbruik
- Onderzoek opgestart naar verminderen broeikasgassen (methaan en lachgas)

	Speerpunten	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
4	Het continueren en waar nodig intensiveren van de samenwerking met ketenpartners	Vergroten van de afstemming in de werkzaamheden met ketenpartners	Het aantal gemiste kansen in de afstemming

Wat gaan we daarvoor doen:

- Huidige samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven continueren en op bepaalde punten intensiveren
- Uitvoeren van omgevingsscan voor twee zuiveringskringen
- Indien de kans zich voordoet wordt een haalbaarheidsonderzoek aquathermie opgestart

	Speerpunten	Subdoelen	Voorgestelde KPI's
5	Het op maatschappelijk verantwoorde wijze vergroten van de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib	Vergroten van de meerwaarde uit afvalwater en de meerwaarde uit slib	% meerwaarde uit slib
			% meerwaarde uit afvalwater

Wat gaan we daarvoor doen:

- Nieuwe slibstrategie WSHD bestuurlijk vastgesteld
- Positiebepaling WSHD voor de nieuwe slibstrategie slibeindverwerking bestuurlijk vastgesteld
- Onderzoek opstarten voor de mogelijkheden hergebruik effluent Oostvoorne en Hoogvliet in samenwerking met Evides. Daarnaast delen we onze kennis hierover samen met waterschap Brabantse Delta en Scheldestromen.
- Invloed uitoefenen via GR Slib op plannen HVC voor fosfaatterugwinning

4.3.2 Wat mag het kosten?

Tabel 4.3.1: Exploitatie Waterketen

Beleidsproduct (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	03.10 Beheer RWZI's	69,8	72,3	83,8	84,0	85,7	86,9	89,8
	03.20 Impact op oppervlakte water	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	03.30 Doelmatige waterketen	0,4	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal Lasten		70,3	73,3	84,9	85,1	86,7	88,0	90,9
Baten	03.10 Beheer RWZI's	-1,3	-1,3	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2	-4,2
	03.20 Impact op oppervlakte water	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
	03.30 Doelmatige waterketen	0,0	-0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Totaal Baten		-1,3	-1,3	-4,4	-4,4	-4,4	-4,4	-4,4
Saldo van baten en lasten voor bestemming		69,0	72,0	80,6	80,7	82,4	83,6	86,6
Toevoeging aan reserves		6,8	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Onttrekking aan reserves		-4,6	-1,6	-2,6	-1,5	-1,5	-0,5	0,0
Saldo van baten en lasten na bestemming		71,2	70,8	77,9	79,2	80,9	83,1	86,6

Ten opzichte van de jaarschijf 2022 uit de meerjarenbegroting 2021-2025 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd. Er is meer budget nodig (€ 2,5 miljoen) voor het uitvoeren van preventief en correctief onderhoud conform de ingezette lijn van opgave gestuurd werken. Daarnaast zorgen hogere materiaalprijzen ervoor dat de uitvoering van de werkzaamheden duurder is.

De baten vanuit grondverkoop zijn naar beneden bijgesteld (€ 0,4 miljoen 2022 en 2023, nadeel). Vanaf 2021 worden in opdracht van het Rijk COVID bemonsteringen uitgevoerd. De kosten, circa € 0,8 miljoen, worden structureel in de Programmabegroting opgenomen en worden volledig vergoed vanuit het Rijk. Hierdoor zijn er zowel extra lasten als baten. De hogere tarieven voor de slibeindverwerking bij HVC en monsternamen door Aquon leveren € 0,4 miljoen nadeel op.

Op basis van de actuele planningen van de investeringsprojecten zijn de kapitaallasten en de doorbelastingen geactualiseerd. (€ 0,6 miljoen nadeel).

De verwachting voor 2022 was een dotatie aan de tariefsegalisatiereserve Zuiveringsheffing. Mede door bovengenoemde stijgingen van de kosten komt de dotatie te vervallen en wordt in 2022 in totaal € 2,6 miljoen aan de tariefsegalisatiereserve Zuiveringsheffing onttrokken. Conform de motie Van Kempen wordt het resultaat over 2020 vanaf 2022 ingezet ter egalisatie van de belastingopbrengststijging.

Voor het Masterplan Sluisjesdijk en de consequenties daarvan zijn in de Programmabegroting 2022 nog geen middelen opgenomen. De reden hiervan is dat de VV afzonderlijk wordt geïnformeerd over het Masterplan. In bijlage 8.4 is het risico uitgebreider benoemd. Aan het risico is nog geen bedrag gekoppeld gezien de status van het Masterplan.

Tabel 4.3.2: Verwachte investeringsuitgaven Waterketen

Status (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027 e.v.
Potentieel	-	2,1	11,9	20,8	42,2	44,7	71,7
Gepland	-	0,4	4,1	5,2	2,2	-	-
Lopend	14,8	12,0	12,9	3,7	0,1	-	-
Eindtotaal	14,8	14,5	28,9	29,7	44,4	44,7	71,7

Als gevolg van de uitwerking van de ALM's binnen de Waterketen zijn vanaf 2023 grotere investeringsvolumes te zien.

4.4 Programma Wegen

Het programma Wegen is gericht op voldoende veiligheid op de waterschapswegen en een goede bereikbaarheid van het beheersgebied door een juiste afstemming tussen gebruik, functie en inrichting van de wegen. Dit is vastgelegd in het Wegenbeheerprogramma 2016-2021.

Het nieuwe Wegenbeheerprogramma is, in tegenstelling tot het nieuwe Waterbeheerprogramma, nog niet in ontwerp is vastgesteld. Daarom zijn de speerpunten voor deze Programmabegroting 2022 nog grotendeels gebaseerd op de doelen uit het Wegenbeheerprogramma 2016-2021.

Wegen

In de verkeersveiligheid staat reductie van het aantal verkeersdoden en ernstige verkeersgewonden voorop. De landelijke opgave uit het Strategisch Plan Verkeersveiligheid is daarbij leidend en door vertaald naar het waterschap. Niet alleen is een goed inzicht in (de ontwikkeling van) de verkeersveiligheidscijfers noodzakelijk, maar ook een gedegen analyse om knelpunten en trends te kunnen signaleren en waar nodig maatregelen te nemen. Deze maatregelen kunnen fysiek van aard zijn, zoals het inrichten van wegen conform de principes van Duurzaam Veilig (basiskenmerken wegontwerp), maar ze kunnen ook gericht zijn op het beïnvloeden van het gedrag van de weggebruiker. Onder het maximum aantal ongevallen blijven, is uiteraard geen einddoel; we volgen de landelijke campagne “Maak van de nul een punt” want elk ongeval is er één te veel.

Een goede bereikbaarheid is van groot belang voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van het beheersgebied. We dragen daar onder meer aan bij door de waterschapswegen te categoriseren en vervolgens in te richten conform de eisen voor de diverse categorieën. Daarbij maken we onderscheid tussen gebiedsontsluitingswegen (80 km/uur-wegen) en erftoegangswegen (60 km/uur-wegen). Om een goede bereikbaarheid in de toekomst te garanderen, wordt daarvoor in verschillende regio's samengewerkt met collega-wegbeheerders.

Daarnaast is voor de bereikbaarheid de ketenmobiliteit van belang: een goede koppeling tussen verschillende mobiliteitsnetwerken. Ook daaraan leveren we een bijdrage, maar gelet op de aard van het wegennet van het waterschap gaat het veelal om kleinschalige aanpassingen zoals voorzieningen voor fietsparkeren bij enkele grotere openbaar-vervoerhaltes.

Zowel voor de verkeersveiligheid als de bereikbaarheid is een goed onderhouden wegennet nodig. Hierbij sturen we per gemeente op het vereiste kwaliteitsniveau van de wegen.

4.4.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

De speerpunten voor deze Programmabegroting 2022 zijn nog gebaseerd op de doelen uit het Wegenbeheerprogramma 2016-2021. In het Wegenbeheerprogramma 2016-2021 (WgBP) zijn de doelen voor het programma Wegen uitgewerkt via een doelenboom. Het programma Wegen omvat alle activiteiten van het waterschap die gericht zijn op voldoende veiligheid op de wegen en een goede bereikbaarheid van het beheersgebied door een juiste afstemming tussen gebruik, functie en inrichting van wegen.

Binnen de wegentaak zijn de volgende lange-termijndoelen geformuleerd:

- Verkeersveiligheid: De aanpak van de verkeersveiligheid zorgt voor een reductie van het aantal verkeersdoden en ernstige verkeersgewonden naar evenredigheid van de landelijke doelstellingen.
- Bereikbaarheid: Het wegareaal is robuust en toekomstbestendig zodat het gebied optimaal ontsloten is en de mobiliteitsvraag van de gebruiksfuncties zo goed mogelijk is gefaciliteerd.

	Speerpunt	Subdoelen	KPI's	Doel 2022
1	De aanpak van de verkeersveiligheid zorgt voor een reductie van het aantal verkeersdoden en ernstige verkeersgewonden naar evenredigheid van de landelijke doelstellingen	Het aantal verkeersdoden en ernstige verkeersgewonden is t.o.v. 2005 met ten minste 39% respectievelijk 34% gedaald	De ontwikkeling van het % geregistreerde dodelijke en ernstige verkeersongevallen	nvt
		Het % wegen dat is ingericht conform de Basiskenmerken wegontwerp is van 86% gestegen tot ten minste 90%	Het % wegen dat is ingericht conform de Basiskenmerken wegontwerp	92%
		Nieuwe 'black spots' zijn binnen 3 jaar opgelost		
		Er wordt voldaan aan de zorgplicht voor het wegenbeheer zodat de kwaliteit van de wegverharding niet leidt tot verkeersonveilige situaties	Het % D (zeer slecht) per gemeente	15%
2	Het wegareaal is robuust en toekomstbestendig zodat het gebied optimaal ontsloten is en de mobiliteitsvraag van de gebruiksfuncties zo goed mogelijk is gefaciliteerd	De categorisering van de wegen is actueel	De actualiteit van de categorisering	
		Van de 46 km nog aan te passen wegen is van 16,4 km de inrichting afgestemd op de categorisering	Het aantal km weg waarvan de inrichting is afgestemd op de categorisering	3,3 km
		Er is bijgedragen aan optimale ketenmobiliteit door een goede verbinding van de verschillende mobiliteitsnetwerken en door een goede afstemming tussen infrastructuur en ruimtelijke ontwikkeling		
		Er wordt voldaan aan de zorgplicht voor het wegenbeheer zodat het onderhoud aan de wegverharding de bereikbaarheid zo min mogelijk belemmert	Het aantal voertuig-verliesuren als gevolg van werkzaamheden van Hollandse Delta	

De organisatie bereidt zich momenteel voor op de komende planperiode 2022-2027 waarvoor nieuwe/geactualiseerde doelen vastgelegd zullen worden in een nieuw Wegenbeheerprogramma. Onderwerpen die hierin zullen worden opgenomen zijn onder meer:

- Het nieuwe Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 en het Nationaal Toekomstbeeld Fiets (rijksoverheid);
- Opgaven op het gebied van duurzaamheid, circulaire economie, de energietransitie en biodiversiteit;
- De Mobiliteitsagenda Hoeksche Waard.

Bij het actualiseren van het Wegenbeheerprogramma wordt ook de set aan kritische prestatie-indicatoren (KPI's) en kritieke succesfactoren (KSF's) in samenspraak met het bestuur opnieuw bepaald.

De speerpunten voor 2022 zijn:

- Duurzaam Veilige inrichting van wegen conform het Wegenbeheerprogramma, zowel via de trajectaanpak (wegen/weggedeelten) als de gebiedsgerichte aanpak (o.a. aanbrengen kruispuntplateaus, aanpassen voorrangregelingen);
- Uitvoeren van het (groot) onderhoud aan de wegen, waardoor het aandeel wegen met de kwaliteit 'zeer slecht' wordt teruggedrongen tot dan wel niet hoger zal oplopen dan maximaal 15% per gemeente;
- Vormgeven van het fietsnetwerk conform het Nationaal Toekomstbeeld Fiets.

Duurzaam Veilige inrichting van wegen conform het Wegenbeheerprogramma

Eén van de belangrijkste (verkeersveiligheids)maatregelen die Hollandse Delta zelf kan nemen, is een Duurzaam Veilige inrichting van het wegenareaal conform de "Basiskennmerken wegontwerp" van het CROW. Dit zorgt er voor dat het wegtype voor de verkeersdeelnemer herkenbaar is en dat deze veilig functioneert. De aan te brengen elementen zijn nauw verbonden met de categorisering van de wegen. Gelet op de verhoogde inzet op het groot onderhoud van de wegen wordt in 2022 wederom een fors aantal wegen heringericht. Daarnaast ligt de focus op de opgave het fietsnetwerk verder te optimaliseren. Dit in vervolg op het Nationaal Toekomstbeeld Fiets, waarvoor in 2021 de opgaven zijn geformuleerd.

Uitvoeren van het (groot) onderhoud aan de wegen

Met een onderhoud dat gericht is op (ten minste) een veilig gebruik van de wegen wordt vanuit een technische invalshoek invulling gegeven aan de zorgplicht. Daarbij werkt Hollandse Delta met het risicogestuurd beheer en onderhoud van objecten. Voor de feitelijke uitvoering van het noodzakelijke beheer en onderhoud wordt de ingeslagen weg naar uitvoering op basis van risicoanalyses doorgezet. Daarbij wordt de toegepaste Multi Criteria Analyse (MCA) ook in 2022 gebruikt. Daarbij vindt een afweging plaats tussen de kwaliteit (beschikbaarheid en betrouwbaarheid), de (levensduur)kosten en de risico's van het falen of bezwijken van de wegen.

Vormgeven van het fietsnetwerk conform het Nationaal Toekomstbeeld Fiets

Voor het Nationaal Toekomstbeeld Fiets wordt per regio beoordeeld hoe het fietsnetwerk eruit moet komen te zien. Aanvullend hierop hebben we een inventarisatie gedaan van de benodigde maatregelen op overige fietsrelaties. Daarbij valt te denken aan het aanpassen van de breedte van fietspaden, inrichten van fietsstraten of aanbrengen van rode streken. Ook de aanleg van ontbrekende schakels kan hier deel van uitmaken.

Om de hiervoor genoemde speerpunten te realiseren worden in 2022 onder meer de volgende maatregelen uitgevoerd:

- Om te waarborgen dat het totale areaal wegen zich in redelijke staat bevindt (een maximaal percentage 'zeer slecht' van 15% per gemeente) wordt weer fors ingezet op het groot onderhoud aan de asfaltverhardingen.

- Om de verkeersveiligheid te kunnen blijven garanderen wordt klein c.q. storingsonderhoud uitgevoerd. Ook omdat nog steeds sprake is van een toenemend aantal meldingen leidt dit tot extra (herstel) werkzaamheden;
- Ook dit jaar zijn middelen beschikbaar gesteld voor het vervangen van assets. Zoals voor kunstwerken en openbare verlichting;
- Er wordt een vervolg gegeven aan de aanpak van de bermen;
- Als gevolg van (plaatselijke en regionale) ontwikkelingen wordt, vaak samen met regiopartners als Rijk, gemeenten en/of provincie), gewerkt aan diverse grootschalige opgaven. Zo wordt de bereikbaarheid in het zuidwestelijk deel van de Hoeksche Waard aangepakt en wordt het pakket van maatregelen om ten tijde van de reconstructie van de Heinenoordtunnel de Hoeksche Waard bereikbaar te houden in uitvoering genomen;
- Naast het Duurzaam Veilig inrichten van de wegen wordt ook extra aandacht geschonken aan de fietsinfrastructuur: verder afstemmen van de inrichting op de functie in het netwerk;
- Om voldoende beeld te hebben bij de ontwikkeling van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid worden diverse onderzoeken geïnitieerd. Ook wordt, mede gelet op het nieuwe Wegenbeheerprogramma, de bestaande categorisering van de wegen geëvalueerd.

Voor project Korteweg wordt de VV in het vierde kwartaal van 2021 een afzonderlijk voorstel voorgelegd. Om deze reden is dit project niet opgenomen in de begroting 2022. In het voorstel zal de VV gevraagd worden om de benodigde middelen beschikbaar te stellen als aanvulling op de begroting 2022.

Wegen

4.4.2 Wat mag het kosten?

Tabel 4.4.1: Exploitatie Wegen

Beleidsproduct (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	04.10 Verkeersveiligheid	3,4	5,5	6,2	6,2	6,2	6,3	6,2
	04.20 Bereikbaarheid	14,9	14,2	16,1	16,8	17,8	18,1	18,4
Totaal Lasten		18,4	19,7	22,3	23,0	24,0	24,4	24,7
Baten	04.10 Verkeersveiligheid	-0,2	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,4
	04.20 Bereikbaarheid	-8,5	-8,2	-9,0	-9,0	-9,0	-9,0	-9,0
Totaal Baten		-8,6	-8,7	-9,5	-9,5	-9,5	-9,4	-9,4
Saldo van baten en lasten voor bestemming		9,7	11,0	12,9	13,6	14,5	15,0	15,3
Toevoeging aan reserves		7,4	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Onttrekking aan reserves		-5,4	-3,4	-1,3	-1,1	-1,1	-1,0	-1,0
Saldo van baten en lasten na bestemming		11,8	9,9	11,6	12,5	13,5	14,0	14,3

Ten opzichte van de jaarschijf 2022 uit de meerjarenbegroting 2021-2025 wordt in 2022 het bomenonderhoud geïntensiveerd. Dit leidt tot een verhoging van de lasten met € 0,6 miljoen. Daarnaast zijn de kosten voor het onderhoud aan de wegen opnieuw geraamd. De verwachting is dat de kosten voor het uitvoeren van de onderhoudswerkzaamheden € 0,2 miljoen hoger uit zullen vallen. Op basis van de meest recente informatie voor de investeringsprojecten heeft een actualisatie van de kapitaallasten plaatsgevonden (voordeel € 0,7 miljoen) en is de doorbelasting verhoogd als gevolg van een hogere formatie en een wijziging van de doorbelastingpercentages (nadeel € 1,7 miljoen).

In voorliggende begroting zijn voor het proces 'overdracht wegentaak' (wegentransitie) geen middelen opgenomen. De concrete speerpunten voor 2022 worden ingevuld op basis van bestuurlijke behandeling.

Tabel 4.4.2: Verwachte investeringsuitgaven Wegen

Status (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027 e.v.
Potentieel	1,0	8,4	13,0	3,8	3,4	0,8	-
Gepland	-	-	0,5	0,7	-	-	-
Lopend	9,4	3,2	1,1	-	-	-	-
Eindtotaal	10,4	11,6	14,6	4,5	3,4	0,8	-

4.5 Bestuur en organisatie

Op 27 november 2019 heeft de VV het Bestuursprogramma 2019-2023 vastgesteld als bestuurlijke agenda tot aan de waterschapsverkiezingen in maart 2023. In dit programma zijn een viertal hoofdelementen benoemd:

- Zorgen dat de basis op orde komt, waarbij enerzijds de achterstanden in het beheer en onderhoud worden ingelopen en anderzijds ook de veiligheid op orde wordt gebracht;
- Het versterken van de externe samenwerking, waarbij het waterschap proactief de samenwerking met andere partijen zoekt. Daarbij vormt de implementatie van de Omgevingswet nog een extra stimulans;
- Het optimaliseren van de interne samenwerking, waarbij de VV, het college en de ambtelijke organisatie vanuit een open en transparante houding opereren. Op basis van adequate informatie kan de kaderstellende en controlerende rol van de VV worden ingevuld;
- Het versterken van het bestuurlijke proces, waarbij de VV vroegtijdig meegenomen wordt in strategische processen, zoals het opstellen van een nieuw Waterbeheerprogramma, het definiëren van bedrijfswaarden, het vaststellen van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's), et cetera.

Daarbij wordt om de bestuurskracht te vergroten ingezet op de vier verbetersporen die geformuleerd zijn na de tweedaagse in Renesse in september 2020:

1. Koers 2030
2. Versterken bestuurlijk en organisatorisch samenspel
  - functie en koers
  - positie WSHD
  - Vergaderen en commissies
  - Kaders stellen
  - Omgangsvormen en vertrouwen
3. Effectiviteit van het college
4. Gedrags-/ integriteitscode

Er worden twee bestuurlijke conferenties georganiseerd in 2022, waarbij aandacht besteed wordt aan de voortgang en de ontwikkeling die hoort bij de vier verbetersporen.

Het realiseren van bovengenoemde doelstellingen vraagt invulling van randvoorwaarden ten aanzien van diverse onderdelen als integrale dienstverlening, personeelsbeleid en -beheer, organisatieontwikkeling, educatie, informatiemanagement en BIO/AVG. Het invullen van deze randvoorwaarden is iets wat organisatiebreed wordt georganiseerd. Daarom wordt dit vanuit het programma Bestuur en Organisatie gefaciliteerd en gecoördineerd. Naast het invullen van de randvoorwaarden omvat het programma Bestuur en Organisatie activiteiten waarmee WSHD als (uitvoerings-)organisatie op de kaart wordt gezet binnen het beheergebied, nationaal (waaronder binnen de Unie van Waterschappen) maar ook internationaal. Tevens vindt vanuit het programma Bestuur en Organisatie de toetsing op de geplande en lopende activiteiten van WSHD plaats. Het gaat hierbij om activiteiten op het gebied van communicatie en vergunningverlening, toezicht & handhaving, maar ook om activiteiten zoals veiligheid, organisatieontwikkeling, calamiteitenorganisatie, buitenlandbeleid, huisvesting juridische zaken, personeel, financiën, datamanagement, ICT en facilitaire ondersteuning.

4.5.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

In 2019 heeft de VV collectief en unaniem het Bestuursprogramma 2019-2023 vastgesteld. Het Bestuursprogramma is opgesteld door en voor de VV en geeft richting voor deze gehele bestuursperiode. Dit programma vormt ook voor de begroting 2022 de basis.

Als WSHD zitten we in een ontwikkelingsfase, waarbij we focus hebben op werken vandaag en denken aan morgen. Als waterschap staan we voor grote uitdagingen, zoals het klimaat. We proberen zo goed mogelijk in te spelen op deze ontwikkelingen waarbij we ook te maken hebben met de waan van de dag. Via het Waterbeheerprogramma concretiseren we de doelstellingen voor de komende periode. Dit is een complexe maar belangrijke ontwikkeling waar we, terwijl het werk doorgaat, mee aan de slag gaan. Voor 2022 betekent dit dat we willen inzetten op voldoende ruimte om als ambtelijke organisatie die ontwikkeling vorm te geven, terwijl onze resultaten minimaal overeenkomen met 2021. Ruimte voor ontwikkeling met daarbij aandacht voor een pakket aan uit te voeren activiteiten dat realistisch en uitvoerbaar is.

WSHD richt zich op het verstevigen en uitbouwen van de externe contacten, het verbeteren van het imago van WSHD middels strategische communicatie en op de optimalisatie van het meldingenproces voor klanten, stakeholders en partners. De komende maanden richten wij ons op het maken van analyses, nul-metingen en visie op en plan van aanpak voor stakeholdermanagement voor de komende jaren. In 2022 wordt een forse inzet gepleegd op stakeholdermanagement, participatiebeleid en strategische communicatie. Voor 2022 staat een bedrag van € 0,15 miljoen voor stakeholdermanagement op de begroting. Mocht dit onvoldoende blijken voor bovengenoemde activiteiten in 2022, dan wordt de VV hierover geïnformeerd.

In 2022 starten de voorbereidingen voor de waterschapsverkiezingen in maart 2023. In nauwe samenwerking met de gemeenten wordt de stembusverkiezing voor de categorie ingezetenen voorbereid. Met politieke partijen en groeperingen worden de noodzakelijke registratie-stappen doorlopen. Daarnaast vormen de waterschapsverkiezingen een goede communicatieve aanleiding om het waterschap bij de kiezers beter bekend te maken. Voor de landelijke en regionale campagne is een krediet van € 1,0 miljoen beschikbaar.

De calamiteitenorganisatie van WSHD wordt in deze beleidsperiode verder ontwikkeld van calamiteitenbestrijder naar crisispartner. Dit omdat calamiteiten en crises altijd in afstemming en samenwerking met crisispartners door het waterschap moeten worden opgepakt. De missie van het bestuur is de calamiteitenorganisatie, waarvan de dijkbewakingsorganisatie een specifiek onderdeel is, in samenwerking met andere waterschappen verder te professionaliseren: praktisch, flexibel inzetbaar en daadkrachtig te maken. Dit doen wij in 2022 door verder uitvoering te geven aan de implementatie van de Routekaart implementatie Calamiteitenplan WSHD 2020-2023, door: 1. plannen, waarin scenario's en maatregelen bij gevaar voor waterstaatswerken en gevaar voor bedrijfscontinuïteit zijn beschreven, aan de hand van periodieke risicobeoordelingen actueel te maken en te houden; 2. medewerkers ingedeeld in rollen en teams van de calamiteitenorganisatie op basis van een Meerjaren OTO-

programma¹ *) vakbekwaam te maken en vakbekwaam te houden; 3. Te voorzien in faciliteiten en middelen die de calamiteitenorganisatie van WSHD nodig heeft om in een moderne overheidsomgeving adequaat te kunnen optreden bij calamiteiten en crises.

De investeringen in de versterking van ons personeelsbestand (zoals kwantitatief als kwalitatief) die we afgelopen jaren hebben gedaan gaan vanaf volgend jaar rendement opleveren dat terug te zien is in ons resultaat. Tevens leert de ervaring van de afgelopen jaren dat het belangrijk is om focus aan te brengen binnen de ontwikkeling van de organisatie. Als organisatie zetten we daarom in op ons verder ontwikkelen in slagkracht, voorspelbaarheid, meerjarenplannen en het verder versterken van de ambtelijke organisatie.

WSHD is een lerende organisatie die volop in beweging is. Wij zijn in toenemende mate extern georiënteerd en willen waarde toevoegen binnen ons beheergebied en als samenwerkingspartner. Kennisdeling, continue verbetering waar mogelijk en vernieuwing waar dat nodig is staan daarbij centraal. Daarnaast willen we een aantrekkelijke werkgever blijven.

We richten ons in 2022 op de volgende speerpunten:

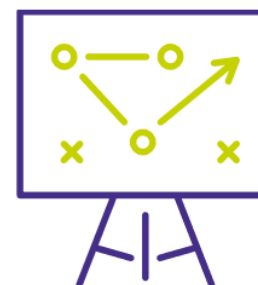
Waterschapsverkiezingen

Bestuurskracht

Verder ontwikkelen digitale dienstverlening ten behoeve van klanten en stakeholders

Inzetten op oefenen, trainen en ontwikkelen conform routekaart (calamiteitenorganisatie)

¹ OTO = opleiden, trainen en oefenen

Naast bovenstaande speerpunten hebben vanuit het Bestuursprogramma de volgende onderwerpen onze aandacht in 2022:

- Zoetwaterbeschikbaarheid dient vanuit de uitwerking van het Waterbeheerprogramma nog nadere aandacht te krijgen. Ditzelfde geldt voor de verdere uitwerking en actualisatie van de KPI's en KSF's;
- Eind 2022 moet er een gemeenschappelijke agenda met de gemeenten zijn voor het overdrachtdossier wegen (wegentransitie);
- Op basis van de herziening van het provinciaal Reglement van Bestuur WSHD zal in 2022 de procedure voor aanpassing van de kostentoedelingsverordening Wegen worden doorlopen;
- De samenwerking met de omgeving vormt een bestuurlijk speerpunt, bestuurlijke behandeling van de Omgevingsvisie en de Waterschapsverordening zijn hierbij van belang in relatie tot de implementatie van de Omgevingswet per 1 juli 2022;
- Het actualiseren van de reglementen van orde en protocollen op basis van de nieuwe opzet van de waterschapsdagen zodat deze voor de waterschapsverkiezingen weer actueel zijn.
- Verbeteren van het innovatief vermogen van WSHD. Onder andere door implementeren van het innovatiemanagement, het ontwikkelen van innovatie-agenda en het borgen van innovatie in organisatieprocessen.

	Speerpunten	Voorgestelde KPI's
1	Positie NEN veiligheidsladder	Trede 3 ²
2	Doorlooptijd afgehandelde inkoopfacturen	Aantal dagen
3	Gerealiseerde gemiddelde betaaltermijn	Aantal dagen
4	12-maandsgemiddelde ziekteverzuim	%
5	Percentage van alle belastingaanslagen dat voor 31 december van het betreffende jaar is opgelegd	%

² In het bestuursakkoord is de ambitie uitgesproken om trede 3 van de NEN-veiligheidsladder te bereiken. De afspraak is dat trede 2 in 2021 wordt bereikt waarna het bestuur kan besluiten om in 2023 trede 3 te behalen , hiervoor zal begin 2022 een voorstel worden aangeboden.

4.5.2 Wat mag het kosten?

Tabel 4.5.1: Exploitatie Bestuur en Organisatie

Beleidsproduct (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	07.10 Bestuur	11,0	13,6	8,5	10,8	11,3	12,4	13,1
	07.20 Externe Communicatie	1,8	2,5	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
	07.30 Regulering	8,3	7,3	7,9	8,0	8,0	8,0	7,9
	07.40 Calamiteitenorganisatie	0,7	0,8	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
	07.90 Bedrijfsvoering	2,7	7,9	0,4	-0,2	-0,3	-0,0	-0,1
Totaal Lasten		24,5	32,2	20,9	22,5	23,1	24,4	24,9
Baten	07.10 Bestuur	-1,4	-0,7	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
	07.20 Externe Communicatie			-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
	07.30 Regulering	-0,2	-0,1	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
	07.40 Calamiteitenorganisatie			-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
	07.90 Bedrijfsvoering	-5,4	-5,9	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
Totaal Baten		-7,0	-6,7	-2,1	-2,1	-2,1	-2,1	-2,1
Saldo van baten en lasten voor bestemming		17,5	25,5	18,8	20,4	21,0	22,3	22,8
Toevoeging aan reserves		1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Onttrekking aan reserves		-6,1	-2,3	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo van baten en lasten na bestemming		12,5	23,2	18,4	20,4	21,0	22,3	22,8

De totale begrote kosten op het programma Bestuur en Organisatie zijn lager dan in 2021 het geval was. Dit wordt veroorzaakt door een andere doorbelastingsmethode (zie paragraaf 5.4). Kosten worden zoveel mogelijk direct geraamd op de primaire programma's.

Ten opzichte van de jaarschijf 2022 uit de meerjarenbegroting 2021-2025 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd. Voor deelname aan NL Delta is in 2022 en 2023 een bedrag van € 0,05 miljoen gereserveerd (onder voorbehoud doorgaan NL Delta). In de jaren daarna is een budget van € 0,2 miljoen gereserveerd. Om de strategische visie ten aanzien van de organisatieontwikkeling om te zetten in concrete acties is in 2022 incidenteel een bedrag van € 0,07 miljoen opgenomen. De komende jaren wordt extra ingezet op stakeholdermanagement, hiervoor is structureel een bedrag van € 0,15 miljoen opgenomen. Integrale dienstverlening wordt eveneens een speerpunt. Hiervoor wordt het budget in 2022 incidenteel opgehoogd met € 0,1 miljoen en vanaf 2024 structureel met € 0,25 miljoen. Tevens wordt in 2022 een incidenteel bedrag van € 0,1 miljoen opgenomen voor het inlopen van de achterstanden op het gebied van regulering (vergunningen).

Daarnaast zijn in de meerjarenraming de volgende wijzigingen doorgevoerd

- Voor het Groenbeleidsplan is vanaf 2023 € 0,05 miljoen structureel opgenomen voor overkoepelde kosten;
- Integrale dienstverlening vanaf 2024 € 0,25 miljoen structureel.

Tabel 4.5.2: Verwachte investeringsuitgaven Bestuur en organisatie

Status (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027 e.v.
Potentieel	-	0,8	0,4	0,1	-	-	-
Gepland	-	1,0	-	-	-	-	-
Lopend	2,6	6,6	0,8	-	-	-	-
Eindtotaal	2,6	8,4	1,2	0,1	-	-	-

4.6 Algemene dekkingsmiddelen

Het programmaplan wordt afgesloten met een overzicht van de dekkingsmiddelen. Hieronder vallen de belastingheffing, het invorderingsbeleid en de kwijtschelding. De belastingheffing vindt plaats op basis van wet- en regelgeving. De heffingen worden ingezet voor waterschap gerelateerde taken. Hierbij wordt gestreefd naar een evenwichtige verdeling van kosten over de categorieën. SVHW voert de heffing en invordering uit. Tot slot is de post onvoorzien opgenomen onder algemene dekkingsmiddelen.

4.6.1 Wat mag het kosten?

Tabel 4.6.1: Exploitatie Algemene dekkingsmiddelen

Beleidsproduct (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	08.10 Onvoorzien	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	08.20 Algemene lasten en baten	5,2	5,2	5,5	5,5	5,6	5,7	5,8
	08.40 Exploitatiesaldo (alg reserves)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Lasten		5,2	5,4	5,8	5,8	5,8	6,0	6,1
Baten	08.20 Algemene lasten en baten	-2,3	-1,0	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
	08.30 Belastingopbrengst	-170,4	-175,0	-178,6	-185,5	-192,1	-199,6	-207,3
	08.40 Exploitatiesaldo (alg reserves)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Baten		-172,7	-176,0	-180,0	-187,0	-193,6	-201,0	-208,8
Saldo van baten en lasten voor bestemming		-167,4	-170,6	-174,3	-181,2	-187,8	-195,1	-202,7
Toevoeging aan reserves		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Onttrekking aan reserves		-8,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo van baten en lasten na bestemming		-175,7	-170,6	-174,3	-181,2	-187,8	-195,1	-202,7

In de meerjarenraming zijn de reserveringen voor de indexerings van de materiële kosten verdeeld over de programma's. Bij Programmabegroting 2021 waren deze reservering begroot onder 08.20 Algemene lasten en baten. De dividendopbrengst is verhoogd met € 0,5 miljoen. De belastingopbrengst voor 2022 neemt toe ten opzichte van 2021 maar is lager dan de verwachtingen uit de meerjarenraming vanuit de Programmabegroting 2021.

5 Paragrafen

5.1 Ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2022-2026 is rekening gehouden met de volgende in- en externe ontwikkelingen.

COVID-19 pandemie

Sinds februari 2020 is de wereld door de COVID-19 pandemie ingrijpend veranderd. Via de verschillende golven ontstaat een nieuwe 'normaal'. Ondanks lock-downs, vaccins en digitale bestuursvergaderingen zijn er nog vele onzekerheden over de toekomstige ontwikkelingen op economisch, ecologisch en maatschappelijk gebied.

Nieuw kabinet

Ongeveer een half jaar na de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021 is er nog geen duidelijkheid over de wijze waarop een nieuw kabinet gevormd moet worden. De introductie van een nieuwe bestuurscultuur in Den Haag kost extra tijd, waardoor de aanpak van maatschappelijke problemen, zoals woningnood, stikstof-uitstoot of klimaatverandering en CO₂-emissies vertraagd wordt.

Omgevingswet

Na herhaalde malen uitstel zal medio 2022 de Omgevingswet officieel van kracht worden. Deze wet vervangt een groot aantal oude wetten, waardoor het voor de burger eenvoudiger moet worden om toestemming te krijgen bij 'de' overheid voor allerlei zaken. Voor waterschappen, gemeenten, provincie en Rijk betekent dit een grote verandering in bestaande procedures en werkwijzen, ondersteund door een digitaal stelsel omgevingswet.

Gemeenteraadsverkiezingen

In maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen van de meeste gemeenten in ons beheersgebied plaats. Dit vormt een belangrijk punt in de samenwerking tussen de gemeenten en het waterschap. Door de vorming van de nieuwe gemeente Voorne aan Zee zal de verkiezing in Brielle, Westvoorne en Hellevoetsluis pas eind 2022 plaatsvinden.

Bestuurskracht WSHD

Niet alleen in Den Haag maar ook binnen WSHD vormde 2021 een bestuurlijk turbulent jaar. Naar verwachting zullen de vacatures in het college kunnen worden ingevuld rond de vaststelling van de Programmabegroting. Daarmee krijgt het college een volledige bezetting om het versterken van de bestuurskracht en het verbeteren van de bestuurscultuur vorm en inhoud te geven.

Vorbereiding Waterschapsverkiezingen

In 2022 starten de voorbereidingen voor de waterschapsverkiezingen in maart 2023. In nauwe samenwerking met de gemeenten wordt de stembusverkiezing voor de categorie ingezetenen voorbereid. Met politieke partijen en groeperingen worden de noodzakelijke registratie-stappen doorlopen. Daarnaast vormen de waterschapsverkiezingen een goede communicatieve aanleiding om het waterschap bij de kiezers beter bekend te maken.

Implementatie beleids- en beheerplannen

Nadat in 2021 het Waterbeheerprogramma (WBP), het Groenbeleidsplan en het Wegenbeheerprogramma zijn ontwikkeld c.q. vastgesteld, wordt in 2022 gestart met de concrete implementatie. Daarbij staat de samenwerking met gemeenten en andere partijen centraal in een gebiedsgerichte, integrale aanpak. Ook de organisatieontwikkeling naar 'één WSHD' draagt bij aan de interne afstemming en samenwerking om de geconcretiseerde doelen te realiseren.

5.2 Uitgangspunten en normen

Voor de Programmabegroting 2022 en de hierop aansluitende meerjarenraming tot en met 2026 zijn onderstaande uitgangspunten en normen gehanteerd:

- WSHD streeft naar een structureel sluitende begroting. Structurele lasten dienen te worden gedekt door structurele baten.
- De belastingopbrengst is een reguliere begrotingspost en geen sluitpost.
- Reserves worden benut ter dekking van incidentele uitgaven en niet ter dekking van structurele uitgaven.
- Voor de prijsindexatie van materiële budgetten is in de meerjarenraming rekening gehouden met 2% inflatiecorrectie.
- Voor de raming van de loonkosten 2022 is rekening gehouden met het geldende CAO akkoord voor 2021. In verband met het aflopen van dit akkoord per eind 2021 is daarnaast voor 2022 en in de meerjarenraming voor de loonkosten gerekend met 1,5% verhoging.
- Voor de berekening van de rentelasten is voor de in 2022 nieuw aan te trekken langlopende geldleningen een rente van 0,875% aangehouden. Voor 2022 is voor nieuw aan te trekken langlopende geldleningen gerekend met een rente van 1,5% en vanaf 2023 met een rente van 2%. Voor kortlopende leningen is uitgegaan van een rente van 0,25% (vanaf 2023 0,5%). Het renteomslagpercentage is vastgesteld op 1,88%.
- Het waterschap verricht diensten en/of werkzaamheden ten behoeve van derden. Als daarbij geen vaste tariefafspraken zijn gemaakt, wordt een uurtarief berekend op basis van de salarisschaal per medewerker plus een opslag voor overheadkosten. Voor het begrotingsjaar 2022 gelden de volgende uurtarieven per salarisschaal:

Component /Schaal (in €)	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Loonkosten inclusief overhead (exclusief BTW)	86	89	92	97	103	110	117	126	135

5.3 Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten zijn baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van de voorgaande en komende begrotingsjaren worden beschouwd. Incidentele baten en lasten verminderen het zicht op de reguliere, meerjarige nettokosten. Het buiten beeld laten van de incidentele baten en lasten op het resultaat na bestemming levert een zuiver netto resultaat wat meer inzicht biedt in het meerjarig structureel financieel perspectief.

Bij incidentele baten en lasten wordt als richtlijn gehanteerd dat deze baten en lasten zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen (artikel 4.14 Waterschapsbesluit). Toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal drie jaar met als doel het dekken van structurele lasten. Daarnaast worden meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een besluit van de VV aangewezen als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan drie jaar.

Structureel begrotingssaldo <i>(bedragen x €1 mln.)</i>	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Saldo van baten en lasten voor bestemming	15,2	8,8	6,6	3,8	2,3
Reserve mutaties	-15,2	-8,8	-6,6	-3,8	-2,3
Saldo van baten en lasten na bestemming	-	-	-	-	-
Waarvan incidentele baten en lasten	-10,9	-7,0	-5,3	-1,4	-
Structureel begrotingssaldo	-10,9	-7,0	-5,3	-1,4	-

In onderstaand overzicht zijn de incidentele baten en lasten van € 0,1 miljoen en hoger opgenomen.

Omschrijving (bedragen x €1 mln.)		Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Waterveiligheid	HWBP	1,1	-	-	-	-
Waterveiligheid	Onderzoek niet gesprongen explosieven	0,5	-	-	-	-
Water	Onderzoek niet gesprongen explosieven	0,5	-	-	-	-
Water	Optimalisaties CMK	0,2	-	-	-	-
Bestuur en Organisatie	Netwerkscheiding AVG-BIO en Identity access AVG-BIO	0,2	-	-	-	-
Bestuur en Organisatie	Grondverkoop project oneigenlijk grondgebruik	0,4	0,4	0,2	-	-
Waterveiligheid	Inzet reserves	0,2	-	-	-	-
Totaal incidentele lasten		3,1	0,4	0,2	-	-
Waterveiligheid	HWBP	-1,1	-	-	-	-
Waterveiligheid	Grondverkoop project oneigenlijk grondgebruik	-0,1	-0,1	-0,1	-	-
Water	Grondverkoop project oneigenlijk grondgebruik	-0,9	-0,9	-1,1	-	-
Wegen	Grondverkoop project oneigenlijk grondgebruik	-0,1	-0,1	-0,1	-	-
Waterveiligheid	Inzet reserves	-2,0	-0,8	-0,8	-0,3	-
Water	Inzet reserves	-6,5	-4,0	-1,9	-0,6	-
Waterketen	Inzet reserves	-2,6	-1,5	-1,5	-0,5	-
Wegen	Inzet reserves	-0,3	-0,1	-0,1	-0,0	-
Bestuur en Organisatie	Inzet reserves	-0,4	-	-	-	-
Totaal incidentele baten		-14,0	-7,4	-5,5	-1,4	-
Saldo van incidentele baten en lasten		-10,9	-7,0	-5,3	-1,4	-

5.4 Doorbelasting indirecte kosten (Kostentoerekening)

WSHD kent drie taken: het watersysteembeheer, het zuiveringsbeheer en het wegenbeheer. Alle lasten moeten worden toegerekend naar deze taken om de belastingtarieven per taak te kunnen bepalen. De lasten worden zoveel mogelijk direct aan de programma's Waterveiligheid, Voldoende en Schoon Water, Waterketen en Wegen toegerekend. Voor de lasten van een aantal onderdelen en activiteiten inclusief daarbij behorende middelen is directe toerekening niet mogelijk omdat deze ten dienste staan van verschillende programma's. Dit betreft de volgende onderdelen en activiteiten: algemeen en dagelijks bestuur, externe communicatie, vergunningverlening en handhaving, calamiteitenorganisatie en bedrijfsvoering en ondersteuning. Deze activiteiten en bijbehorende lasten worden verzameld in het programma Bestuur en Organisatie. De kosten van dit programma vormen de zogenoemde indirecte lasten. Met verdeelsleutels worden deze lasten toegerekend naar de directe programma's.

De kosten van het onderdeel Bedrijfsvoering en ondersteuning worden verdeeld op basis van aantal fte's dat direct is toe te rekenen aan de programma's. De resterende kosten van programma's bestuur en organisatie en algemene dekkingsmiddelen worden verdeeld op basis van de verhouding van het vierjaarlijks gemiddelde van de directe kosten per taak ten opzichte van het totaal. Het percentage wordt vanaf begroting 2022 afgerond op 1%, voorheen 5%. Dit leidt tot stabielere doorbelastingspercentages

Elk jaar worden bij de nieuwe begroting de berekende percentages getoetst. De toetsing van de berekende percentages over 2022 laat zien dat de verhoudingen gaan wijzigen ten opzichte van voorgaande jaren. Procentueel gezien worden de gemiddelde kosten binnen de watersysteemheffing en de wegenheffing hoger en dalen de gemiddelde kosten binnen de zuiveringsheffing.

Voor 2022 betekent dit dat de procentuele verdeling van de indirecte kosten 48-40-12 is (2021: 45-45-10). Voor de producten Regulering en Calamiteitenorganisatie geldt een afwijkend percentage, op grond van de specifieke tijdsbesteding. Dit leidt tot onderstaande verdeling:

Programma	Beleidsproduct	Water-systeem	Zuiveren	Wegen
Waterveiligheid		100%		
Voldoende en Schoon Water		100%		
Waterketen			100%	
Wegen				100%
Bestuur en organisatie	Bestuur	48%	40%	12%
	Externe communicatie	48%	40%	12%
	Regulering	90%	10%	
	Calamiteitenorganisatie	70%	20%	10%
	Bedrijfsvoering en ondersteuning	48%	40%	12%
Algemene dekkingsmiddelen	Algemene lasten en baten	48%	40%	12%
	Onvoorzien	48%	40%	12%
	Belastingen			
	Exploitatiesaldo			

5.5 Reserves en voorzieningen

Deze paragraaf geeft een overzicht van de algemene reserves, tariefegalisatiereserves, bestemmingsreserves en voorzieningen. De basis voor de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en voorzieningen is het beleid zoals geformuleerd in de beleidsnota 'Reserves en voorzieningen' vastgesteld door de Verenigde Vergadering.

5.5.1 Reserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2022	Storting	Onttrek- king	Saldo per 31-dec 2022	Saldo per 31-dec 2023	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026
Algemene reserves	10,7			10,7	9,7	9,7	9,7	9,7
Bestemmingsreserves	35,5	-	-5,0	30,5	28,1	25,8	23,5	21,1
Egalisatiereserves	23,4	0,2	-10,4	13,2	7,8	3,5	2,1	2,1
Totaal reserves	69,6	0,2	-15,4	54,4	45,6	39,0	35,2	32,9

Algemene reserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2022	Storting	Onttrek- king	Saldo per 31-dec 2022	Saldo per 31-dec 2023	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026
811001 Algemene reserve Waterveiligheid	1,0			1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
811002 Algemene reserve Water	3,6			3,6	2,6	2,6	2,6	2,6
811003 Algemene reserve Waterketen	5,6			5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
811004 Algemene reserve Wegen	0,2			0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
811005 Algemene reserve Algemene beleidstaken	0,3			0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal Algemene reserves	10,7			10,7	9,7	9,7	9,7	9,7

Een algemene reserve is een reserve waaraan de Verenigde Vergadering geen specifieke bestemming heeft gegeven en die als buffer fungeert om eventuele financiële tegenvallers op te vangen. WSHD kent de volgende algemene reserves: Algemene reserve programma Waterveiligheid, Algemene reserve programma Water, Algemene reserve programma Waterketen, Algemene reserve programma Wegen en de Algemene reserve Algemene beleidstaken.

Algemene reserve programma Water (811002)

In 2023 wordt € 1,0 miljoen onttrokken aan de algemene reserve ter dekking van incidenteel hogere lasten in 2023.

Bestemmingsreserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2022	Storting	Onttrek- king	Saldo per 31-dec 2022	Saldo per 31-dec 2023	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026
813010 Budgetoverhevelingen	0,0			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
813014 Bestemmingsres. Baggeren	11,4	-	-2,3	9,1	8,0	7,0	5,9	4,9
813015 Best.Res.Grensoverschrijdend afvalwater	1,2			1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
813019 Best.Res.Persoonsgebonden basisbudget	1,2			1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
813022 Bestemmingsreserve Afwikkeling CMK	3,3		-1,0	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
813023 Bestemmingsreserve Onderhoud CMK	4,4		-0,4	3,9	3,7	3,5	3,3	3,1
813024 Bestemmingsreserve Digitalisering	1,2		-0,2	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
813025 CMK Monitoring	0,6		-0,1	0,5	0,4	0,3	0,2	0,2
813026 Bestemmingsreserve Wegen	9,1		-1,0	8,1	7,1	6,1	5,1	4,1
813028 Best.Res. AC leiding Brielle-Oostvoorne	1,9			1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
813032 BR personele capaciteit wegen	0,9			0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
813033 Effecten Corona	0,4			0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Totaal Bestemmingsreserves	35,5	-	-5,0	30,5	28,1	25,8	23,5	21,1
812001 Reserve Tariefegalisatie Watersysteemhef	15,2	0,2	-7,3	8,2	4,3	1,6	0,6	0,6
812002 Reserve Tariefegalisatie Zuiveringsheff.	7,5	-	-2,6	4,9	3,4	1,9	1,4	1,4
812003 Reserve Tariefegalisatie Wegenheffing	0,4		-0,3	0,1	0,1	0,0	-	-
812004 Res.Tariefegalisatie uitbreidingFormatie	0,2		-0,2	-	-	-	-	-
Totaal Egalisatiereserves	23,4	0,2	-10,4	13,2	7,8	3,5	2,1	2,1

Baggeren (813024)

In de komende jaren zal WSHD een aantal grote wateren moeten baggeren. De kosten die hieruit voortvloeien drukken op de exploitatie en kunnen daarmee flinke fluctuaties in de kosten voor baggeren veroorzaken. Het doel van deze reserve is het opvangen van deze fluctuaties. In 2022 wordt € 2,3 miljoen onttrokken aan de reserve.

Afwikkeling CMK (813022)

Ter dekking van de onderzoekskosten niet gesprongen explosieven wordt in 2022 € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserve.

Onderhoud CMK (813023)

Voor de instandhouding van de waterstaatkundige werken, gerealiseerd in het project Compenserende Maatregelen Kier (CMK), krijgt WSHD van RWS de onderhoudsgelden voor een periode van 10 jaar vergoed. In de VV-vergadering van januari 2018 is besloten deze eenmalige bijdrage (€ 4,5 miljoen) toe te voegen aan de bestemmingsreserve Onderhoud Compenserende Maatregelen Kier. Vanuit deze reserve vallen de komende jaren middelen vrij ten gunste van de exploitatie ter dekking van de uit te voeren onderhoudswerkzaamheden. In 2022 is dit € 0,4 miljoen.

Digitalisering (813024)

Ter dekking van de kosten voor de digitale transformatie en de wijzigingen die dit met zich mee brengt om de organisatie op orde te brengen en houden, is deze reserve ingesteld. In 2022 wordt € 0,2 miljoen onttrokken ten behoeve van AVG/BIO.

CMK Monitoring (813025)

Bij Burap 2-2018 heeft de VV ingestemd met het vormen van een bestemmingsreserve CMK Monitoring. Vanuit deze reserve worden de kosten voor de monitoring tot en met 2028 gedekt. In 2022 bedraagt de onttrekking aan deze reserve € 0,1 miljoen.

Wegen (813026)

Vanuit deze reserve vallen de komende jaren middelen vrij ten gunste van de exploitatie ter dekking van de afschrijvingslasten vanuit wegenprojecten. In 2022 is dit € 1,0 miljoen.

Egalisatiereserves

Tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing (812001)

De VV heeft op 25 september 2019 besloten de mutaties op de budgetten eerste beoordelingsronde primaire waterkeringen voor de jaren 2019 tot en met 2022 op te vangen via de tariefegalisatiereserve watersysteemheffing. Voor 2022 betreft het een toevoeging van € 0,2 miljoen. Daarnaast wordt € 7,3 miljoen onttrokken, waarvan € 2,7 miljoen is voorgesteld bij de Kaderbrief 2022.

Tariefegalisatiereserve Zuiveringsheffing (812002)

In 2022 wordt € 2,6 miljoen onttrokken aan de reserve, waarvan € 1,5 miljoen is voorgesteld bij de Kaderbrief 2022.

Tariefegalisatiereserve Wegenheffing (812003)

In 2022 wordt € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserve, waarvan € 0,1 miljoen is voorgesteld bij de Kaderbrief 2022.

Tariefegalisatiereserve Uitbreiding formatie (812004)

In 2022 wordt € 0,2 miljoen aan deze reserve onttrokken.

5.5.2 Voorzieningen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2022	Vermeer- deringen	Interne vermin- deringen	Externe vermin- deringen	Saldo per 31-dec 2022	Saldo per 31-dec 2023	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026
850001 Voorz.Pens.-,wachtgld,(vm)Pers.&Best.	5,4	0,2		-0,8	4,8	4,4	4,0	3,7	3,4
850003 Vrz. Arbeidsgerelateerde verplichtingen	4,2	0,3		-0,1	4,4	4,5	4,5	4,5	4,5
Totaal voorzieningen	9,7	0,4		-0,9	9,1	8,9	8,5	8,2	7,8

Een voorziening wordt gevormd indien er voor het waterschap een verplichting of verantwoordelijkheid bestaat om op een bepaalde manier te handelen of presteren jegens een derde. Indien hier een financiële verplichting aan hangt, kan c.q. is het verplicht hiervoor middelen apart te zetten ter hoogte van het ingeschatte benodigde bedrag (onderdeel van het vreemd vermogen).

Voorziening Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur (850001)

Deze voorziening is bedoeld voor uitbetaling van salaris en kosten van outplacement van werknemers die niet meer ingezet kunnen worden in de bedrijfsprocessen, evenals de pensioenen en uitkeringen aan voormalige bestuursleden. De administratie voor de berekening en uitbetaling van de wachtgelden en pensioenen wordt verzorgd door een extern bureau. Dit bureau stelt jaarlijks voor alle bekende toekomstige verplichtingen nieuwe actuariële berekeningen op en actualiseert de toekomstige verplichtingen voor de lopende pensioenen en wachtgelden. Op basis van deze berekening en de renteontwikkeling wordt de hoogte van de voorziening bepaald. Voor 2022 is een storting van € 0,2 miljoen begroot en een onttrekking van € 0,8 miljoen.

Voorziening arbeidsgerelateerde verplichtingen (850003)

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de uit te betalen jubileumuitkeringen en vergoedingen voor leeftijdsontslag waar werknemers recht op hebben. Tevens wordt in deze voorziening de waarde van nog door personeelsleden op te nemen verlofdagen over de afgelopen jaren gekwantificeerd. Conform het Waterschapsbesluit (art. 4.54 en 4.55) moet voor arbeidsgerelateerde verplichtingen een voorziening worden gevormd. Voor 2022 is een storting van € 0,3 miljoen begroot en een onttrekking van € 0,1 miljoen. De werkelijke storting wordt bepaald op basis van het personeelsverloop en de renteontwikkeling.

5.6 Waterschapsbelastingen

Voor 2022 bedraagt de benodigde netto belastingopbrengst € 178,6 mln. Dit bedrag wordt via vier heffingen in rekening gebracht:

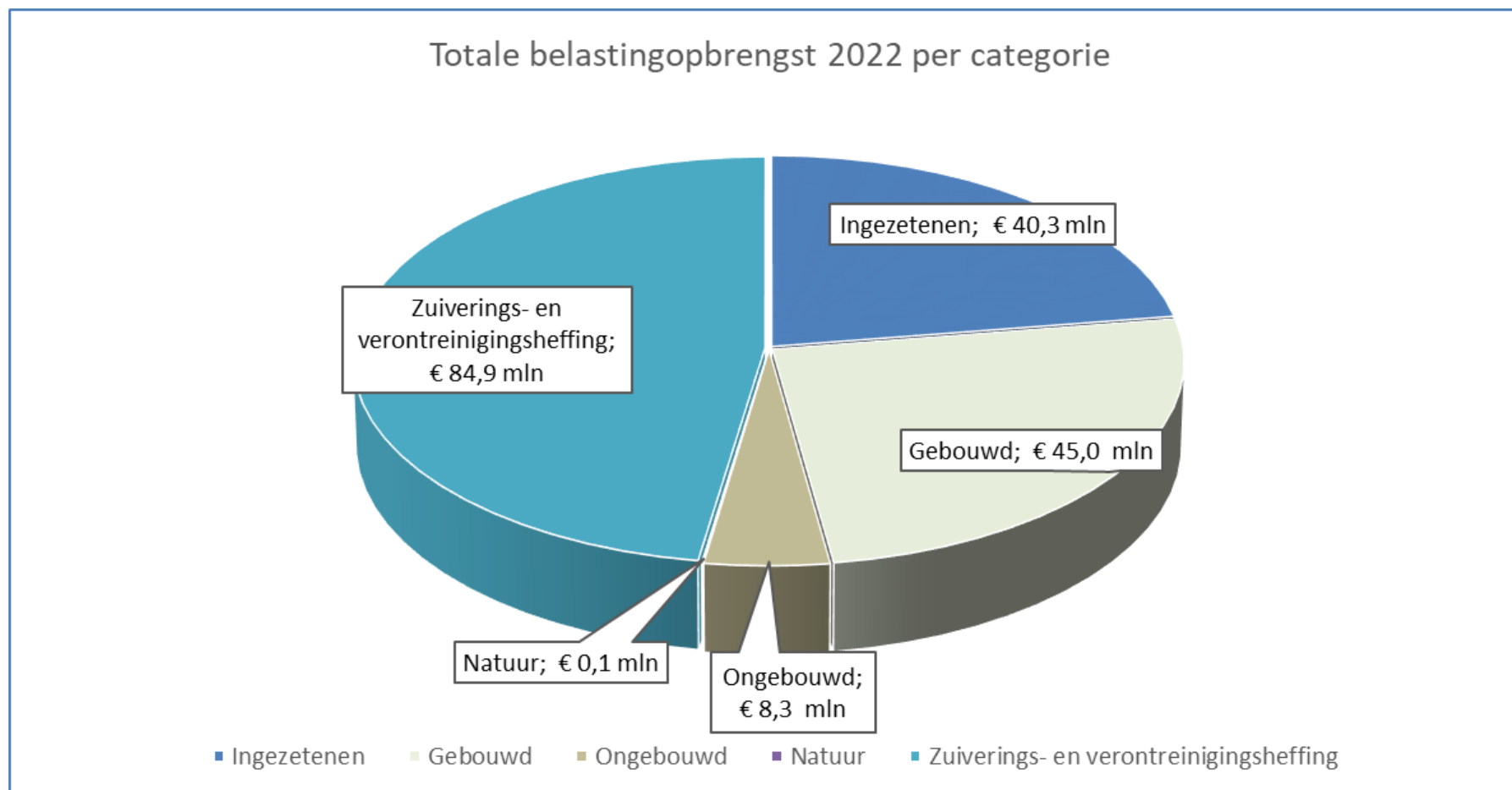
- Watersysteemheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem, de waterkeringszorg en het aandeel passief waterkwaliteitsbeheer;
- Wegenheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen;
- Zuiveringsheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater;
- Verontreinigingsheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten van directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij WSHD. Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten gunste van de watersysteemtaak.

De totale belastingopbrengst is door middel van kostentoekening als volgt toebedeeld aan de heffingen:

Belastingopbrengst (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Watersysteemheffing	82,6	80,2	83,8	87,6	91,5	95,1
Wegenheffing	11,7	13,4	14,6	15,6	16,3	16,7
Zuiveringsheffing	80,4	84,7	86,8	88,7	91,5	95,2
Verontreinigingsheffing	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Netto-belastingopbrengst	175,0	178,6	185,5	192,1	199,6	207,3
Inzet tariefsegalisatiereserve	5,2	10,2	5,4	4,3	1,4	-

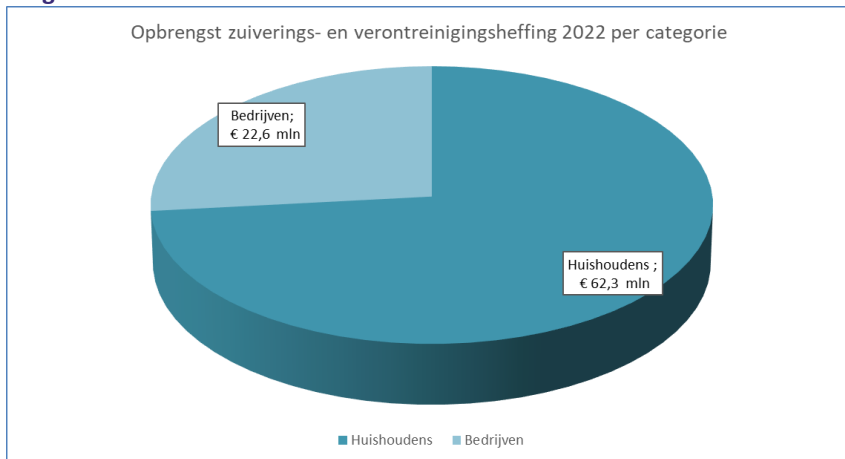
In onderstaand diagram is de verdeling van de totale belastingopbrengst per categorie inzichtelijk gemaakt:

Diagram 5.6.1

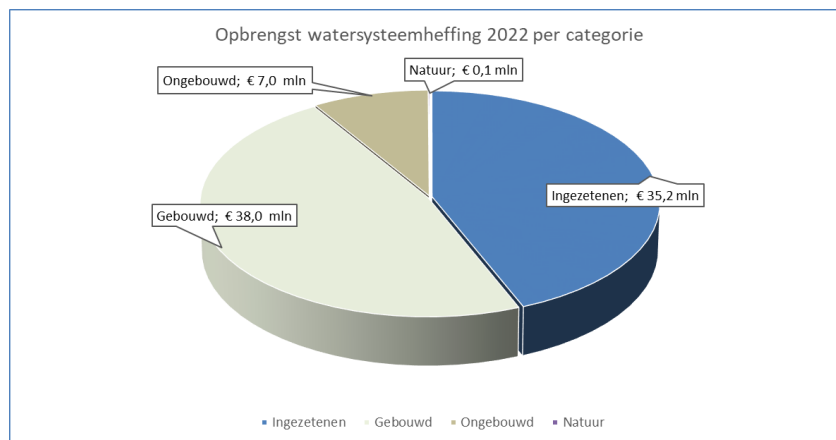

De verdelingen in opbrengsten tussen de categorieën Bedrijven en Huishoudens (zuiverings- en verontreinigingsheffing) en Ingezetenen, Gebouwd, Ongebouwd en Natuur (watersysteemheffing en wegenheffing) zijn in onderstaand diagrammen weergegeven:

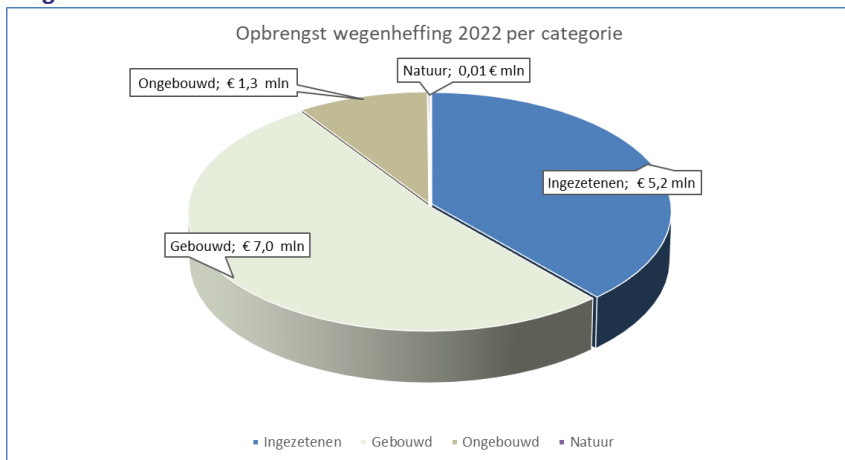
Diagram 5.6.2

Diagram 5.6.3

Diagram 5.6.4

Heffingsgrondslag

1. Waardeontwikkeling woningen

De waardeontwikkelingen woningen voor 2022 bedraagt ten opzichte van de ramingen van 2021 gemiddeld 16%. Daarvan heeft 12,5% betrekking op 2022 zelf. Daarnaast is sprake van een hogere stijging van de waardeontwikkeling in 2021 (+ 3%) dan opgenomen in de begroting 2021. Deze extra stijging over 2021 werkt door naar 2022. Deze stijgingen zijn gebaseerd op de ramingen van de gemeenten.

Voor 2023 en 2024 wordt een verdere stijging van de WOZ-waarden voorzien. Een stijging van WOZ-waarden heeft als effect dat belastingtarieven dalen. Voor 2025 en 2026 wordt geen stijging of daling voorzien.

Waardeontwikkeling woningen	september 2021
1 ^e jaar gemiddeld stijgingspercentage	+12,5%
2 ^e + 3 ^e jaar gemiddeld stijgingspercentage	+3,5%
4 ^e + 5 ^e gemiddeld stijgingspercentage	0%

2. Waardeontwikkeling niet-woningen

De waardeontwikkeling niet-woningen bedraagt voor 2022 en de jaren daarna gemiddeld 0%. Wel is nog sprake van een daling de waarde in 2021 (- 0,7%) dan opgenomen in de begroting 2021. Deze daling over 2021 werkt door naar 2022. Deze percentages zijn gebaseerd op de ramingen van de gemeenten.

Waardeontwikkeling niet-woningen	september 2021
1 ^e jaar gemiddeld stijgingspercentage	0%
2 ^e + 3 ^e jaar gemiddeld stijgingspercentage	0%
4 ^e + 5 ^e gemiddeld stijgingspercentage	0%

Belastingeenheden

Categorie/ Belastingsoort	Eenheid	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Watersysteemheffing					
Ingezetenen	Huishouden	374.900	377.300	377.300	377.300
Gebouwd binnendijks	WOZ-waarde (x € 1 mln)	100.690	116.820	122.660	125.110
Gebouwd buitendijks	WOZ-waarde (x € 1 mln)	25.810	29.940	31.440	32.070
Ongebouwd - overig – binnendijks	Hectare	58.000	58.000	58.000	58.000
Ongebouwd - overig – buitendijks	Hectare	5.400	5.400	5.400	5.400
Ongebouwd - wegen – binnendijks	Hectare	4.900	4.900	4.900	4.900
Ongebouwd - wegen – buitendijks	Hectare	800	800	800	800
Natuur	Hectare	13.100	13.100	13.100	13.100
Wegenheffing					
Ingezetenen	Huishouden	322.200	324.500	324.500	324.500
Gebouwd	WOZ-waarde (x € 1 mln)	98.140	113.860	119.550	121.940
Ongebouwd	Hectare	62.200	62.200	62.200	62.200
Natuur	Hectare	10.800	10.900	10.900	10.900
Zuiveringsheffing					
	Vervuilingseenheid	1.312.900	1.330.500	1.330.500	1.330.500
	Bedrijven	332.375	332.375	332.375	332.375
	Huishoudens	980.525	998.125	998.125	998.125
Verontreinigingsheffing					
	Vervuilingseenheid	4.400	4.400	4.400	4.400
	Bedrijven	2.300	2.300	2.300	2.300
	Huishoudens	2.100	2.100	2.100	2.100

Kwijtschelding en oninbaar

Het in de tabel belastingeenheden opgenomen aantal huishoudens en vervuilingseenheden is vóór aftrek van kwijtschelding en oninbaar. In de Programmabegroting 2021 was een stijging van de percentages kwijtschelding en oninbaar voorzien, als gevolg van de Corona-crisis. Door steunpakketten van overheden blijkt inmiddels dat de impact op de economie minder groot is dan vorig jaar gedacht. In 2021 levert dit een voordeel op. In de Burap 2021 is besloten het voordeel op de posten kwijtschelding en oninbaar te reserveren in een bestemmingsreserve.

Op grond van bovenstaande wordt in de begroting 2022 het kwijtscheldingspercentage van de zuiveringsheffing in 2022 verlaagd naar 7,8% en voor de watersysteem- en de wegenheffing naar 8,5%. De oninbaarheid van belastingopbrengsten wordt voor 2022 ingeschat op 0,75% (was 1,5%) van de opgelegde belastingen.

Gezien de onzekere economische omstandigheden en beperkte voorspelbaarheid als gevolg van Corona, levert de verlaging van de percentages een risico op. Dit risico wordt afgedekt via de nieuwe bestemmingsreserve. Indien na 2 jaar blijkt dat de bestemmingsreserve niet ingezet hoeft te worden, valt deze vrij ten gunste van de tariefegalisatiereserve.

Gebaseerd op de kwijtscheldingsnorm van 100% van de bijstandsnorm komen circa 32.000 huishoudens in aanmerking voor kwijtschelding van het ingezetenaandeel voor de watersysteemheffing en circa 28.000 huishoudens voor de wegenheffing. Voor de zuiveringsheffing komen circa 78.000 vervuilingseenheden voor kwijtschelding in aanmerking.

De kosten voor kwijtschelding en oninbaar worden in mindering gebracht op de bruto belastingopbrengsten. In onderstaande tabel is een specificatie gegeven van de totale bruto-belastingopbrengst en de totale kwijtschelding en oninbaarheid.

Specificatie belastingopbrengst (bedragen x € 1 mln)	Realisatie 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Bruto-belastingopbrengst	179,2	187,3	189,2
-/- kwijtschelding	7,8	9,5	9,2
-/- oninbaar	1,0	2,8	1,4
Netto-belastingopbrengst	170,4	175,0	178,6

Belastingtarieven

Categorie / belastingsoort	eenheid	TARIEVEN 2021				TARIEVEN 2022				stijgings- percentage
		Water	Wegen	Zuiveren	totaal	Water	Wegen	Zuiveren	totaal	
Ingezetenen	Huishouden	€ 108,66	€ 15,76		€ 124,41	€ 103,40	€ 17,87		€ 121,27	-2,5%
Gebouwd binnendijs	% WOZ-waarde	0,0372%	0,0064%		0,0436%	0,0312%	0,0063%		0,0375%	-14,1%
Gebouwd buitendijs	% WOZ-waarde	0,0093%	0,0064%		0,0157%	0,0078%	0,0063%		0,0141%	-10,5%
Ongebouwd - overig - binnendijs	Hectare	€ 84,56	€ 17,92		€ 102,48	€ 82,12	€ 20,60		€ 102,72	0,2%
Ongebouwd - overig - buitendijs	Hectare	€ 21,14	€ 17,92		€ 39,06	€ 20,53	€ 20,60		€ 41,13	5,3%
Ongebouwd - wegen - binnendijs	Hectare	€ 422,78	€ 17,92		€ 440,70	€ 410,60	€ 20,60		€ 431,20	-2,2%
Ongebouwd - wegen - buitendijs	Hectare	€ 359,37	€ 17,92		€ 377,29	€ 349,01	€ 20,60		€ 369,61	-2,0%
Natuur	Hectare	€ 5,57	€ 1,12		€ 6,70	€ 5,50	€ 1,29		€ 6,79	1,4%
Zuiveringsheffing	Vervuilingseenheid			€ 67,30	€ 67,30			€ 69,13	€ 69,13	2,7%
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheid			€ 67,30	€ 67,30			€ 69,13	€ 69,13	2,7%

De sterke stijging van de WOZ-waarden, leidt tot een daling van de tarieven. Het te betalen belastingbedrag voor een belastingplichtige, is een combinatie van de hogere WOZ-waarde en het lagere tarief.

5.6.1 Ontwikkeling belastingdruk 2022: een aantal profielen³

Profiel	Programmabegroting 2021 lastendruk		Programmabegroting 2022 lastendruk		verschil buitendijks tov 2021	verschil binnendijks tov 2021
	buitendijks	binnendijks	buitendijks	binnendijks		
Huishoudens						
huurwoning, éénpersoonshuishouden	€ 192	€ 192	€ 190	€ 190	€ -1	€ -1
huurwoning, meerpersoonshuishouden	€ 326	€ 326	€ 329	€ 329	€ 2	€ 2
koopwoning, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 200.000	€ 358	€ 414	€ 357	€ 404	€ -1	€ -10
koopwoning, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 250.000	€ 366	€ 435	€ 364	€ 422	€ -2	€ -13
koopwoning, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 750.000	€ 444	€ 654	€ 434	€ 610	€ -10	€ -44
Agrarische ondernemingen						
agrarisch bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 240.000 en 25 hectare ongebouwd	€ 1.340	€ 2.993	€ 1.391	€ 2.987	€ 50	€ -6
agrarisch bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 500.000 en 40 hectare ongebouwd	€ 1.967	€ 4.643	€ 2.044	€ 4.625	€ 77	€ -19
akkerbouw bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 500.000 en 60 hectare ongebouwd	€ 2.748	€ 6.693	€ 2.867	€ 6.679	€ 118	€ -14
tuinderij bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 500.000 en 3 hectare ongebouwd	€ 522	€ 852	€ 522	€ 824	€ 0	€ -28
Natuurterreinen						
natuurterrein van 1.000 hectare	€ 6.697	€ 6.697	€ 6.791	€ 6.791	€ 94	€ 94
Handel en industrie						
groothandel met Woz-waarde € 2.400.000 en 10 vervuilingseenheden	€ 1.050	€ 1.720	€ 1.029	€ 1.591	€ -21	€ -129
kantoor / klein bedrijf met WOZ-waarde € 150.000 en 3 vervuilingseenheden	€ 226	€ 267	€ 229	€ 264	€ 3	€ -4
middelgroot metaalbedrijf met Woz-waarde € 12.000.000 en 450 vervuilingseenheden	€ 32.174	€ 35.522	€ 32.799	€ 35.607	€ 625	€ 85
Buitendijks						
groot bedrijf, buitendijks met Woz-waarde € 150.000.000	€ 23.588		€ 21.115		€ -2.473	
bedrijf, buitendijks met Woz-waarde € 5.000.000	€ 786		€ 704		€ -82	
Wegbeheerder						
wegbeheerder 250 hectare binnendijks		€ 110.174		€ 107.799		€ -2.374

³ In de tabel zijn bedragen afgerond op hele euro's. Dit kan tot kleine afrondingsverschillen leiden.

5.7 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin een waterschap in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Waterschappen zijn wettelijk verplicht om de risico's die ze lopen in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. Een deel van de risico's wordt afgedekt door afgesloten verzekeringen of gevormde voorzieningen. Op basis van een inventarisatie zijn per programma de mogelijke risico's benoemd. Waar mogelijk zijn deze risico's financieel onderbouwd en is de kans op optreden aangegeven. In bijlage 7.5 is een gedetailleerd overzicht van de risico's per programma opgenomen, evenals de ingeschatte kans van voordoen en het ingeschatte financieel gevolg per risico.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat beschikbaar is om de risico's financieel af te dekken. Het gaat hier om de algemene reserves voor Waterveiligheid, Water, Waterketen en Wegen.

Om na te gaan of de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de risico's te kunnen dekken, wordt gebruik gemaakt van de ratio weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Hieronder wordt cijfermatig inzichtelijk gemaakt wat het totaal is aan ingeschatte risico's per programma (inclusief het deel van de algemene risico's wat aan dat betreffende programma wordt toegerekend). Op basis van deze totalen en het beleid 'Risicomanagement en weerstandsvermogen 2018' (vastgesteld in de VV vergadering van november 2018), waarin is bepaald dat 85% van het totale reël financieel gevolg wordt meegenomen, wat de benodigde weerstandscapaciteit is.

<i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	Totaal ingeschatte risico's (in €) *	Benodigde weerstandscapaciteit (85%) (in €)
Waterveiligheid	0,5	0,4
Water	0,8	0,7
Waterketen	4,5	3,8
Wegen	0,1	0,1
Totaal	5,8	5,0

*) In bovenstaande tabel zijn de algemene risico's (risico's die vallen onder algemene beleidstaken, algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering en ondersteuning inclusief de niet in te schatten risico's waarvoor een bedrag is opgenomen ter hoogte van € 500.000) toegerekend naar de programma's op basis van de procentuele verdeling genoemd in paragraaf 5.4.

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

In het beleid 'Risicomanagement en weerstandsvermogen 2018' heeft de VV het besluit genomen dat gestreefd wordt naar een weerstandsratio per programma van minimaal 1,7 (= middenklasse ruim voldoende). De VV heeft de weerstandsratio vastgesteld op 1,2 (= middenklasse voldoende).

De totale omvang van de (geprognosticeerde) beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve) per programma is in onderstaande tabel per 31 december 2022 weergegeven.

<i>(Bedragen x € 1 mln.)</i>	Stand reserve per 31 december 2022 (in €)	Streefwaarde ratio (middenklasse C)	Verwachte ratio weerstandsvermogen (eind 2022)	Beschikbare ruimte reserve (t.o.v. middenklasse C) (in €)
Waterveiligheid	1,0	1,2	A	0,5
Water	3,6	1,2	A	2,8
Waterketen	5,6	1,2	B	1,1
Wegen	0,2	1,2	A	0,1
Totaal	10,4			4,5

5.8 Houdbare overheidsfinanciën

Een sluitende meerjarenbegroting vormt de basis voor houdbare waterschapsfinanciën. Houdbare waterschapsfinanciën vergen echter meer dan dat er tegenover alle lasten op de begroting ook voldoende baten staan. Vereist is dat het waterschap in geval van financiële tegenslag voldoende mogelijkheden heeft om de klappen te kunnen opvangen. Dit is voor waterschap Hollandse Delta het geval. Er is sprake van structureel sluitende begroting. Het weerstandsvermogen is voldoende om de onderkende risico's op te vangen. Waterschap Hollandse Delta is in 2022 voor circa 85% gefinancierd met vreemd vermogen. Dit ligt onder het gemiddelde van alle waterschappen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van het waterschap goed is.

5.9 Financiering

De kaders voor het treasurybeleid zijn vastgelegd in de wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido), de Verordening Beleids- en Verantwoordingsfunctie, het Waterschapsbesluit en het treasurystatuut.

5.9.1 Risicobeheer

Kasgeldlimiet

In de wet Fido is vastgelegd dat de hoogte van de kortlopende financiering wordt beperkt door middel van de vastgestelde kasgeldlimiet. Voor waterschappen is die limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal op 1 januari van het betreffende jaar. Voor 2022 bedraagt het begrotingstotaal € 216,3 miljoen waarmee de kasgeldlimiet uitkomt op € 50 miljoen.

Rentegevoeligheid

Door het hoge investeringsniveau en de verlaagde reserves is WSHD rentegevoeliger geworden. Dit risico is overigens beperkt tot de nieuw af te sluiten leningen. Een rentestijging van 1% betekent voor iedere € 100 miljoen aan investeringsuitgaven jaarlijks circa € 1,0 miljoen extra rentelasten.

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld worden ingekaderd door toepassing van de renterisiconorm. De renterisiconorm is erop gericht renterisico's te beperken door spreiding in de looptijden van langlopende geldleningen. De renterisiconorm houdt in dat het bedrag aan aflossingen en het lening bedrag dat in aanmerking komt voor renteherziening in enig jaar de vastgestelde renterisiconorm niet mag overschrijden. De renterisiconorm is wettelijk vastgesteld op 30% van het begrotingstotaal per 1 januari van het begrotingsjaar. De renterisiconorm is € 64,9 miljoen (30% van € 216,3 miljoen). In 2022 bedraagt het af te lossen bedrag voor WSHD € 16,8 miljoen. Hiermee blijft WSHD ruim onder de renterisiconorm.

Berekening renterisiconorm (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Begrotingstotaal	216,3	215,6	220,3	223,7	230,0
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%
Beschikbare renterisiconorm	64,9	64,7	66,1	67,1	69,0
Renteherzieningen	0	0	0	0	0
Aflossingen	16,8	17,8	20,9	23,4	26,2
Benodigde renterisiconorm	16,8	17,8	20,9	23,4	26,2
Ruimte onder renterisiconorm	48,1	46,9	45,2	43,7	42,8

5.9.2 Financiële risico's

Bij het beheer van de liquide middelen spelen renterisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, koersrisico en valutarisico een rol. Voor het waterschap zijn de twee laatstgenoemde risico's niet aan de orde omdat WSHD geen via een beurs verhandelbare aandelen heeft en alleen met eigen valuta werkt.

Het *renterisicobeheer* is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van vreemd vermogen hoger, respectievelijk dat de renteopbrengsten van activa lager zijn dan een gewenst niveau. Zolang de rente op korte financieringsmiddelen lager is dan de rente op lange financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van korte middelen. De berekende grens van de kasgeldlimiet wordt hierbij als maximum aangehouden, tenzij er redenen zijn om hiervan tijdelijk af te wijken, bijvoorbeeld het verlaat opleggen van de omslagheffingen. Het aantrekken van kasgeldleningen kan een instrument zijn om binnen het maximum van de kasgeldlimiet te blijven.

Het *kredietrisicobeheer* (of debiteurenrisico) is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid op een waardedaling van de vorderingspositie als gevolg van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. Dit risico wordt zoveel mogelijk beperkt door het voeren van een strak invorderingsbeleid met de uiteindelijke inschakeling van deurwaarders. Waterschap Hollandse Delta heeft deze taak ondergebracht bij het Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW).

Het *liquiditeitsrisicobeheer* is het beheersen van risico's van mogelijke wijzigingen in de liquiditeitenplanning en meerjareninvesteringsplanning waardoor de financieringskosten hoger kunnen uitvallen. De beheersing van dit risico is afhankelijk van de hardheid van de cijfers die in de meerjarenbegroting zijn opgenomen.

5.9.3 Kasbeheer

Kort geld wordt aangetrokken in de vorm van een rekening-courant krediet, kasgeld- en call-geldleningen bij de huisbankier (NWB) of andere geldverstrekkers die voldoende kredietwaardig zijn. Voor 2022 bedraagt de maximaal aan te vragen kredietlimiet € 50 miljoen. Dit is gelijk aan de maximaal toegestane kasgeldlimiet.

Berekening kasgeldlimiet (bedragen x € 1 mln.)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Begrotingstotaal	216,3			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	50,0			
Gemiddelde vlottende schuld	99,8	143,0	116,9	93,4
Gemiddelde vlottende middelen	44,3	149,9	126,7	72,3
Netto vlottende schuld	55,6	-6,9	-9,9	21,1
Kasgeldlimiet	50,0	50,0	50,0	50,0
Ruimte onder kasgeldlimiet	-5,6	56,9	59,9	28,9

5.9.4 Waterschapsfinanciering

Leningenportefeuille

De omvang van de leningenportefeuille wordt per 1 januari 2022 geraamd op € 237 miljoen (1 januari 2021 € 232 miljoen) en de reguliere aflossing op € 16,8 miljoen (2021 € 14,8 miljoen). Er vinden in 2021 geen extra aflossingen plaats omdat daarvoor contractueel geen mogelijkheden bestaan.

Het Waterschapsbesluit schrijft voor dat de rentekosten moeten worden toegerekend aan de beleidsproducten. Deze toerekening vindt plaats via de renteomslag. Het renteomslagpercentage (rekenrente) wordt bepaald door de begrote rentekosten te delen door de verwachte boekwaarde van de vaste activa per 1 januari. Het renteomslagpercentage wordt 1,88%. In de Programmabegroting 2021 was de renteomslag 2,01%.

Liquiditeitsprognose

De verwachting is dat in 2022 een nieuwe vaste geldlening moet worden afgesloten voor € 22,8 miljoen.

Rente langlopende leningen en aflossingen

De verwachting is dat de rente voor langlopende leningen in 2022 0,875% (2021 0,875%) zal zijn, in 2023 1,5% en vanaf 2024 2,0%. Medio 2021 bedroeg de rente -/-0,08% uitgaande van 10 jaar lineair (medio 2020 0,15% uitgaande van 20 jaar lineair).

De totaal begrote rentelast 2022 bedraagt € 5,5 miljoen.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	2022	2023	2024	2025	2026
Rente kortlopende schuld	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Rente langlopende schuld	4,2	4,4	5,0	5,8	6,4
Rente agio	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Totaal rente	5,5	5,8	6,5	7,2	7,8

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	2022	2023	2024	2025	2026
Aflossingen	16,8	17,8	20,9	23,4	26,2

Renteschema

Omschrijving			
Bedragen x € 1 mln.			
a1	De externe rentelasten over lange financiering	4,2	
	Agio	1,2	
a2	De externe rentelasten over korte financiering	0,1	
			5,5
b	Externe rentebaten	-/-	0,0
	Saldo rentelasten en rentebaten		5,5
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	-
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	-
c3	De rentebaait van door verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+	-
			-/- -
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		5,5
d1	Rente over eigen vermogen	+	-
d2	Rente over voorzieningen	+	-
	<i>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</i>		5,5
e	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	5,5
f	Renteresultaat op het taakveld Treasury		-0,0

5.10 Verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang. Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Per partij is er sprake van een financieel en een bestuurlijk belang.

Financieel belang: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Bestuurlijk belang: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Garantstellingen

Aan diverse (verbonden) partijen zijn financiële garanties verleend die er als volgt uitzien:

Partij (bedragen x € 1 mln.)	Geldverstrekker	% deelneming	Hoofdsom	Rente%	Restant schuld 31/12/2021	Garantstelling
HVC N.V.	NWB	28% van gegarandeerd lening bedrag	€ 24,6		€ 24,6 mln.	€ 6,9 mln.
Unie van Waterschappen	NWB	5,80%	€ 6,0		€ 5,29 mln.	€ 0,3 mln.

In bijlage 8.6 is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de direct en indirect verbonden partijen van waterschap Hollandse Delta.

5.11 Bedrijfsvoering

Formatie

Voor de begroting 2022 is de formatie per 1 januari 2022 vastgesteld op 642 formatieplaatsen. Concreet betekent dit dat ten opzichte van 2021 geen sprake is van een toename van het aantal formatieplaatsen. In 2020 is met de notitie Wijziging en doorontwikkeling organisatiestructuur WSHD de grof structuur vastgesteld. In 2021 heeft deze via het traject “grof naar fijn” een nadere invulling gekregen. Als gevolg daarvan hebben er gedurende het jaar verschuivingen van formatie tussen afdelingen plaatsgevonden. Dit alles binnen de vastgestelde formatie van 640 formatieplaatsen. De stijging van 640 formatieplaatsen naar 642 formatieplaatsen is het gevolg van het in eigen beheer oppakken van de mollenbestrijding. Deze bestrijding werd voorheen door derden uitgevoerd en door WSHD betaald. De vertaling van de afdelingen naar het grof ontwerp vanuit de organisatieontwikkeling betekent in sommige gevallen nieuwe afdelingen, nieuwe benamingen voor afdelingen en het verdelen van formatieplaatsen over de nieuwe afdelingen. Dit is in de begroting 2022 in beeld gebracht.

Afdeling	Begroot 2021 * 31-12-2021	Stand 1-1-2022	Stand 31-12- 2022
Directieraad	3,0	3,0	3,0
Concern control	4,0	4,0	4,0
Beheer en Onderhoud / Faciliteiten	122,5	124,5	124,5
Financiën	29,5	29,5	29,5
Personeel en Organisatie	16,9	16,9	16,9
Bestuurlijke en Juridische Zaken	35,8	35,8	35,8
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving	41,2	41,2	41,2
Zuiveren en Onderhoud	109,1	109,1	109,1
Projecten en Uitvoering	63,3	63,3	63,3
Informatiemanagement en Automatisering	72,1	72,1	72,1
Regie en Assetmanagement	48,3	48,3	48,3
Strategie en Beleid	30,0	30,0	30,0
Kennis en Advies	34,0	34,0	34,0
Klant en Communicatie	20,8	20,8	20,8
Totaal eigen personeel	630,5	632,5	632,5
Trainees	4,5	4,5	4,5
Workmates	5,0	5,0	5,0
Totaal overig personeel	9,5	9,5	9,5
Totaal	640,0	642,0	642,0

* De grote formatie 2021 in de Programmabegroting 2021 bedraagt 631,6 fte. Door het besluit van de VV op 18-12-2020 is hieraan 8,4 fte toegevoegd.

De investeringen in de versterking van ons personeelsbestand (zoals kwantitatief als kwalitatief) die we afgelopen jaren hebben gedaan gaan vanaf volgend jaar rendement opleveren dat terug te zien is in ons resultaat. Tevens leert de ervaring van de afgelopen jaren dat het belangrijk is om focus aan te brengen binnen de ontwikkeling van de organisatie. Als organisatie zetten we daarom in op ons verder ontwikkelen in slagkracht, voorspelbaarheid, meerjarenplannen en het verder versterken van de ambtelijke organisatie.

Ziekteverzuim

Op 1 juni 2020 bedroeg het gemiddeld verzuim over 12 maanden 4,8%, op 1 mei 2021 was dat 4,4%. We zien een geleidelijke daling van het verzuim. Een belangrijke factor is het langdurig verzuim. Het vraagt onverminderd onze aandacht voor de (mentale) vitaliteit van de medewerker. In het post Corona tijdperk krijgt een aantal succesvolle trajecten een doorstart.

Inhuur

Hollandse Delta beschikt over een flexibele schil om knelpunten in de capaciteit als gevolg van vertrek, verzuim of extra (tijdelijke) werkzaamheden op te vangen. Er zijn namelijk altijd fluctuaties in uit te voeren werkzaamheden en die worden opgevangen met een flexibele schil. Daar waar kennis ontbreekt, wordt ingehuurd. Inhuur is een onlosmakelijk onderdeel van de arbeidsorganisatie. Het vervullen van vacatures vraagt tijd, een medewerker is nu eenmaal sneller vertrokken dan een nieuwe gevonden. Dit betekent dat ten behoeve van de continuïteit, vooruitlopend op de instroom van vast personeel, extra wordt ingehuurd. Dit zal ook in 2022 het geval zijn.

Ook voor de uitvoering van projecten wordt een beroep gedaan op inhuur. Het totale volume aan investeringsprojecten fluctueert van jaar tot jaar. De vaste formatie is gericht op het kunnen uitvoeren van de 'standaard' omvang aan investeringsprojecten. Het surplus wordt opgevangen door gebruik te maken van flexibele capaciteit.

Trainees/workmates

Hollandse Delta stimuleert de instroom van jongere medewerkers door het beschikbaar stellen van formatieplaatsen voor trainees en workmates. Het streven is om de trainees en workmates na afronding van het traject te laten instromen op reguliere vacatures. Op deze wijze zijn in het afgelopen jaar vijf trainees vanuit twee programma's ingestroomd. Voor het jaar 2022 zijn 5 trainee-plaatsen (0,9 fte per plaats) gereserveerd.

Het traject "workmates" is bedoeld voor de instroom van 5 fte werkende en lerende arbeidskrachten.

Wet banenafpraak

In het kader van de Wet banenafpraak (ook wel participatiewet en participatiequotum) heeft Hollandse Delta een wettelijke opgave tot het realiseren van 25 banen in 2022 (op basis van 25,5 uur per week). Het betreffen intensieve trajecten die een goede introductie en begeleiding vragen. De wettelijke opgave is het uitgangspunt maar gelet op de opgave vanuit Huis op Orde en COVID-19 zal het een langere periode vergen om dit te realiseren. Voor 2022 zijn vooralsnog 12 plaatsen gereserveerd.

Faciliteiten

De groei van de formatie en bezetting die WSHD doormaakt betekent een substantiële instroom van nieuwe medewerkers in 2020 en 2021. Dit heeft gevolgen voor de dienstverlening en de geboden faciliteiten vanuit ondersteunende diensten. Hiervoor was in de meerjarenraming 2020 voor 2021 een budget opgenomen. In de begroting 2022 is dit deels nader geconcretiseerd in een verschuiving van dit algemene budget naar bijvoorbeeld een hoger budget voor leaseauto's.

Als gevolg van Corona werkt het merendeel van de medewerkers vanuit huis. Hollandse Delta heeft als werkgever ook een zorgplicht voor een verantwoorde werkplek thuis. Voor het thuiswerk zijn bij CAO twee budgetten geïntroduceerd het thuiswerkbudget en de thuiswerkvergoeding. In de begroting 2022 zijn daar twee bedragen voor gereserveerd. Ook in het post Corona tijdperk voert Hollandse Delta vanuit eigentijds werkgeverschap en duurzaamheid een stimulerend thuiswerkbeleid.

Huisvestingbeleid

Op 15 oktober 2020 is de huisvestingsvisie vastgesteld door de VV. Per eiland vindt gedurende 2021 en 2022 uitwerking plaats in huisvestingsplannen. Deze plannen worden, inclusief financiële consequenties, voorgelegd aan de VV ter besluitvorming.

Delta academie

In 2022 zal net als voorgaande jaren onder de vleugels van de Delta academie worden ingezet op een breed aanbod van opleidingen en workshops ten behoeve van de ontwikkeling en duurzame inzet van medewerkers. Het waterschap als lerende organisatie is daarin de rode draad. Extra aandacht komt er voor de (verplichte) veiligheidsopleidingen (inclusief veiligheidsbewustzijn).

5.12 EMU-saldo

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van het EMU-saldo weergegeven. In deze tabel is de vanuit de Unie van Waterschappen (UvW) geadviseerde individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van WSHD opgenomen. Uit de tabel blijkt dat het geraamde EMU-saldo voor de jaren 2022-2025 een tekort vertoont. Dit wordt met name veroorzaakt door de te verwachten investeringen in die jaren. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging/onttrekking aan de reserves	-7,1	-15,2	-8,8	-6,6	-3,8	-2,3
2 Invloed investeringen						
2a bruto investeringsuitgaven min	41,1	50,8	95,0	59,0	61,2	46,0
2b investeringsbijdragen van derden plus	3,0	2,8	30,6	8,1		
2c verkoop mva en iva plus						
2d afschrijvingen plus	21,7	24,7	26,7	29,3	30,7	32,1
3 Invloed van voorzieningen						
3a toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie plus	1,0	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4
3b onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie min						
3c betalingen rechtstreeks uit voorzieningen min	1,0	0,9	0,7	0,8	0,8	0,8
3d evt. externe vermeerderingen van voorzieningen plus						
4 invloed reserves						
4a evt. betalingen rechtstreeks uit reserves min						
4b evt. externe vermeerderingen van reserves plus						
5 Deelnemingen en aandelen						
5a boekverlies plus						
5b boekwinst min						
Geraamd EMU-saldo WSHD	-23,6	-39,1	-46,7	-28,6	-34,6	-16,6
Maximaal EMU-tekort o.b.v. macrorferentiewaarde	-22,6	-26,0	-26,5	-27,0	-27,5	-28,0
Vershil (+ = ruimte; - = tekort)	-1,0	-13,1	-20,2	-1,6	-7,1	12,6

6 Financiële overzichten

6.1 Ontwikkeling kosten en opbrengsten

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Realisatie 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten							
Rente & Afschrijving	24,3	26,1	29,0	31,3	34,6	36,7	38,7
Personeelslasten	57,7	67,4	67,9	67,7	68,5	69,4	70,3
Goederen en diensten van derden	92,0	99,0	105,4	103,4	103,7	104,3	106,5
Bijdragen aan derden	10,5	12,8	13,3	12,5	12,8	12,6	13,8
Toevoeging voorzieningen./ onvoorzien	1,3	1,3	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7
Doorberekeningen	0	-0,0	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	185,8	206,5	216,3	215,6	220,3	223,7	230,0
Baten							
Financiële baten	-1,9	-1,0	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
Personeelsbaten	-0,5	-0,3	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Goederen en diensten aan derden	-2,8	-4,6	-3,5	-3,5	-3,7	-2,5	-2,5
Bijdragen van derden	-12,7	-13,0	-10,4	-9,3	-9,3	-9,3	-9,3
Waterschapsbelastingen	-170,4	-175,0	-178,6	-185,5	-192,1	-199,6	-207,3
Interne verrekeningen	-4,7	-5,5	-7,0	-7,0	-7,0	-7,0	-7,0
Doorberekeningen	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-193,1	-199,4	-201,1	-206,9	-213,7	-219,9	-227,7
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-7,3	7,1	15,2	8,8	6,6	3,8	2,3
Toevoeging aan reserves	33,2	6,4	0,2	0	0	0	0
Ottrekking aan reserves	-43,9	-13,5	-15,4	-8,8	-6,6	-3,8	-2,3
Saldo van baten en lasten na bestemming	-18,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

6.2 Ontwikkeling bruto investeringen

Overzicht van de activiteiten op basis van bruto cashflow aan investeringen voor de jaren 2022 en verder.

Programma (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027 e.v.
Waterveiligheid	1,2	3,7	31,1	9,1	-	-	0,0
Voldoende en Schoon Water	12,2	12,7	19,3	15,6	13,4	0,5	-0,0
Waterketen	14,8	14,5	28,9	29,7	44,4	44,7	71,7
Wegen	10,4	11,6	14,6	4,5	3,4	0,8	-0,0
Bestuur en Organisatie	2,6	8,4	1,2	0,1	-	-	-0,0
Eindtotaal	41,1	50,8	95,0	59,0	61,2	46,0	71,7

6.3 Overzicht exploitatie van programma's naar taken

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Totaal	Watersysteemheffing	Zuiveringsheffing	Wegenheffing
Waterveiligheid	21,9	21,9		
Water	55,3	55,3		
Waterketen	80,6		80,6	
Wegen	12,9			12,9
Bestuur en organisatie	18,8	12,2	5,2	1,4
Algemene dekkingsmiddelen	4,3	2,1	1,7	0,5
Nettolasten	193,8	91,6	87,5	14,8
Mutaties reserves				
Onttrekkingen				
Waterveiligheid	-2,0	-2,0		
Water	-9,1	-9,1		
Waterketen	-2,6		-2,6	
Wegen	-1,3			-1,3
Bestuur en organisatie	-0,4	-0,2	-0,2	-0,0
Algemene dekkingsmiddelen				
Totaal onttrekkingen	-15,4	-11,3	-2,8	-1,3
Toevoegingen				
Waterveiligheid	0,2	0,2		
Water				
Waterketen				
Wegen				
Bestuur en organisatie				
Algemene dekkingsmiddelen				
Totaal toevoegingen	0,2	0,2		
Totaal mutaties reserves	-15,2	-11,1	-2,8	-1,3
Te dekken door belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	-80,5	-80,5		
Zuiveringsheffing	-84,7		-84,7	
Wegenheffing	-13,4			-13,4
Totaal belastingopbrengsten	-178,6	-80,5	-84,7	-13,4
Saldo baten en lasten na bestemming				

6.4 Overzicht gecoprimeerde staat van lasten en baten per programma

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Realisatie 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Waterveiligheid							
Lasten	28,1	28,4	24,0	20,9	20,5	20,5	22,0
Baten	-11,0	-7,2	-3,8	-1,5	-1,5	-0,9	-0,6
Totaal Waterveiligheid	17,1	21,2	20,2	19,4	19,0	19,6	21,4
Voldoende en Schoon Water							
Lasten	57,1	51,1	58,6	58,3	60,2	60,4	61,4
Baten	-12,0	-5,6	-12,4	-8,7	-6,7	-4,4	-3,7
Totaal Voldoende en Schoon Water	45,1	45,5	46,2	49,6	53,4	56,1	57,7
Waterketen							
Lasten	77,1	73,8	84,9	85,1	86,7	88,0	90,9
Baten	-5,9	-3,0	-7,0	-5,8	-5,8	-4,8	-4,4
Totaal Waterketen	71,2	70,8	77,9	79,2	80,9	83,1	86,6
Wegen							
Lasten	25,8	22,0	22,3	23,0	24,0	24,4	24,7
Baten	-14,0	-12,1	-10,7	-10,5	-10,5	-10,4	-10,4
Totaal Wegen	11,8	9,9	11,6	12,5	13,5	14,0	14,3
Bestuur en Organisatie							
Lasten	25,6	32,2	20,9	22,5	23,1	24,4	24,9
Baten	-13,1	-9,0	-2,5	-2,1	-2,1	-2,1	-2,1
Totaal Bestuur en Organisatie	12,5	23,2	18,4	20,4	21,0	22,3	22,8
Dekkingsmiddelen							
Lasten	5,2	5,4	5,8	5,8	5,8	6,0	6,1
Baten	-180,9	-176,0	-180,0	-187,0	-193,6	-201,0	-208,8
Totaal Dekkingsmiddelen	-175,7	-170,6	-174,3	-181,2	-187,8	-195,1	-202,7
Eindtotaal	-18,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

6.5 Balansontwikkeling

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	1-1-2022	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Activa						
Immateriële vaste activa	67,5	66,1	63,8	61,4	59,9	57,8
Materiële vaste activa	274,9	304,9	345,0	369,1	401,1	417,3
Financiële vaste activa	4,6	5,2	4,2	3,3	4,5	3,1
Totaal vaste activa	347,1	376,2	413,0	433,7	465,4	478,2
Vlottende activa						
Totaal vlottende activa						
Totaal activa	347,1	376,2	413,0	433,7	465,4	478,2
Passiva						
Algemene reserves	10,7	10,7	9,7	9,7	9,7	9,7
Bestemmingsreserves	35,5	30,5	28,1	25,8	23,5	21,1
Egalisatiereserves	23,4	13,2	7,8	3,5	2,1	2,1
Totaal eigen vermogen	69,6	54,4	45,6	39,0	35,2	32,9
Voorzieningen	9,7	9,1	8,9	8,5	8,2	7,8
Langlopende schulden	217,4	243,4	287,1	323,2	356,0	381,3
Kasgeldleningen	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0
Vlottende passiva	0,2	19,1	21,1	12,7	15,7	5,9
Totaal vlottende passiva	50,2	69,1	71,1	62,7	65,7	55,9
Totaal passiva	347,1	376,2	413,0	433,7	465,4	478,2

7 Vaststelling Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2026

Vergaderdatum : 10 november 2021

Agendapunt : 6.a

BESLUIT VERENIGDE VERGADERING

ONDERWERP PROGRAMMABEGROTING 2022 EN MEERJARENRAMING 2023-2026

DE VERENIGDE VERGADERING VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA,

op voordracht van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta d.d. 12-10-2021;

gelet op de bespreking in de Oordeelsvormende Verenigde Vergadering van 10-11-2021;

overwegende dat:

...

- de VV in juni de kaders voor de Programmabegroting 2021 en meerjarenraming 2022-2025 heeft vastgesteld met de Kaderbrief;
- het college van dijkgraaf en heemraden binnen deze kaders de begroting heeft uitgewerkt met aandacht voor het realiseren van de afspraken gemaakt in het Bestuursprogramma 2019-2023;
- het college van dijkgraaf en heemraden op 8 september 2021 beeldvormend met de VV heeft gesproken over de begroting;

gelet op:

- artikel 77 Waterschapswet;

- artikel 99 tot en met 101 van de Waterschapswet.

BESLUIT:

- a. De Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2026 vast te stellen en daarmee de bedragen voor 2022 per programma, tot een totaal van (afgerond) € 216 miljoen aan lasten, met uitzondering van de voor NL Delta opgenomen bedragen in afwachting van verdere besluitvorming.
- b. Het college van dijkgraaf en heemraden mandateren voor het vrijgeven van de in bijlage 8.2 genoemde geplande investeringen tot een bedrag van € 1 miljoen conform artikel 2.13 van het delegatie- en mandaatbesluit WSHD.
- c. In te stemmen met het aanhouden van een weerstandsratio van 1,2 voor het bepalen van de hoogte van de algemene reserves.
- d. In te stemmen met de volgende mutaties binnen de reserves:

Waterveiligheid

- Dotatie van € 0,225 miljoen aan de reserve tariefsegalisatie watersysteemheffing;
- Onttrekking van € 1,485 miljoen aan de reserve tariefsegalisatie watersysteemheffing.

Schoon & Voldoende Water

- Onttrekking van € 2,32 miljoen aan de bestemmingsreserve baggeren;
- Onttrekking van € 1,00 miljoen aan de bestemmingsreserve afwikkeling CMK;
- Onttrekking van € 0,423 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud CMK;
- Onttrekking van € 0,08 miljoen aan de bestemmingsreserve CMK monitoring;
- Onttrekking van € 5,815 miljoen aan de reserve tariefsegalisatie watersysteemheffing.

Waterketen

- Onttrekking van € 2,632 miljoen aan de reserve tariefseglisatie zuiveringsheffing.

Wegen

- Onttrekking van € 0,998 miljoen aan de bestemmingsreserve Wegen;
- Onttrekking van € 0,28 miljoen aan de reserve tariefseglisatie wegenheffing;

Bestuur & Organisatie

- Onttrekking van € 0,2 miljoen aan de bestemmingsreserve digitalisering;
- Onttrekking van € 0,2 miljoen aan de reserve tariefseglisatie uitbreiding formatie;
- Naar aanleiding van beslispoint a: dotatie van € 0,05 miljoen aan de Algemene reserve Algemene beleidstaken.

- e. In te stemmen met het aan het college van dijkgraaf en heemraden mandateren van het inzetten van de post onvoorzien van maximaal € 0,25 miljoen. met verantwoording achteraf via de planning & control producten.

- f. Ter dekking van de financieringsbehoefte het college van dijkgraaf en heemraden, conform het Treasurystatuut, bevoegd te maken tot:
- Het aangaan van kortlopende financieringsmiddelen (rekening-courant verhouding en kasgeldleningen) tot een bedrag van maximaal de kasgeldlimiet van € 48 miljoen.
  - Het aangaan van langlopende financieringsmiddelen tot maximaal € 20 miljoen.

Ridderkerk, 10 november 2021

De Verenigde Vergadering voornoemd,
secretaris-directeur, dijkgraaf,

S.J. Steendijk

J.F. Bonjer

8 Bijlagen⁴

8.1 Potentiële investeringen

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
Waterveiligheid							
1	K2018-082	VLRT-4 - Normtraject nr. 20_3	diverse gemeenten	2020	0	0	0
2	K2019-001	Sluisdok / schotbalkkering Hellevoets	Hellevoetsluis	2020	2021	2023	2023
3	K2021-008	Duikersluis Lorregat betonconstructie	Hoeksche Waard	2022	2023	2023	2024
4	K2021-009	Herstel duindynamiek Springertduinen	Goeree-Overflakkee	2021	2021	2022	2022
Voldoende en Schoon Water							
5	7103100329	KRW maatregelen 2018 - 2021 - VP	Diverse gemeenten	2020	2020	2023	2024
6	7103100332	NBW 2018-2027 jaarschijf 2020	Diverse gemeenten	2020	2020	2024	2026
7	7103100341	KRW opgave Afwatering Voorne- Oost	Westvoorne	2018	2019	2023	2024
8	7103100346	De Eendragt, fase 2	Hoeksche Waard	2017	2019	2023	2024
9	K2018-099	Gemaal Arnoldus Botbijweg	Brielle	2020	2022	2022	2023
10	K2019-002	Invulling wateropgave ZW	Zwijndrecht	2019	2020	2022	2024
11	K2019-005	Diesel aangedreven noodbemaling	Hele beheersgebied	2020	2020	2020	2021
12	K2020-001	Y11.029 Wateropgave O-N Reijerwaard	Rotterdam	2018	2019	2022	2023
13	K2020-002	Y11.027 Wateropgave O-N Reijerwaard	Ridderkerk	2018	2019	2022	2022
14	K2020-003	Y11.034 Wateropgave O-N Reijerwaard	Rotterdam	2019	2019	2022	2022
15	K2020-005	Verbeteren waterhuishouding Kil IV	Dordrecht	2021	2021	2024	2025
16	K2020-007	Realisatie uitwisselpunt Sterrenburg	Dordrecht	2021	2021	2022	2024
17	K2020-009	Koppeling maalg. BattenoordDorser	Goeree Overflakkee	2022	2022	2023	2023
18	K2020-011	Verruimen hoofdwatergangen H03.001	Hoeksche Waard	2021	2021	2023	2025
19	K2020-012	Automatiseren inlaten - WSHD-breed	Hele beheersgebied	2022	2023	2023	2025
20	K2020-043	Kruising gemaal-inlaat primkering 2022	Diverse gemeenten	2022	2023	2022	2023

⁴ Investeringsbedragen zijn weggelaten uit deze bijlage om de uitgangspositie van WSHD bij aanbestedingen niet te schaden. De bijlage inclusief investeringsbedragen is vertrouwelijk in te zien voor leden van de VV op het kantoor in Ridderkerk.

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
21	K2020-044	Kruising gemaal-inlaat primkering 2023	Diverse gemeenten	2023	2024	2023	2024
22	K2020-047	Inlaten boezemwatergangen 2022	Diverse gemeenten	2022	2023	2022	2023
23	K2020-048	Inlaten boezemwatergangen 2023	Diverse gemeenten	2023	2024	2023	2024
24	K2020-058	Vervanging stuwen 2022 HoO	Diverse gemeenten	2022	2022	2022	2022
25	K2020-059	Vervanging stuwen 2023 HoO	Diverse gemeenten	2023	2023	2023	2023
26	K2020-060	Vervanging stuwen 2024 HoO	Diverse gemeenten	2024	2024	2024	2024
27	K2020-063	Vervanging Duiker 2022 HoO	Diverse gemeenten	2022	2022	2022	2022
28	K2020-064	Vervanging Duiker 2023 HoO	Diverse gemeenten	2023	2023	2023	2023
29	K2020-065	Vervanging Duiker 2024 HoO	Diverse gemeenten	2024	2024	2024	2024
30	K2021-011	Optimalisatie CMK Goeree-Overflakkee	Goeree-Overflakkee	2022	2023	2022	2024
31	K2021-012	Noodzaak vervangen gemaal Kloosterweg	Hoeksche Waard	2023	2023	2023	2023
32	K2021-013	Waterhuishouding Oudeland van Strijen	Hoeksche Waard	2022	2023	2022	2025
33	K2021-015	Herstel bemaling gemaal Kwakpolder	Albrandswaard	2022	2023	2022	2024
34	K2021-016	NVO KRW waterlichaam De Waal	Ridderkerk	2021	2021	2021	2021
35	K2022-003	Verbind. Watersysteem Eendragtsweg-Oost		0	0	2023	2023
36	K2022-004	Opt. Polder Klein Zuid-Beijerland	Hoeksche -Waard	0	0	2022	2023
37	K2022-005	Renovatie gemaal de Eendragt	Hoeksche -Waard	0	0	2023	2025
38	K2022-006	Vervanging beschoeiingen 2022	WSHD breed	0	0	2022	2022
39	K2022-007	Watergebiedsplan Klein Voorne West	Voorne Aan Zee	0	0	2024	2026
40	K2022-008	Watergebiedsplan Eiland IJsselmonde NO	Rotterdam en Ridderkerk	0	0	2024	2026
41	K2022-009	Watergebiedsplan Flakkee Oosthoek	Goeree Overflakkee	0	0	2024	2026
42	K2022-010	Watergebiedsplan Hoeksche W. Zuid-West	Hoeksche -Waard	0	0	2024	2026
	Waterketen						
43	7304100121	TA Zuiveren (exclusief Dokhaven)	Rotterdam	2019	2022	2022	2025
44	7304210024	Deelstroombehandeling Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2022	0	0
45	7304210037	1-step-Anammox Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2022	2024	2029
46	K2018-066	ALM ZE Spijkenisse	Nissewaard	2019	0	2022	2035
47	K2018-069	Online meters sliblijn rwzi's	Hele beheersgebied	2019	0	2023	2025
48	K2018-077	Centrifuges rwzi Zwijndrecht	Zwijndrecht	2019	2019	2022	2024

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
49	K2018-078	Centrifuges rwzi Dordrecht	Dordrecht	2019	2019	2023	2026
50	K2018-080	Gashouder Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2019	2021	2023
51	K2018-107	Investerings vanuit ALM ZE Heenvliet	Nissewaard	2020	0	2023	0
52	K2018-108	Investerings vanuit ALM ZE Hellevoets	Hellevoetsluis	2020	0	2023	0
53	K2018-109	Investerings ALM's Goeree-Overflakkee	Goeree Overflakkee	2020	2035	2022	2035
54	K2019-010	Slibbuffers RWZI Dordrecht	Dordrecht	2019	2019	2022	2024
55	K2020-016	Renovatie rioolgemaal Hoeksedijk	Hoeksche Waard	2022	2023	2022	2023
56	K2020-017	Schoorsteen LV Sluisjesdijk	Rotterdam	2022	2024	2023	2025
57	K2020-018	Influentafsluiters LV Dokhaven	Rotterdam	2022	2023	2022	2023
58	K2020-020	Beluchtingssysteem A-trap LV Dokhaven	Rotterdam	2022	2024	2023	2025
59	K2020-023	Silo's LV Dokhaven_Sluisjesdijk	Rotterdam	2022	2023	2022	2023
60	K2020-024	Duurz uit verlichting Dokh_Sluisjesdk	Rotterdam	2022	2024	2023	2025
61	K2020-026	Bandfilter LV Sluisjesdijk	Rotterdam	2023	2023	2023	2023
62	K2020-027	Investerings vanuit ALM ZE Dokhaven	Rotterdam	2023	0	2023	0
63	K2020-028	Investerings vanuit ALM ZE Dordrecht	Dordrecht	2023	0	2023	0
64	K2020-050	Huis op Orde 2020 jaarschijf 2022		2022	2022	2022	2024
65	K2020-051	Huis op Orde 2020 Jaarschijf 2023		2022	2022	2023	2025
66	K2020-068	Waterketen 2022 HoO		2022	2022	2022	2024
67	K2020-069	Waterketen 2023 HoO		2023	2023	2023	2025
68	K2020-070	Waterketen 2024 HoO		2024	2024	2024	2026
69	K2021-002	Bijdrage rioolgemaal Poortugaal	Albrandswaard	2021	2022	2021	2022
70	K2022-001	Vervangingsinvest. Waterketen 2025		0	0	2025	2027
71	K2022-002	Vervangingsinvest. Waterketen 2026		0	0	2026	2028
	Wegen						
72	K2018-114	Vervangen verkeersregelinstallaties	Rotterdam	2020	2021	2021	2021
73	K2018-118	Vervanging openbare verlichting 2022	Hele beheersgebied	2021	2022	2022	2022
74	K2020-030	Vervanging Kunstwerken	Hele beheersgebied	2021	2024	2022	2024
75	K2020-031	Fietspad Reedijk	Hoeksche Waard	2020	2020	2021	2022
76	K2020-032	Fietsvoorziening Molendijk-Steegjesdk	Hoeksche Waard	2021	2021	2021	2022

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
77	K2020-034	Bijdrage N217 - Polderweg		2019	2022	2022	2023
78	K2020-053	Huis Op Orde verzamelkrediet 2021		2021	2021	2021	2022
79	K2020-054	Huis Op Orde verzamelkrediet 2022		2022	2022	2022	2022
80	K2020-055	Huis Op Orde verzamelkrediet 2023		2023	2023	2023	2023
81	K2021-004	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2022	Hele beheersgebied	2022	2022	2022	2022
82	K2021-005	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2023	Hele beheersgebied	2023	2023	2023	2023
83	K2021-006	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2024	Hele beheersgebied	2024	2024	2024	2024
84	K2021-007	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2025	Hele beheersgebied	2025	2025	2025	2025
85	K2022-011	Herplantplicht bomen 2018-2020		0	0	2021	2022
86	K2022-012	Aanpak ontsluiting Zuid-West Hoekse W		0	0	0	0
87	K2022-013	Essentaksterfte 2022		0	0	2022	2023
88	K2022-014	Essentaksterfte 2023		0	0	2023	2024
89	K2022-015	Essentaksterfte 2024		0	0	2024	2025
90	K2022-016	Essentaksterfte 2025		0	0	2025	2026
91	K2022-017	Essentaksterfte 2026		0	0	2026	2027
92	K2022-018	Herplantplicht 2022		0	0	2022	2023
93	K2022-019	Herplantplicht 2023		0	0	2023	2024
94	K2022-020	Herplantplicht 2024		0	0	2024	2025
95	K2022-021	Herplantplicht 2025		0	0	2025	2026
96	K2022-022	Herplantplicht 2026		0	0	2026	2027
	Bestuur en Organisatie						
97	K2020-039	Vervanging noodcomm. middel cal.org.	n.v.t.	2023	2023	2023	2023
98	K2022-023	Aanschaf meetwagen	n.v.t.	0	0	2023	2024
99	K2022-024	Zon op dak	n.v.t.	0	0	2021	2022

Toelichting potentiële investeringsprojecten 2022-2026

Programma Waterveiligheid

1. [K2018-082 VLRT-4 - Normtraject nr. 20_3](#)
Investing komt te vervallen.
2. [K2019-001 Schotbalkenkering sluisdeurendok Hellevoetsluis](#)
De functie van de sluisdeurendok in Hellevoetsluis is vervallen en de waterkering (schotbalkenkering) voldoet niet aan de beoordelingsnormen. Het dok heeft in het watersysteem slechts een bergingsfunctie, maar biedt wel een kans tot verbetering van de waterkwaliteit in het Kanaal door Voorne. Vandaar dat in de oplossingsrichting rekening gehouden moet worden met een verbinding tussen het water in het dok en het kanaal.
3. [K2021-008 Duikersluis Lorregat betonconstructie](#)
Uit de inspectie in 2016 van de duiker, die in een primaire waterkering is gelegen, is naar voren gekomen dat deze niet in goede staat verkeert. Herstel is nodig om de primaire kering aan de norm te laten voldoen. Door herstel wordt tevens de huidige afvoercapaciteit van het gemaal Puttershoek richting het Lorregat geborgd voor de toekomst. Herinspectie van de duiker heeft plaatsgevonden in 2021 om progressie van aantasting te analyseren. Op basis hiervan worden conclusies getrokken over de te nemen (herstel-)maatregelen.
4. [K2021-009 Herstel duindynamiek Springertduinen](#)
Naar verwachting gaat op termijn de zeespiegel flink stijgen. Onze kustverdediging moet meegroeien. Er is een studie verricht naar duingroei door dynamisch duinbeheer. Hierdoor worden de duinen langzaam breder en sterker door natuurlijke processen, met behoud van de veiligheid in de tussentijd. In samenspraak met de natuurbeheerder is het mogelijk om de doelen van het waterschap – groeiende duinen – en die van de natuurbeheerder – natuurherstel in het brede gebied achter de duinen – te combineren in één project.

Programma Voldoende en Schoon Water

5. [7103100329 KRW maatregelen 2018 - 2021 – VP](#)
Dit betreft een krediet voor maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit om te voldoen aan de KRW resultaatplicht (SGBP-2). De voorgestelde maatregelen uit het SGBP-2 zullen worden afgewogen en aangepast naar de vast te stellen nieuwe doelen voor de KRW (SGBP-3). De planning is hierop aangepast.
6. [7103100332 NBW 2018-2027 stedelijke opgave](#)
Bij de stedelijke wateropgave lift WSHD mee op initiatieven van derden; deze ontwikkeling is naar achteren geschoven.
7. [7103100341 KRW opgave Afwatering Voorne- Oost](#)
Ten oosten van het Kanaal door Voorne ligt een KRW-waterlichaam. In het SGBP-2 is opgenomen dat hier een natuurvriendelijke oever (NVO) moet worden aangelegd om de doelstellingen van de KRW te realiseren.
8. [7103100346 De Eendragt, fase 2](#)
Verbetering van de doorspoeling van maalgebied De Eendragt (Piershilsche Gat/Vissersvliet) is een KRW-maatregel uit het SGBP-2. Het mogelijk maken van betere verversing van het watersysteem kan de kwaliteit van het oppervlaktewater in het maalgebied en in het waterlichaam verbeteren. De uitwerking van de oplossing ligt op het vlak van sturing van waterstromen door slim watermanagement.
9. [K2018-099 Gemaal Arnoldus Botbijlweg](#)
Vanwege beperkte en daardoor onveilige bereikbaarheid van het gemaal wordt een alternatieve locatie gezocht. Op de huidige locatie is onderhoud alleen mogelijk door het inzetten van een ponton in de vestinggracht van Brielle. Door het verplaatsen van het gemaal naar een andere locatie wordt uitvoeren van het onderhoud en de bediening veiliger, eenvoudiger en goedkoper.
10. [K2019-002 Invulling wateropgave ZW](#)
Dit project geeft invulling aan een deel van de wateropgave binnen de Zwijndrechtsewaard. Samen met de gemeente worden verschillende maatregelen uitgewerkt om kans op wateroverlast te verkleinen.

11. [K2019-005 Diesel aangedreven noodbemaling](#)

In de strategische noodvoorraad voor Goeree-Overflakkee zijn zes pompen met bouwjaar 1960 opgenomen. De motoren van deze pompen zijn aan het einde van hun levensduur en moeten worden vervangen. Dit betreft de laatste maatregel om de benodigde voorraad noodpompen op orde te krijgen zoals in 2014 is besloten o.b.v. het voorstel Beschikbaarheid en inzet noodbemaling.

12. [K2020-001 Y11.029 Wateropgave O-N Reijerwaard](#)

In samenwerking met de gemeente Rotterdam wordt invulling gegeven aan de wateropgave binnen peilgebied Y11.029 in Oud- en Nieuw Reijerwaard. De opgave is onderdeel van grotere herontwikkeling van het gebied Hart van Reyeroord en volgt daarmee de planning van de gemeente.

13. [K2020-002 Y11.027 Wateropgave O-N Reijerwaard](#)

In het gebied ten zuiden van de Beverwaard (peilgebied Y11.027) bestaat een wateropgave. In samenwerking met de gemeente Ridderkerk moet worden gekeken hoe invulling kan worden gegeven aan de maatregelen binnen de ontwikkeling van het gebied, waaronder Cornelisland.

14. [K2020-003 Y11.034 Wateropgave O-N Reijerwaard](#)

In peilgebied Y11.034 in Oud- en Nieuw Reijerwaard, de Beverwaard, bestaat een wateropgave. In samenwerking met de gemeente Rotterdam en woningcorporaties wordt gekeken welke concrete maatregelen getroffen kunnen worden als onderdeel van ontwikkelingen in het gebied. Deze samenwerking heeft concreet vorm gekregen in een consortium wat deelneemt aan het initiatief Panorama Lokaal.

15. [K2020-005 Verbeteren waterhuishouding Kil IV](#)

Het gebied westelijk van de A16 wordt momenteel door de gemeente Dordrecht ontwikkeld als bedrijventerrein (Kil IV). De ontwikkeling van het gebied kan mogelijkheden bieden om op een effectievere wijze het waterbezwaar van Kil IV af te voeren. Het gebied is in ontwikkeling tot bedrijventerrein en naar verwachting is de resterende landbouwfunctie in 2023 verdwenen. Deze opgave wordt opgepakt zodra functiewijziging van het gebied heeft plaatsgevonden.

16. [K2020-007 Waterkraan fase 1 Dordrecht](#)

De zuidoostzijde van de wijk Sterrenburg werd in 2015 getroffen door wateroverlast ten gevolge van hevige neerslag. Door het koppelen van maalggebieden kan het risico op deze overlast worden verminderd. Tevens kan schoon water vanuit de Nieuwe Dordtsche Biesbosch gebruikt worden voor verversing van water in de singels van de wijk Sterrenburg. Door het aanpassen of vervangen van een drietal peil scheidende kunstwerken wordt het watersysteem toekomstbestendig. Deze opgave wordt samen met de gemeente Dordrecht opgepakt in het project Waterkraan.

17. [K2020-009 Koppeling maalgeb. BattenoordDorser](#)

Aan de noordwestzijde van Polder het Oudeland van Oude-Tonge is moeilijk water te krijgen voor beregening. Doorspoeling is hier eveneens lastig. Ook het peilbeheer is lastig. Door de koppeling van de bemalingsgebieden Battenoord en Haas van Dorsser ontstaat een robuust watersysteem waarmee aan de noordwestzijde van de Polder het Oudeland van Oude-Tonge voldoende water gegarandeerd is en het peil beter kan worden beheerd.

18. [K2020-011 Verruimen hoofdwatgangen H03.001](#)

Het peil in peilvak H03.001 in de polder van Oud-Beijerland kan in onvoldoende mate beheerd worden om de functies te faciliteren. Ook na het verhogen van het peil volgens het peilbesluit voldoen de meeste hoofdwatgangen nog niet aan de gestelde ontwerprichtlijnen en dienen mogelijk verruimd te worden.

19. [K2020-012 Automatiseren inlaten - WSHD-breed](#)

In de zomer van 2018 is voor langere tijd een lage rivierafvoer gecombineerd geweest met een grote watervraag in het gebied. Op basis van een theoretische inschatting is een zoetwatervenster gedefinieerd en zijn inlaten handmatig open en dicht gezet. In de evaluatie van de droogte is als maatregel opgenomen de mogelijkheden voor optimalisatie van de beschikbaarheid van zoetwater te verkennen en zo mogelijk te realiseren.

20. [K2020-043 Kruising gemaal-inlaat primaire kering 2022](#)

21. [K2020-044 Kruising gemaal-inlaat primaire kering 2023](#)

Vanuit de vervangingsopgave is een investering voorzien voor de vervanging van inlaten die kruisen met een primaire kering. Van inlaten die een primaire kering kruisen, is vaak de staat van de constructie onbekend of onvoldoende waardoor

het dijkvak afgekeurd kan worden. Om die reden zullen de komende jaren vele in- en uitlaatconstructies vervangen c.q. gerenoveerd moeten worden.

22. [K2020-047 Inlaten boezemwatergangen 2022](#)

23. [K2020-048 Inlaten boezemwatergangen 2023](#)

Dit betreft investeringen voorzien voor de vervanging van inlaten in boezemwatergangen.

24. [K2020-058 Vervanging stuwen 2022 HoO](#)

25. [K2020-059 Vervanging stuwen 2023 HoO](#)

26. [K2020-060 Vervanging stuwen 2024 HoO](#)

Dit betreft de meerjarige vervangingsopgave voor stuwen.

27. [K2020-063 Vervanging Duiker 2022 HoO](#)

28. [K2020-064 Vervanging Duiker 2023 HoO](#)

29. [K2020-065 Vervanging Duiker 2024 HoO](#)

Dit betreft de meerjarige vervangingsopgave voor duikers.

30. [K2021-011 Optimalisatie CMK GO duiker Slechtvalk](#)

Door de realisatie van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit (CMK) is het watersysteem op Goeree-Overflakkee op een aantal plaatsen gewijzigd. Na afronding van het CMK project is gebleken dat een aantal optimalisaties gedaan kan worden binnen het watersysteem. Dit betreft o.a. het verbeteren van de waterafvoer van peilgebied 'Polder Westplaat Buitengronden' te Sommelsdijk. Het peilgebied voldoet nu niet aan de afvoernorm.

31. [K2021-012 Noodzaak vervangen gemaal Kloosterweg](#)

Vijzelgemaal Gemaal Kloosterweg staat tussen peilvak H04.003 en peilvak H04.002 (tussen Klaaswaal en polder het Oudeland van Strijen) en is 49 jaar oud. Het gemaal is langzaam aan het verzakken / scheefzakken en heeft nu een situatie bereikt waarbij het handhaven van peilen in het geding is. Er is regelmatig inzet van een tijdelijke installatie nodig om aan het vastgestelde waterpeil te voldoen. Alvorens te kunnen besluiten over nut en noodzaak van vervanging is het vanuit duurzaamheid van belang onderzoek te doen naar alternatieve afvoerroutes.

32. [K2021-013 Waterhuishouding Oudeland van Strijen](#)

In 1994 is een inrichtingsplan opgesteld met maatregelen om de ecologische potentie van het Oudeland van Strijen tot ontwikkeling te brengen. De maatregelen waren gericht op de verbetering van de waterkwaliteit. Het eerste pakket aan maatregelen is uitgevoerd, echter een peilverhoging naar een maximaal peil van NAP -2,00 m in de reservaatgedeelten kan nog niet worden gerealiseerd. Het waterschap ontwerpt samen met SBB een waterhuishoudingsplan voor het reservaatgebied dat recht doet aan de vernattingsdoelstelling van zowel SBB als de provincie en als het mogelijk maken van het instellen van het gewenste hogere waterpeil.

33. [K2021-015 Herstel bemaling gemaal Kwakpolder](#)

Tijdens werkzaamheden in het kader van Sanering Rhoonse stort is lekkage ontstaan in de persleiding behorend tot gemaal Kwak. Deze is hierdoor onbruikbaar geworden. De verbinding moet worden vervangen.

34. [K2021-016 NVO KRW waterlichaam De Waal](#)

Ter bevordering van de waterkwaliteit in KRW-waterlichaam De Waal zullen natuurvriendelijke oevers aangelegd worden en wordt een doodlopende aftakking van de Waal weer als open verbinding aangelegd. Deze maatregelen dragen bij aan de doelrealisatie van de Waal, expliciet gaat het over het vergroten van het oeverareaal voor ontwikkeling van macro-fauna en het verbeteren van de doorstroming. De maatregelen zijn onderdeel van het SGBP-2 en worden in samenwerking met de gemeente Ridderkerk en de provincie gerealiseerd.

35. [K2022-003 Verbind. Watersysteem Eendragtweg-Oost](#)

De noordelijke hoofdwatergang watert via een stuw in westelijke richting af naar gemaal De Eendragt. De hoofdwatergang wordt onder reguliere omstandigheden onvoldoende tot vrijwel niet gevoed met water vanuit de inlaat Den Hitsert. Hiermee is het voor een agrarisch gebied met een grootte van ca. 65 ha niet mogelijk om over voldoende water te beschikken voor beregening. De problematiek wordt in de praktijk deels opgelost door grondgebruikers die zelf water verpompen over de stuw. Dit is een onwenselijke situatie. Een structurele duurzame oplossing die door het waterschap te beheersen is, is wenselijk.

36. K2022-004 Opt. Polder Klein Zuid-Beijerland

Polder Klein- Zuid-Beijerland kan via vrijverval vanuit het oosten via de stuw Scheidweg en vanuit het westen d.m.v. opvoergemaal Noorddijk worden voorzien van water. De capaciteit van dit opvoergemaal en de aanvoerroute via de Scheidweg zijn onvoldoende. Hierdoor ontstaan problemen met het handhaven van het peilregime in tijden wanneer er een grotere waterbehoefte is. Geregeld is inzet van een tijdelijke pompinstallatie op locatie nodig om het peil te kunnen handhaven. WSHD onderzoekt de mogelijkheid voor een duurzame wateraanvoerroute.

37. K2022-005 Renovatie gemaal de Eendragt

Gemaal De Eendragt bemaalt het gehele bemalingsgebied De Eendragt in het zuidwesten van de Hoeksche Waard. Het gemaal is sterk verouderd en moet gerenoveerd te worden. Dit biedt mogelijkheden om duurzaamheid en gevolgen voor de ecologie in het ontwerp te integreren.

38. K2022-006 Vervanging beschoeiingen 2022

In ons watersysteem zijn in de loop der jaren vele kilometers aan beschoeiingen geplaatst. De oudere beschoeiingen zijn aan het einde van hun levensduur. Als er problemen komen met de doorstroming moeten deze vervangen worden.

39. K2022-007 Watergebiedsplan Klein Voorne West

40. K2022-008 Watergebiedsplan Eiland IJsselmonde Noord Oost

41. K2022-009 Watergebiedsplan Oost Flakkee

42. K2022-010 Watergebiedsplan Hoekschewaard Zuid-West

Door het opstellen van watergebiedsplannen wordt met gebiedsgericht werken invulling gegeven aan de realisatie van de vastgestelde doelen voor watersystemen. Dit gebeurt op basis van een integrale benadering binnen een cluster van bemalingsgebieden. Het betreft de integrale benadering van de waterkwantiteit (wateropgave) kwaliteit (KRW), de reguliere onderhoudsopgave en optimalisering van het watersysteem.

Programma Waterketen

43. 7304100121 TA Zuiveren (exclusief Dokhaven)

De technische automatisering bestaat onder andere uit beeldschermen, netwerken, computers, besturingscomputers en overige apparatuur waarmee dit

alles is verbonden met installatieonderdelen zoals pompen, afsluiters, schakelaars en opnemers. Oplossingsrichting is om het verouderde deel van de TA te vervangen en te moderniseren. Hiermee wordt een robuuste TA opgeleverd die weer onderhoudbaar is zodat de instandhouding en besturing van de rwzi's gegarandeerd blijft en toekomstbestendig is.

44. 7304210024 Deelstroombehandeling Sluisjesdijk

Dit ALM-project omvatte een aantal kleine maatregelen aan de Sharon- en Anammoxreactor (deelstroombehandeling). Vanuit efficiëntie-redenen zijn deze maatregelen gecombineerd met andere projecten of onderhoudswerkzaamheden. Daarmee kan de investering vervallen.

45. 7304210037 1-step-Anammox Sluisjesdijk

In de ALM-studie Sluisjesdijk is geconstateerd dat de huidige capaciteit van de Anammox-reactor onvoldoende is om de gehele stikstofrijke deelstroom te behandelen. Daarom is geadviseerd een specifieke deelstroombehandelingsstudie uit te voeren gegeven de leeftijd, het pilot-karakter van de Anammox en de op termijn benodigde renovaties. De planning wordt in grote mate bepaald door de inpasbaarheid en 'uitvoeringscapaciteit' i.r.t. tot alle andere lopende en geplande activiteiten binnen het projecten-onderhoudportfolio.

46. K2018-066 ALM ZE Spijkenisse

Op basis van de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant is het MeerjarenInvesteringsProgramma (MIP) voor de zuiveringskring Spijkenisse opgesteld. Een eerste uitwerking van de meerjareninvesteringsprognose is opgevoerd. Programmering en uitvoering van een opgave met onderhavige omvang is een continue proces en het MIP zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de P&C-cyclus. Daarnaast zijn de voorbereidingen gestart en is ten behoeve van de voorbereidingen het krediet 7304100171 ALM Goeree Overflakkee-Spijkenisse toegekend.

47. K2018-069 Online meters sliblijn rwzi's

Toepassing van online-meters in het zuiveringsproces is onderdeel van het toekomstbestendig maken van de rwzi's. Met deze meetinstrumenten is het mogelijk de bedrijfsvoering van de rwzi's op afstand te doen en daarmee gepaard gaande stabielere en efficiencyverbetering van de bedrijfsvoering en betere

prestaties van de installaties. Naar de toekomst toe maakt dit op afstand (zelf)sturende rwzi's mogelijk.

48. [K2018-077 Centrifuges rwzi Zwijndrecht](#)

De centrifuges op de rwzi Zwijndrecht naderen het einde van de technische levensduur. Op dit moment vindt onderzoek plaats naar een (no-regret) aanpak i.v.m. de relatie met het lopende Slibstrategie-traject waar nog besluitvorming moet plaatsvinden over de uitkomsten.

49. [K2018-078 Centrifuges rwzi Dordrecht](#)

De centrifuges op de rwzi Dordrecht naderen het einde van de technische levensduur. Afhankelijk van de bestuurlijke keuze over de Slibstrategie WSHD kan het onderzoek naar de wijze van vervanging van de centrifuges plaatsvinden.

50. [K2018-080 Gashouder Sluisjesdijk](#)

De gashouder dient als buffering van het biogas uit de gasproductie. Deze buffering, ofwel tijdelijke opslag, zorgt ervoor dat de WKK (omzetting van gas naar warmte en elektriciteit) efficiënter kan plaatsvinden en draagt bij aan de veiligheid en het voldoen aan vergunningseisen. Het doel van deze investering is dat na de vervanging of de renovatie de buffercapaciteit van de gashouder van de WKK weer efficiënt en betrouwbaar kan functioneren.

51. [K2018-107 Investerings vanuit ALM ZE Heenvliet](#)

Uitvoeren van een ALM-variantenstudie die leidt tot een voorkeursvariant die daarna wordt uitgewerkt in maatregelen (o.a. potentiële investeringen) met bijbehorende programmering.

52. [K2018-108 Investerings vanuit ALM ZE Hellevoetsluis](#)

Uitvoeren van een ALM-variantenstudie die leidt tot een voorkeursvariant die daarna wordt uitgewerkt in maatregelen (o.a. potentiële investeringen) met bijbehorende programmering.

53. [K2018-109 Investerings ALM's Goeree-Overflakkee](#)

Op basis van de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant is het MeerjarenInvesteringsProgramma (MIP) voor de zuiveringskring Goeree-Overflakkee opgesteld. Een eerste uitwerking van de meerjareninvesteringsprognose is opgevoerd. Programmering en uitvoering van

een opgave met onderhavige omvang is een continue proces en het MIP zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de P&C-cyclus. Daarnaast zijn de voorbereidingen gestart en is ten behoeve van de voorbereidingen het krediet 7304100171 ALM Goeree Overflakkee-Spijkenisse toegekend.

54. [K2019-010 Slibbuffers RWZI Dordrecht](#)

De slibbuffers fungeren als (nood)slibopvang voor RWZI Dordrecht en een aantal andere rwzi's. Momenteel zijn de installaties rondom de slibbuffers niet betrouwbaar om regulier en in geval van calamiteiten hun functie te vervullen. Op dit moment vindt onderzoek plaats naar de maatregelen en een no-regret aanpak i.v.m. de relatie met het lopende Slibstrategie-traject waar nog besluitvorming moet plaatsvinden over de uitkomsten .

55. [K2020-016 Renovatie rioolgemaal Hoeksedijk](#)

Door de renovatie wordt de betrouwbaarheid vergroot waardoor voldaan wordt aan de vastgestelde afnameverplichtingen.

56. [K2020-017 Schoorsteen LV Sluisjesdijk](#)

De schoorsteen op Sluisjesdijk voor de afvoer van gereinigde lucht (incl. de luchtafvoer van Dokhaven) is toe aan levensduurverlengend onderhoud. Het exacte jaar van aanvang is afhankelijk van de continue programmering en afstemming binnen het totale projecten- en onderhoudportfolio van Dokhaven-Sluisjesdijk.

57. [K2020-018 Influentafsluiters LV Dokhaven](#)

Voor de circa 70 influentafsluiters in Dokhaven is het noodzakelijk onderhoud uit te voeren zonder de totale zuivering stil te leggen. Aan de afsluiters zijn gebreken geconstateerd die levensduurverlengend onderhoud noodzakelijk maken.

58. [K2020-020 Beluchtingssysteem A-trap LV Dokhaven](#)

De huidige beluchters in de A-trap Dokhaven zijn in afwachting van de uitkomsten van de ALM studie voor een lange termijn oplossing. De huidige installatie heeft op termijn een levensduurverlengend onderhoud nodig. Het exacte jaar van aanvang is afhankelijk van de continue programmering en afstemming binnen het totale projecten- en onderhoudportfolio van Dokhaven-Sluisjesdijk.

59. K2020-023 Silo's LV Dokhaven_Sluisjesdijk

Op de locaties Dokhaven en Sluisjesdijk zijn verschillende tanks en silo's aanwezig die 30 jaar in bedrijf zijn. De leeftijd en toestand maken levensduurverlengend onderhoud noodzakelijk.

60. K2020-024 Duurz uitv verlichting Dokh_Sluisjesdk

Door het vervangen van de verouderde verlichting wordt bespaard op onderhoudskosten en energieverbruik.

61. K2020-026 Bandfilter LV Sluisjesdijk

Leeftijd en functioneren van de bandfilter vormen aanleiding voor een potentiële vervanging. Multifunctionele inzetbaarheid en optimalisatie zijn onderdeel van het voorbereidend onderzoek.

62. K2020-027 Investerings vanuit ALM ZE Dokhaven

Uitvoeren van een ALM-variantenstudie die leidt tot een voorkeursvariant die daarna wordt uitgewerkt in maatregelen (o.a. potentiële investeringen) met bijbehorende programmering.

63. K2020-028 Investerings vanuit ALM ZE Dordrecht

Uitvoeren van een ALM-variantenstudie die leidt tot een voorkeursvariant die daarna wordt uitgewerkt in maatregelen (o.a. potentiële investeringen) met bijbehorende programmering.

64. K2020-050 Huis op Orde 2020 jaarschijf 2022

65. K2020-051 Huis op Orde 2020 Jaarschijf 2023

Er is een grote werkvoorraad ontstaan van noodzakelijke vervangingswerkzaamheden op de rwzi's. Deze investeringen dragen bij aan het op orde komen voor het programma Waterketen.

66. K2020-068 Waterketen 2022 HoO

67. K2020-069 Waterketen 2023 HoO

Een aantal uit te voeren activiteiten valt onder de categorie investeringen omdat zij levensduurverlengend zijn. Met deze investeringsnummers wordt aangegeven wat naar verwachting de omvang is van deze activiteiten.

68. K2020-070 Vervangingsinvesteringen 2024

69. K2022-001 Vervangingsinvesteringen Waterketen 2025

70. K2022-002 Vervangingsinvesteringen Waterketen 2026

Installatie-onderdelen van zuiveringen en rioolgemalen die aan het einde van de technische levensduur zijn, dienen vervangen te worden om hun functie te blijven behouden.

71. K2021-002 Bijdrage rioolgemaal Poortugaal

In het kader van de kostenverdeling tussen de gemeente Albrandswaard en WSHD betreffende het bij de gemeente in eigendom en beheer zijnde rioolgemaal, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. Deze bijdrage betreft de renovatie van rioolgemaal Poortugaal, waardoor onbelemmerd transport van afvalwater naar de rwzi Hoogvliet gegarandeerd kan blijven.

Programma Wegen

72. K2018-118 Vervanging openbare verlichting 2022

Dit betreft een vervangingsinvestering voor openbare verlichting ouder dan 40 jaar, zoals opgenomen in de Kadernota 2014. De exacte locatie wordt een jaar daarvoor bepaald.

73. K2020-030 Vervanging Kunstwerken

Vanaf 2012 zijn diverse kunstwerken aan vervanging/renovatie toe. Renovatie/vervanging draagt bij aan zowel de doelstellingen voor verkeersveiligheid als voor bereikbaarheid.

74. [K2020-034 Bijdrage N217 – Polderweg](#)

Overeenkomstig de beleidsregel cofinanciering wegenprojecten draagt het waterschap bij aan de reconstructie van de kruising van de N217 en de Polderweg nabij Puttershoek (Hoeksche Waard).

75. [K2020-032 Fietsvoorziening Molendijk-Steegjesdk](#)

De fietsverbinding tussen Goudswaard en Piershil is een ontbrekende schakel in het fietsroutenetwerk. Uitvoering wordt gecombineerd met groot onderhoud. Het project is opgenomen in regionale en provinciale plannen.

76. [K2020-031 Fietspad Reedijk](#)

Het fietspad langs de Reedijk (Heinenoord), tussen de aansluiting Blaaksedijk en de toegangsweg naar de Heinenoordtunnel, is een ontbrekende schakel in het fietsroutenetwerk. Het project is opgenomen in de regionale en provinciale plannen.

77. [K2018-114 Vervangen verkeersregelinstanties](#)

Dit betreft een investering voor vervanging van de verkeersregelinstanties Gebroken Meeldijk en Hoekseweg-Keizersdijk vanwege einde technische levensduur.

78. [K2020-053 Huis Op Orde verzamelkrediet 2021](#)

79. [K2020-054 Huis Op Orde verzamelkrediet 2022](#)

80. [K2020-055 Huis Op Orde verzamelkrediet 2023](#)

Om de wegen in redelijke staat te krijgen én te houden, wordt fors geïnvesteerd. Deze investering behelst niet alleen het onderhoud aan de verharding maar zo nodig ook de aanpak van bermen en het duurzaam veilig inrichten van wegen. Hiermee realiseren we naar verwachting de doelstelling van maximaal 15% van het wegenareaal per gemeente op kwaliteitsniveau D ('zeer slecht'). Verder is het areaal in 2035 duurzaam veilig ingericht.

81. [K2021-004 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2022](#)

82. [K2021-005 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2023](#)

83. [K2021-006 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2024](#)

84. [K2021-007 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2025](#)

De wegen van WSHD worden getoetst volgens de CROW normering. Bestuurlijk is afgesproken dat het wegenareaal in 'redelijke' staat moet verkeren. De vertaling

hiervan is gesteld op maximaal 15% van de verharding van het wegareaal per gemeente op kwaliteitsniveau D, zijnde 'slecht'. Op dit moment ligt het gemiddelde kwaliteitsniveau voor de wegen van WSHD onder de 15%, maar de wegen degenereren en als we de totale onderhoudsopgave met kwaliteit C en D opstellen staat daar een grote opgave tegenover voor groot onderhoud aan de verharding. Momenteel wordt gestreefd naar 15% D (zijnde 'slecht') per gemeente.

85. [K2022-011 Herplantplicht bomen 2018-2020](#)

Uitvoeren van de herplantplicht zoals opgenomen in het Groenbeleidsplan (en tot september 2021 het Tijdelijk Handelingskader Groen).

86. [K2022-012 Aanpak ontsluiting Zuid-West Hoekse Waard](#)

De gemeente Hoeksche Waard en Hollandse Delta werken gezamenlijk aan een betere ontsluiting van het zuidwestelijke deel van de Hoeksche Waard. Daarbij gaat het enerzijds om een doorontwikkeling van de vorkstructuur uit de Mobiliteitsagenda Hoeksche Waard. Daarbij wordt beoogd de bereikbaarheid te verbeteren en de bestaande verkeersstromen te herstructureren. Anderzijds wordt, ten westen van Goudswaard, gewerkt aan de ontwikkeling van de Leenheerenpolder (woningbouw, natuur). De ontsluiting van dit gebied vraagt om een aanpassing van de bestaande wegen.

87. [K2022-013 Essentaksterfte 2022](#)

88. [K2022-014 Essentaksterfte 2023](#)

89. [K2022-015 Essentaksterfte 2024](#)

90. [K2022-016 Essentaksterfte 2025](#)

91. [K2022-017 Essentaksterfte 2026](#)

In stand houden duurzaam bomenareaal: De essen in het areaal worden bedreigd door de essentaksterfte. Na inspectie in 2021 is een plan van aanpak gemaakt waarbij de zieke essen geleidelijk worden vervangen door resistente essen of een ander boomsoort.

92. [K2022-018 Herplantplicht 2022](#)

93. [K2022-019 Herplantplicht 2023](#)

94. [K2022-020 Herplantplicht 2024](#)

95. [K2022-021 Herplantplicht 2025](#)

96. [K2022-022 Herplantplicht 2026](#)

Uitvoeren van de herplantplicht zoals opgenomen in het Groenbeleidsplan (en tot september 2021 het Tijdelijk Handelingskader Groen).

Programma Bestuur en Organisatie

97. K2020-039 Vervanging noodcommunicatiemiddelen calamiteitenorganisatie

De huidige portofoons dateren uit 2008 worden conform contract jaarlijks gecontroleerd en onderhouden. In 2020 is in het gehele gebied een portofoon netwerk frequentietest uitgevoerd om het bereik te testen en te optimaliseren. De portofoons op het hoofdkantoor in Ridderkerk worden ook voor de BHV gebruikt. In 2022 start een onderzoek naar de eisen en wensen van een noodcommunicatiemiddel voor de calamiteitenorganisatie, gebaseerd op de nieuwe werkwijze. In 2023 zal op basis van het resultaat het aanbestedingstraject gestart worden om voor de calamiteitenorganisatie een gewenst product aan te schaffen voor tijdens een calamiteit en bij uitval telecommunicatie.

98. K2022-023 Aanschaf meetwagen

Om actuele metingen bij bedrijven te kunnen blijven uitvoeren ten behoeve van opgelegde heffingen, wordt de verouderde meetwagen vervangen.

99. K2022-024 Zon op Dak

In dit project worden op drie locaties WSHD daken voorzien van een 'grote' ZON-PV-installatie (d.w.z. groter dan 60 zonnepanelen waarmee elektriciteit wordt opgewekt voor eigen gebruik). In totaal gaat het om ca 2.000 zonnepanelen op de locaties Het Schap (930), Werf Hoekse Weg (425) en Werf Oude Tonge (645).

8.2 Geplande investeringen

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
Waterveiligheid							
1	7202200015	Realisatie Zettingsvloeiing V3T	Diverse gemeenten	2022	2023	2022	2024
Voldoende en Schoon Water							
2	7103100258	Nieuwe Besturing Watersysteem - BOS	Hele beheersgebied	2020	2020	2021	2023
3	7103100263	Totale NBW opgave landel. gebied t/m2017	Diverse gemeenten	2015	2017	2022	2024
4	7103100282	Y09.019 Wateropgave Hillevliet	Rotterdam	2018	2019	2021	2022
5	7103100342	Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005	Rotterdam	2018	2018	2022	2025
6	7103100359	Inlaatvoorziening Piershilse Haven	Hoeksche Waard	2021	2022	2021	2023
7	7103100362	Waterkraan fase 1 Dordrecht	Dordrecht	2019	2020	2021	2022
Waterketen							
8	7304000055	Bijdrage ren. persleiding RG Holwinde	Rotterdam	2016	2016	2025	2025
9	7304000063	Bijdrage aan R'dam (afvalwtranspsysteem)	Rotterdam	2021	2022	2025	2025
10	7304100708	Dokhaven bellenbeluchting B-trap	Rotterdam	2014	2016	2023	2025
11	7304210026	Verwerving grond Sluisjesdijk	Rotterdam	2015	2015	2022	2022
12	7304210027	Aanleg rondweg	Rotterdam	2015	2016	2022	2023
13	7304210036	Centrifuges Sluisjesdk pompen ontw.slib	Rotterdam	2019	2021	2020	2024
Wegen							
14	7405210017	Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge	Goeree-Overflakkee	2008	2009	2021	2024
15	7405210062	Trajectaanpak Duurzaam Veilig	Diverse gemeenten	2019	2021	2021	2023
Bestuur en Organisatie							
16	7610000007	Waterschapsverkiezingen 2023	n.v.t.	2022	2023	2022	2023

Programma Waterveiligheid

1. 7202200015 Realisatie Zettingsvloeiing V3T

In de verlengde 3e toetsronde in 2013 bleek ca. 7 km van de primaire waterkering niet te voldoen aan de wettelijke voorschriften behorende bij het faalmechanisme zettingsvloeiing. Dit heeft geleid tot het HWBP-project 16E: 'Zettingsvloeiing V3T'. Doel van dit project is ervoor zorgen dat de primaire waterkeringen weer aan de wettelijke normen voldoen.

Programma Voldoende en Schoon Water

2. 7103100258 Nieuwe Besturing Watersysteem - BOS

Het project Nieuwe Besturing Watersysteem Beslissing Ondersteunend Systeem (NBWS-BOS) zal verdere, na NBWS-TA, invulling geven aan de visie op de besturing van het watersysteem. De voorbereidende onderzoeken zijn in gang gezet. Het krediet zal in 2022 vrijgemaakt worden. Verwachting is dat het huidige kredietbedrag niet toereikend zal zijn. Een nieuwe raming wordt eind 2021 opgesteld.

3. 7103100263 Totale NBW opgave landel. gebied t/m2017

Voor de wateropgave in het landelijk gebied resteert het Oude land van Strijen. Een gebiedsproces wordt doorlopen met als doel te komen tot een toekomstig bestendig watersysteem dat voldoet aan de huidige provinciale normering of een door alle stakeholders geaccepteerde bijgestelde gebiedsnormering. Eventuele maatregelen die hieruit volgen vallen onder deze investering.

4. 7103100282 Y09.019 Wateropgave Hillevliet

In peilgebied Y09.019 in Hillevliet (Rotterdam) wordt een wateropgave ingevuld waarbij aangesloten wordt bij initiatieven in stedelijk gebied van de gemeente. Het project is door de gemeente Rotterdam en woningbouwvereniging Havensteder opgestart. Binnen het project zal extra waterberging worden aangelegd om de wateropgave te verkleinen. De realisatie duurt ongeveer 1,5 à 2 jaar.

5. 7103100342 Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005

Dit project geeft invulling aan het oplossen van een deel van de stedelijke wateropgave van het waterschap. Het betreft een bijdrage aan de gemeente

Rotterdam voor het realiseren van waterberging in peilvak Y03.005 te Hoogvliet. Het project omvat het vervangen van een duiker voor open water.

6. 7103100359 Inlaatvoorziening Piershilse Haven

De inlaat in Piershil voorziet de achterliggende polders van zoet water uit het Spui. Bij beperkte wateraanvoer in de zomer, staat het peil van het Spui geregeld lager dan de huidige inlaat. Doel van het project is aanpassing van de bestaande inlaat zodanig dat voldoende water kan worden ingelaten en de inlaat voldoet aan de eisen voor de waterkering.

7. 7103100362 K2018-043 Waterkraan fase 2 Dordrecht

Nabij de Zuidendijk en Haaswijkweg in Dordrecht functioneert het watersysteem niet optimaal. Door het relinen van een aantal duikers en het vervangen en plaatsen van stuwen kan het watersysteem klimaat adaptief worden ingericht. Gezamenlijk met de gemeente Dordrecht wordt deze opgave ondergebracht in het gezamenlijk project Waterkraan.

Programma Waterketen

8. 7304000055 Bijdrage ren. persleiding RG Holwinde

De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat rioolgemalen en persleidingen aan een grote renovatie toe zijn, anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. In het kader van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. De investeringen (en diensgevolge de bijdragen) strekken zich uit over meerdere jaren. Deze bijdrage betreft de renovatie van de persleiding van rioolgemaal Holwinde naar de rwzi Hoogvliet.

9. 7304000063 Bijdrage renovatie Pretoriaaan

Rotterdam is reeds enige jaren bezig met de renovatie en optimalisatie van dit stelsel. Per jaarschijf vindt verrekening plaats. De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de rioolgemalen en persleidingen aan een grote renovatie toe zijn anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. Op basis van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. De investeringen (en diensgevolge de bijdragen) strekken zich uit over meerdere jaren.

10. 7304100708 Dokhaven bellenbeluchting B-trap

Dit project heeft tot doel het vervangen van het bestaande beluchtingsysteem door een nieuw energie-efficiënt beluchtingsysteem. Hiermee kan een energiebesparing van 3.000.000 kWh/jaar worden gerealiseerd. Dat is circa 5% van het jaarverbruik van het taakveld Waterketen en levert daarmee een grote bijdrage aan de doelrealisatie van het MJA3-programma. Door de lage marktprijs voor elektriciteit was er tot op heden op alleen economische gronden geen business case. In het proces van het Opgaveplan Duurzaamheid, Energie en Innovatie 2016-2019 is voorgesteld dit project te beschouwen als een maatschappelijke business case waarbij meer aspecten een rol spelen in de afweging dan alleen het bedrijfseconomische. De uiteindelijke oplossingsrichting en investeringsafweging is onderdeel van de ALM Dokhaven.

11. 7304210026 Verwerving grond Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. De mogelijke grondaankoop is ten behoeve van een rondweg die voorziet in het reduceren van onveilige situaties en logistieke knelpunten op en bij het terrein Sluisjesdijk en daarnaast in het creëren van flexibiliteit en ruimte. Afhankelijk van de voorwaarden tot koop zal worden bezien of overgegaan wordt tot daadwerkelijke aankoop.

12. 7304210027 Aanleg rondweg

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. De rondweg voorziet, in combinatie met de

terreinaanpassingen en grondverwerving, in het reduceren van onveilige situaties en logistieke knelpunten en daarnaast in het creëren van flexibiliteit en ruimte. De start en doorgang van dit project kan alleen plaatsvinden indien de grondverwerving heeft plaatsgevonden.

13. 7304210036 Centrifuges Sluisjesdk pompen ontw.slib

De centrifuges, ontwaterd slibpompen en alle bijbehorende randapparatuur zoals aandrijving, besturing, meet- en doseervoorzieningen zijn aan modernisering en/of vervanging toe. Dit geldt ook voor de opslag- en (doseer)voorzieningen ten aanzien van chemicaliën. Deze investering is nodig om de betrouwbaarheid, beschikbaarheid, veiligheid en prestaties te garanderen en te verbeteren.

Programma Wegen

14. 7405210017 Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge

Met de provincie Zuid-Holland en de gemeente Goeree Overflakkee wordt gewerkt aan de aanpak van de ontsluiting van Nieuwe Tonge. Het betreft een bijdrage aan de realisatie van een rotonde en een ongelijkvloerse kruising

15. 7405210062 Trajectaanpak Duurzaam Veilig

Deze investering is afkomstig uit het WGBP en betreft het duurzaam veilig inrichten van wegen. Uitvoering vindt, overeenkomstig het Wegenbeheerprogramma, plaats in combinatie met groot onderhoud aan de/het betreffende traject(en).

Programma Bestuur en Organisatie

16. 7610000007 Waterschapsverkiezingen 2023

Dit krediet omvat de kosten voor de waterschapsverkiezingen in 2023.

8.3 Lopende investeringen

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
Waterveiligheid							
1	7001014510	Fase II Dijkverst. HW Zuid HWBP2	Hoeksche Waard	2017	2019	2017	2021
2	7202100317	Autom.bediening Keersluis Oud-Beijerl.	Hoeksche Waard	2011	2011	2011	2021
3	7202100320	Versterken drie regionale waterkeringen	Diverse gemeenten	2019	2020	2019	2022
4	7202100321	Verv. Wachtdeuren Duikersluis Lorregat	Hoeksche Waard	2020	2020	2020	2021
5	7202100322	Vervangen Steenbekleding Dirksland	Goeree Overflakkee	2021	2021	2020	2021
Voldoende en Schoon Water							
6	7103000014	Effect. Peilbesl. Noordrand Voorne/KVW	Westvoorne	2018	2020	2018	2021
7	7103000016	Peilbesluit Adrianapolder	Goeree-Overflakkee	2019	2019	2020	2023
8	7103100178	Waterbergng Zwndr.Waard(Waalbos fase II)	Ridderkerk	2011	2013	2010	2021
9	7103100199	Spinozapark fase 3	Rotterdam	2013	2013	2013	2022
10	7103100219	Nw.BesturingWatersyst TechnAutom(NBWS-TA)	Hele beheersgebied	2013	2013	2018	2023
11	7103100272	Nieuwe Dordtse Biesbosch	Dordrecht	2009	2016	2013	2021
12	7103100281	Afleiden zoetwaterstroom Oudeland v. S	Hoeksche Waard	2021	2021	2020	2023
13	7103100288	Maatregelen Binnenbedijkte Maas	Hoeksche Waard	2020	2022	2020	2023
14	7103100307	Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2	Hoeksche Waard	2018	2019	2018	2021
15	7103100315	Vervangen persleiding Immanuel Kantstraat	Rotterdam	2015	2016	2017	2021
16	7103100327	2 KRW maatregelen Hoeksche Waard	Diverse gemeenten	2019	2019	2020	2023
17	7103100338	Renovatie Gemaal Stellendam	Goeree Overflakkee	2017	2018	2020	2022
18	7103100344	NBW 2017-2027 Peilvak 17e Binnenmaas	Hoeksche Waard	2018	2019	2018	2022
19	7103100345	Optimalisatie Watervoorz Brielse Meer	Brielle	2018	2021	2018	2022
20	7103100349	Ontwikkelplan Bernisse	Nissewaard	2018	2021	2018	2021
21	7103100351	Vervangen duiker Munnikensteeg	Zwijndrecht	2020	2021	2020	2022
22	7103100354	Eff. peilbesluit Groot Voorne West	Voorne Putten	2020	2021	2020	2022
23	7103100355	Peilbesluit Kilhaven	Goeree Overflakkee	2022	2022	2022	2022
24	7103100360	Effectueren peilbesluit Oostvoornse Meer	Westvoorne	2023	2023	2021	2021
25	7103100361	Vernieuwen Duiker Pietermanskkerkje	Zwijndrecht	2021	2021	2021	2021

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
26	7103300123	Gemaal Oudenhorn	Hellevoetsluis	2020	2023	2020	2023
27	7103300126	Renovatie gemaal Kilhaven	Goeree Overflakkee	2020	2021	2020	2022
28	7103300129	Renovatie gemaal Nieuw Kraaijer	Goeree Overflakkee	2020	2021	2020	2021
29	7103300131	Vervangingsinvesteringen stuwen 2021 HoO	Diverse gemeenten	2020	2021	2020	2021
30	7103300132	Vervangen kunstwrkn act. Waterbeheersing	Diverse gemeenten	2020	2021	2020	2022
31	7103300133	Vervangen stuwen 2021 HoO (overloop2020)	Diverse gemeenten	2020	2021	2020	2021
32	7103300136	Vergroten duiker De Hoef Heerjansdam	Zwijndrecht	2021	2022	2021	2022
33	7103300137	CMK optimalisaties	Goeree Overflakkee	2021	2022	2021	2022
	Waterketen						
34	7304000057	Ged. vervanging rioolpersl. Mijnsheerenl	Hoeksche Waard	2013	2014	2017	2022
35	7304000060	Bijdrage renovatie Pretoriaaan	Rotterdam	2014	2015	2017	2025
36	7304000064	Leidingverlegging rotonde N218Oostvoorne	Westvoorne	2018	2018	2018	2023
37	7304000065	Verleggen persleiding Westmaas N489	Hoeksche Waard	2018	2018	2018	2022
38	7304000068	Renovatie rioolgemaal Ouddorp	Goeree Overflakkee	2021	2022	2021	2022
39	7304000071	Renovatie rioolgem Brabant Spijkenisse	Nissewaard	2022	2023	2021	2023
40	7304100118	Online meters waterlijn rwzi's	Diverse gemeenten	2018	2019	2020	2023
41	7304100124	TA Dokhaven	Rotterdam	2018	2020	2018	2021
42	7304100127	Afsluiters effluentbemaling rwzi Dokh	Rotterdam	2018	2019	2019	2022
43	7304100132	Kettingruimers Dokhaven 2020 - 2023	Rotterdam	2020	2020	2019	2023
44	7304100136	Zandsilo's 1+2 Dokhaven	Rotterdam	2019	2019	2019	2022
45	7304100139	Beluchttingscircuit RWZI Dordrecht	Dordrecht	2019	2019	2020	2021
46	7304100140	Beluchttingscompressoren A-trap Dokhaven	Rotterdam	2020	2020	2020	2021
47	7304100141	Renovatie Beluchttingsys Zwijndrecht	Diverse gemeenten	2020	2020	2020	2022
48	7304100142	IJzerchloride doseerinstal. Dordrecht	Dordrecht	2020	2020	2020	2021
49	7304100143	IJzerchloride doseerinstal. Spijkenisse	Nissewaard	2020	2020	2020	2021
50	7304100144	Ammoniummeters Hoogvliet	Rotterdam	2020	2020	2020	2021
51	7304100145	Vervanging schakelkast rwzi Heenvliet	Nissewaard	2020	2020	2020	2021
52	7304100146	Def herstel leidingwerk Dordrecht	Dordrecht	2020	2020	2020	2021
53	7304100147	Herstel voorindikker Dordrecht	Dordrecht	2020	2020	2020	2021

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
54	7304100148	Schakelkast PE dosering Spijkenisse	Nissewaard	2020	2020	2020	2021
55	7304100149	Mob. IJzerchloride paxinstallatie rwzi's	Diverse gemeenten	2020	2020	2020	2021
56	7304100150	Surplusslib retourlibvijzels Spijk	Nissewaard	2020	2020	2020	2021
57	7304100151	Retourslibafsluiters Dokhaven	Rotterdam	2021	2022	2020	2022
58	7304100152	Roostergoed installaties Dokhaven	Rotterdam	2021	2022	2020	2022
59	7304100153	RG Transport Installatie Dokhaven	Rotterdam	2021	2022	2020	2022
60	7304100154	Schakelkasten Dokhaven	Rotterdam	2021	2022	2020	2022
61	7304100158	IJzerchloride Strijen	Hoeksche Waard	2020	2021	2020	2021
62	7304100159	Nabezinktank en indikker Oude Tonge	Goeree Overflakkee	2020	2021	2020	2021
63	7304100160	Vervangen platte daken Dokhaven	Rotterdam	2021	2021	2020	2022
64	7304100161	IJzerchloride Zwijndrecht	Zwijndrecht	2021	2021	2020	2022
65	7304100162	Vervang dak bedieningsgebouw Hellevoetsluis	Hellevoetsluis	2021	2021	2020	2022
66	7304100163	Aanpassen blowers Dordrecht	Dordrecht	2021	2021	2020	2022
67	7304100164	Aanschaf portakabin regio Flakkee	Goeree Overflakkee	2021	2021	2020	2021
68	7304100165	Vervangen Selectormengers Dordrecht	Dordrecht	2021	2021	2021	2022
69	7304100166	Aanpassen monsternamkasten COVID	hele beheersgebied	2021	2021	2021	2022
70	7304100167	Renov. Influentvijzels Hellevoetsluis	Hellevoetsluis	2021	2022	2021	2021
71	7304100168	Beluchting rwzi Middelharnis	Goeree Overflakkee	2021	2022	2021	2021
72	7304100169	Vervangen meetapparatuur div rwzi/rg	Diverse gemeenten	2021	2022	2021	2022
73	7304100171	ALM Goeree Overflakkee-Spijkenisse	Goeree Overflakkee/ Nissewaard	2020	2035	2021	2028
74	7304210017	Schakelkasten Sluisjesdijk	Rotterdam	2012	2017	2016	2024
75	7304210018	WarmteKrachtKoppeling (WKK)Sluisjesdijk	Rotterdam	2014	2018	2015	2021
76	7304210020	Gassysteem Sluisjesdijk	Rotterdam	2015	2015	2017	2021
77	7304210021	Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)	Rotterdam	2017	2019	2018	2022
78	7304210022	PE-doseervoorzieningen Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2021	2019	2021
79	7304210023	Slibindikking,slibontwater. Sluisjesdijk	Rotterdam	2015	2016	2018	2024
80	7304210025	Terreinaanpassingen Sluisjesdijk	Rotterdam	2015	2015	2017	2022
81	7304210039	Gaswassers en ventilatie Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2019	2019	2021
82	7304210041	PE-Bulkopslag Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2021	2020	2024
83	7304210042	Aanschaf centrifuges Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2021	2020	2022

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
84	7304210043	Voorindikers LV Sluisjesdijk	Rotterdam	2022	2023	2021	2022
85	7304210044	Aanpassing ventilatiegebouw Sldk	Rotterdam	2021	2023	2021	2023
86	7304210045	Luchtbehandeling ontw.lijn Dordrecht	Dordrecht	2021	2021	2020	2022
87	7304210046	Revisie slibretourvizels Zwijndrecht	Zwijndrecht	2021	2021	2021	2022
	Wegen						
88	7405130078	3e Barendrechtseweg Y0246 vak 10 en 15	Barendrecht	2020	2020	2020	2021
89	7405130083	Veckdijk V0334 vak 1, 2	Brielle	2020	2020	2020	2021
90	7405130088	Buitenom H0172 vak 40, 45, 50	Hoeksche Waard	2020	2020	2020	2021
91	7405130089	Kruisweg G3950 vak 10	Goeree Overflakkee	2020	2020	2020	2021
92	7405130095	Bermverh. G3950 Kruisweg Achthuizen	Goeree-Overflakkee	2020	2020	2020	2021
93	7405130099	Bermverh. V0308 Hoonardweg	Brielle	2020	2020	2020	2021
94	7405130104	Hoonardweg V0308/V0116	Westvoorne	2020	2020	2020	2021
95	7405130114	Kraaijenssedijk G6740 WV 10,15,20,30,50	Goeree-Overflakkee	2021	2021	2021	2021
96	7405130115	Halspoldersedijk G6770 Hoofdrijbaan-35-1	Goeree-Overflakkee	2021	2021	2021	2021
97	7405130116	Fietspad Rozenburg (Toegang Veerstoep)	Rozenburg-Rotterdam	2021	2021	2021	2021
98	7405130117	Strypsedijk V0245	Rockanje-Westvoorne	2021	2021	2021	2021
99	7405130118	Zuurlandseweg V0315 Hoofdrijbaan-1-1	Tinte-Westvoorne	2021	2021	2021	2021
100	7405130119	Molenweg parallelweg Y0390 wegvak 20-1	Heerjansdam-Zwijndrecht	2021	2021	2021	2021
101	7405130120	Tilseweg G2440 wegvak 10 en 20	Goeree-Overflakkee	2021	2021	2021	2021
102	7405130121	Schenkeldijk G4210 Hoofdrijbaan-10-1	Goeree-Overflakkee	2021	2021	2021	2021
103	7405130122	Oud Schuddebeursedijk V0629 WV1-1	Simonshaven- Nissewaard	2021	2021	2021	2021
104	7405130123	Sliklandseweg V0237 wegvak 1 en 2	Rockanje-Westvoorne	2021	2021	2021	2021
105	7405130124	Grootste middelweg V0404 V0251 wv1,2,3	Hellevoetsluis	2021	2021	2021	2021
106	7405130125	Ritselaarsdijk H0445 wegvak 10 en 20	Hoeksche Waard	2021	2021	2021	2021
107	7405130126	Stationsweg Noord V0522 Hoofdrijbaan-4-1	Heenvliet- Nissewaard	2021	2021	2021	2021
108	7405130127	Bolletjesweg G2060 wegvak 10 en 20	Middelharnis	2021	2021	2021	2021
109	7405130128	Zandweg V0730 Hoofdrijbaan-1-1	Nissewaard	2021	2021	2021	2021
110	7405130129	Lageweg V0364 Hoofdrijbaan-2-1	Vierpolders-Brielle	2021	2021	2021	2021
111	7405130130	V0403, Sluisweg, Brielle.	Vierpolders-Brielle	2021	2021	2021	2021

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
112	7405130131	Verloren Arbeid V0244 wegvak 1 en 2	Rockanje-Westvoornde	2021	2021	2021	2021
113	7405130132	V0321 Tuindersweg	Vierpolders-Brielle	2021	2021	2021	2021
114	7405130133	Materieel gladheidsbestrijding	Hele beheersgebied	2021	2024	2021	2022
115	7405130136	Zomerlandseweg H0405 Heinenoord	Hoeksche Waard	2021	2021	2021	2021
116	7405130137	Noord Kavelsedijk H0642 Mookhoek	Hoeksche Waard	2021	2021	2021	2021
117	7405130138	Nieuwe Bloksedijk G3460 Oude Tonge	Goeree-Overflakkee	2021	2021	2021	2021
118	7405130139	Ruigendijk V0453 Nissewaard	Nissewaard	2021	2021	2021	2021
119	7405130140	Schoutseweg V0554 Nissewaard	Nissewaard	2021	2021	2021	2021
120	7405130141	Oudelandsedijk G0780 Dirksland	Goeree-Overflakkee	2021	2021	2021	2021
121	7405130142	Oostendesedijk G2490 Oude Tonge	Goeree-Overflakkee	2021	2021	2021	2021
122	7405130143	Oud-Kraaijerdijk G0720Goeree-Overflakkee	Goeree-Overflakkee	2021	2021	2021	2021
123	7405130144	Zuid Kavelsedijk H0643 Strijen	Hoeksche Waard	2021	2021	2021	2021
124	7405130145	Langeweg NB H0104 Nieuw-Beijerland	Hoeksche Waard	2021	2021	2021	2021
125	7405130146	Bermen 2021	Gehele beheersgebied	2021	2021	2021	2021
126	7405210036	Bijdr verkeerscirc N215 Dirksland-Meliss	Goeree-Overflakkee	2020	2021	2019	2021
127	7405210053	Vervanging openbare verlichting 2020	Diverse gemeenten	2020	2021	2020	2020
128	7405210069	Bijdrage reconstructie N489	Hoeksche Waard	2018	2019	2018	2021
129	7405210070	Bijdrage reconstructie A29-N487	Hoeksche Waard	2018	2019	2019	2023
130	7405210075	Duurzaamveilig: Glaspark	Hoeksche Waard	2020	2020	2020	2021
131	7405210081	Vervanging openbare verlichting 2021	Hele beheersgebied	2020	2021	2020	2021
	Bestuur en Organisatie						
132	7610000009	Fysieke Toegang – deelproject NEN3140	Diverse gemeenten	2020	2022	2020	2023
133	7811500096	Modernisering dig. werkomgeving fase 4	n.v.t.	2021	2021	2021	2021
134	7811700011	Inrichting pand Handelsweg 110	Ridderkerk	2020	2021	2020	2021
135	7811800019	Materieel civiel&cultuurtechn.Onderh2015	n.v.t.	2015	2021	2020	2022
136	7811800020	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2016	n.v.t.	2016	2021	2020	2022
137	7811800021	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2017	n.v.t.	2017	2021	2020	2022
138	7811800022	Vervanging meubilair 2020	n.v.t.	2020	2020	2020	2022

8.4 Risico's

Risico Waterveiligheid	Kans	Financieel gevolg
<p>Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma</p> <p>De gezamenlijke waterschappen dragen 50% bij aan de jaarlijkse kosten voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het Rijk de andere 50%. De totale hoogte van de jaarlijkse kosten van het HWBP is wettelijk vastgelegd en wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van de IBOI (Index voor Bruto OverheidsInvesterings).</p> <p>Van deze 50% wordt 10% als 'projectgebonden bijdrage' ingebracht door de waterschappen, en de resterende 40% wordt als 'solidariteitsbijdrage' door alle waterschappen gezamenlijk bijeengebracht. De verdeling over de waterschappen wordt gerelateerd aan het aantal inwoners en de hoogte van die WOZ-waarde in elk waterschap. Zowel de indexering dijkversterkingsprojecten, de projectgebonden bijdrage als de verdeelsleutel voor de solidariteitsbijdrage worden door het Rijk vastgesteld. Door de Unie van Waterschappen wordt vooraf een meerjarenraming voor de verwachte solidariteitsbijdrage per waterschap opgesteld ten behoeve van de begrotingen van de waterschappen.</p> <p>WSHD neemt deze meerjarenraming over, maar de daadwerkelijke solidariteitsbijdrage kan hoger (of lager) uitvallen op basis van de vastgestelde indexering en verdeelsleutel.</p>	50%	€ 0,6 mln.
<p>Risico Voldoende en Schoon Water</p>		
<p>Co-financiering POP3</p> <p>De cofinanciering van het PlattelandsOntwikkelingsProgramma (POP3) programma wordt gedragen door de provincie en WSHD. Ten aanzien van de hoogte van de cofinanciering heeft WSHD een aannname gedaan. Indien het financiële beroep op het POP3 programma hoger wordt dan deze aanname wordt de bijdrage van WSHD hoger dan hetgeen waarmee rekening is gehouden in de begroting. Het risico heeft betrekking op een hogere aanspraak op de regeling dan verwacht.</p>	30%	€ 0,6 mln.
<p>Hogere kosten afzet bagger vanwege wijzigende wet- en regelgeving</p> <p>Wijzigende wet- en regelgeving t.a.v. milieuvreemde stoffen (zoals PFAS) kan resulteren in hogere kosten voor de afzet van bagger.</p>	25%	€ 0,5 mln.
<p>Vervuiling oppervlaktewater</p> <p>Het (tijdelijk) niet voldoen aan normen c.q. een overschrijding in het kader van de Waterwet en/of milieuvergunning. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om een grote brand, transportongevallen of illegale lozingen op het oppervlaktewater waarvan de veroorzaker niet kan worden opgespoord en waardoor de kosten niet verhaald kunnen worden en voor rekening komen van WSHD.</p>	10%	€ 0,6 mln.

Risico Waterketen	Kans	Financieel gevolg
<p>Afname afvalwaterstroom zuiveringsinstallatie Dordrecht</p> <p>De zuiveringsinstallatie in Dordrecht ontvangt een substantiële hoeveelheid bedrijfsafvalwater. Eén bedrijf onderzoekt of zij dit afvalwater met ingang van 2022 zelf kunnen gaan zuiveren. Als dit wordt doorgezet, neemt de afvalwaterstroom op onze zuivering op termijn op jaarbasis met ongeveer 23.000 v.e. af. Dit komt overeen met een verwachte afname van de inkomsten van circa € 1,5 miljoen. Omdat de kosten van de zuivering grotendeels vast zijn, zal het zuiveringstarief gaan stijgen. De besparing op de variabele kosten wordt ingeschat op € 0,25 miljoen. De kans dat dit risico optreedt, is hoog (80%). Aangezien de zuivering nog gebouwd moet worden, is het effect op de heffing vanaf 2022 niet volledig merkbaar. De verwachting is dat het aantal vervuilingseenheden van het bedrijf in 2022 met 11.500 v.e. afneemt, in 2023 en verder met 23.000 v.e.</p>	80%	€ 1,5 mln.
<p>Afvalstoffenbelasting</p> <p>Het verbranden van zuiveringsslib is vrijgesteld van afvalstoffenbelasting. Het voornemen van het kabinet (regerakkoord 2017) om de vrijstelling op de afvalstoffenheffing op het (mono)verbranden van zuiveringsslib te laten vervallen, kan een grote invloed hebben op het tarief. In 2020 is deze heffing verhoogd van € 32,12 naar € 32,63 per ton. In het kader van de fiscale vergroening is een verdere verhoging van het tarief mogelijk. Via de Unie van Waterschappen is naar de wetgever gelobbyd om dit voornemen, dat leidt tot het rondpompen van overheidsgeld, te wijzigen.</p> <p>Vooralsnog is het invoeren van deze belastingmaatregel uitgesteld. Thans is de verwachting dat voor het huidige proces van mono-verbranding geen afvalstoffenheffing zal worden ingevoerd.</p>	10%	€ 2,6 mln.
<p>Bijdragen aan objecten van derden (Rotterdam)</p> <p>Medio 2016 heeft een afrekening van de bijdrage van het waterschap aan een door een gemeente gepleegde investering in een afvalwatertransportsysteem plaatsgevonden. Aanvankelijk heeft deze gemeente aangegeven dat er mogelijk een dispuut met de aannemer was over de afrekening van genoemd project. Later heeft betreffende gemeente aangegeven dat de verwachting was dat er geen grond was voor een claim en dat de verjaringstermijn bijna bereikt was. Derhalve is dit project in december 2016 definitief afgesloten.</p> <p>Ondanks de verwachtingen van betreffende gemeente inzake deze claim heeft de gemeente in april 2017 een brief ontvangen van het advocatenkantoor van de aannemer waarin wordt aangegeven dat de betreffende aannemer zich het recht wenst voor te behouden om de betalingen, waarover een dispuut bestaat, te vorderen. In 2019 is het tot een schikking gekomen tussen de gemeente en aannemer voor een bedrag van circa € 0,3 miljoen met een kostenverdeling voor WSHD van 66%. De bijdrage voor het waterschap bedraagt op basis hiervan circa € 0,2 miljoen. Hierover vindt nader overleg plaats met de betrokken gemeente waarbij het waterschap om nadere informatie heeft verzocht. In 2021 is er nog geen voortgang geweest in dit dossier.</p>	90%	€ 0,2 mln.

Risico Waterketen	Kans	Financieel gevolg
<p>Consequenties Masterplan en doorvertaling uitvoeringsorganisatie</p> <p>Op Sluisjesdijk is de zeer omvangrijke realisatiefase van het ALM-investeringsprogramma in volle gang. Hierbij wordt steeds duidelijker dat het uitvoeren van alle werkzaamheden (continuering procesvoering en slibverwerking, het oplossen van storingen en het realiseren van de projecten) op een krappe locatie een complex samenspel is. En dat beschikbaarheid van interne en externe personele capaciteit daar grote invloed op heeft. Het Masterplan moet informatie verschaffen voor een optimale (her)programmering van de ALM-projecten op Sluisjesdijk, zoals het schakelkastenproject, in relatie tot de procesvoering. De consequenties van dit Masterplan Sluisjesdijk inclusief de bijbehorende uitvoeringsorganisatie zijn nog niet bekend om meegenomen te worden in deze programmabegroting. De uitkomsten van het Masterplan Sluisjesdijk worden separaat voorgelegd aan de VV, evenals de doorvertaling naar de uitvoeringorganisatie voor de gehele investeringsopgave in de Waterketen.</p>	90%	
<p>Garantstelling HVC</p> <p>De in de Gemeenschappelijke Regeling (GR) deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Dit heeft geleid tot de Delfland, Rijnland, Schieland, Hollandse Eilanden en Waarden (DRSH) Zuiveringsslib NV. Op 1 januari 2010 is de DRSH NV door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan NV HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in NV HVC. In 2021 zijn WS Amstel, Gooi en Vecht, WS Zuiderzeeland en HH Hollands Noorderkwartier toegetreden tot de GR Slib. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 683 aandelen (per juli 2021 is dit een belang van circa 19% in NV HVC). Het aandelenbelang is overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 16% van het totale financiële belang binnen de GR. In 2021 zal de investering voor een slibdrooginstallatie in Alkmaar bekend worden. Dit betekent dat in de loop van 2021 de garantstelling wordt uitgebreid. In voorliggende begroting is nog geen rekening gehouden met een door de aandeelhouders B te verstrekken garantie voor een lening van maximaal € 56 miljoen.</p> <p>De waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 24,6 miljoen (31 december 2021) en de schuldpositie voor de bio-energiecentrale (BEC) te Alkmaar (€ 5,4 miljoen). De garantstelling voor de BEC geldt alleen indien die wordt afgeroepen door HVC. Dit is vooralsnog niet het geval.</p>	10%	€ 4,0 mln.
<p>Grensoverschrijdend afvalwater</p> <p>In de jaren '80 is afgesproken dat een deel van het afvalwater van Rotterdam Noord wordt gezuiverd op de rwzi Dokhaven. Om dit te verrekenen, heeft WSHD met HHSK en HHD contracten afgesloten. De laatste contracten dateren van 2013 en lopen eind 2022 af. Indien één van de partijen een ander contract wil moet dit 1 jaar voor het einde van het contract worden opgezegd. Momenteel vinden gesprekken met de andere waterschappen plaats over de invulling van een nieuw contract. Het risico bestaat, dat als we er niet uit komen, één van de waterschappen zelf gaat zuiveren. Het financieel belang bedraagt ongeveer € 9 miljoen. Het risico dat dit op korte termijn gebeurt, wordt klein geacht omdat dan het transportsysteem moet worden aangepast en de zuivering van het andere waterschap eerst moet worden uitgebreid.</p>	10%	€ 9,0 mln.
<p>Niet voldoen aan vergunningseisen</p> <p>De onderhoudssituatie zorgt voor het achterblijven van de prestaties van de installaties. Hierdoor is een situatie ontstaan waarbij de gebiedsbrede rendementseis van 75% en individuele lozingseisen mogelijk niet worden behaald. De eventuele consequenties zijn nog niet bekend en zijn afhankelijk van het oordeel van het bevoegd gezag.</p>	50%	€ 0,5 mln.

Risico Waterketen	Kans	Financieel gevolg
<p>Onvoldoende preventief onderhoud</p> <p>Niet alle noodzakelijke werkzaamheden conform de in het verleden opgestelde onderhoudsconcepten zijn de laatste jaren uitgevoerd. Hierdoor is een achterstand en grote werkvoorraad ontstaan plus een onbalans in de verhouding Preventief en Correctief Onderhoud (doelmatigheid). Deze onbalans zorgt ook voor een verschuiving van capaciteit en middelen naar Correctief Onderhoud. Het weer ombuigen naar een juiste verhouding Preventief/ Correctief Onderhoud is afhankelijk van welke mate extra en gekwalificeerd personeel kan worden aangetrokken (en ingewerkt), de verbetering van werkprocessen en informatiemanagement, en in de inpassing hiervan in het totale opgave in de Waterketen.</p>	70%	€ 1,0 mln.
<p>Risico Bestuur en organisatie</p>		
<p>Doorbelasting kosten PDOK (publieke dienstverlening op kaart)</p> <p>De centrale landelijke voorziening van de overheid, Publieke Dienstverlening Op Kaart (PDOK), is dusdanig in gebruik gegroeid, dat de beheer en onderhoudskosten zijn gestegen. De huidige financiers gaan de kostenstijging doorbelasten aan de grootgebruikers. De waterschappen gebruiken PDOK voor het delen van de geografische water-data. De exacte kosten van de doorbelasting zijn nog onduidelijk. Het gaat over € 2,4 mln. in totaal. Hoe deze wordt verdeeld over de grootverbruikers is nog onbekend.</p>	90%	€ 0,0 mln.
<p>Garantstelling Unie van Waterschappen</p> <p>In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de Unie van Waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de Unie van Waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben.</p> <p>In 2017 heeft de NWB Bank een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6,01 miljoen. Eind 2021 is de hoogte van de verstrekte geldlening naar verwachting nog € 5,05 miljoen. Jaarlijks wordt € 0,24 miljoen afgelost op deze lening. De looptijd van deze lening is ingegaan in mei 2017 en loopt tot en met mei 2042.</p>	10%	€ 0,3 mln.
<p>Ontbreken uitwijkvoorziening</p> <p>WSHD beschikt over een Main Equipment Room (MER). In deze ruimte bevinden zich de servers, de centrale netwerkkaparaatuur en de bekabeling van de computerruimte. Bij uitval van de MER komt de beschikbaarheid van de digitale voorzieningen voor de medewerkers van WSHD in gevaar. Bij een interne calamiteit (b.v. brand) kan het bovendien geruime tijd duren voordat deze dienstverlening is hersteld. Door de toenemende afhankelijkheid van de ICT-infrastructuur zal onder dergelijke omstandigheden (financiële gevolg-) schade ontstaan.</p> <p>De informatietechnologie ontwikkelt zich snel. Met name de zogenaamde 'Cloud-oplossingen' dragen in grote mate bij aan het reduceren van onze kwetsbaarheid. WSHD heeft in de afgelopen jaren verschillende stappen in deze richting gezet en zal dat ook in de komende periode blijven doen waardoor het risico gestaag verder zal afnemen. De COVID pandemie heeft ertoe geleid dat er versneld een beschikbaarheidsverbetering is doorgevoerd. Door in gebruik name van een tweede MER in een extern datacenter zullen de digitale voorzieningen beschikbaar blijven bij uitval van de MER op Ridderkerk.</p>	10%	€ 0,6 mln.

Risico Algemene dekkingsmiddelen	Kans	Financieel gevolg
<p>Afschaffing koepelvrijstelling BTW</p> <p>De beperking van de koepelvrijstelling is opgeschort. De inperking was in eerste instantie per 1 januari 2019 aangekondigd, als direct gevolg van arresten van het Europese Hof. Momenteel spant het kabinet samen met andere Europese lidstaten zich in voor reparatie via Europese regelgeving. Het herstellen van de koepelvrijstelling wordt op Europees niveau besproken. Om de koepelvrijstelling te handhaven is unanimititeit van alle lidstaten nodig. Op dit moment is het onduidelijk of dit werkelijk gaat gebeuren en hoe lang de opschorting zal blijven duren.</p> <p>Waterschappen zijn in beginsel niet BTW-plichtig voor hun overheidstaken. Toch kunnen waterschappen te maken hebben met BTW, bijvoorbeeld als zij taken uitbesteden aan de markt of zelf marktactiviteiten verrichten. Indien de koepelvrijstelling wordt beperkt zullen waterschappen bij samenwerking eerder worden geconfronteerd met BTW-heffing. Anders dan gemeenten en provincies beschikken waterschappen niet over een fonds dat in rekening gebrachte BTW (deels) compenseert (BTW-compensatiefonds). De voorgenomen beperking van de koepelvrijstelling heeft daarom grote gevolgen voor waterschappen die met andere overheden samenwerken.</p>	50%	€ 0,6 mln.
<p>No cure no pay bureaus (WOZ bezwaren)</p> <p>De afgelopen periode is er bij SVHW een forse toename geweest van het aantal WOZ bezwaren wat is ingediend door no cure no pay (NCNP) bureaus. Deze toename van WOZ bezwaren leidt enerzijds tot een toename van de daaraan gerelateerde proceskostenvergoedingen en anderzijds tot een aanvullende behoefte aan capaciteit om een en ander af te handelen. In de begroting 2022 van SVHW is reeds rekening gehouden met aanvullende lasten van € 204.000 structureel voor de afhandeling van deze bezwaren. Gezien de ontwikkelingen bestaat het risico dat dit niet afdoende is.</p> <p>Bij de 2^e begrotingswijziging 2021 van WSHD leiden de ontwikkelingen voor WSHD tot aanvullende lasten in 2021 van € 226.000. Het risico bestaat dat er ook in 2022 aanvullende proces- en capaciteitskosten voor de afhandeling van deze WOZ bezwaren zijn. Daartoe is een risico opgenomen van € 500.000 met een kans van 70%.</p>	70%	€ 0,5 mln.

8.5 Verbonden partijen

WSHD heeft direct verbonden partijen en indirect verbonden partijen. Dit zijn partijen waar een financieel en een bestuurlijk belang is. Indirect verbonden partijen zijn partijen waarbij er wel sprake is van een financieel belang maar waar het directe bestuurlijke belang ontbreekt bijvoorbeeld omdat de indirect verbonden partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat een verbonden partij bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van de, achterliggende, en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel in voorkomende gevallen volgens de letter van de definitie geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van

een financieel belang reden genoeg om ook deze indirect verbonden partijen op te nemen.

De indirect verbonden partijen zijn:

- Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)
- STOWA
- Muskusrattenbeheer (MRB)

Aquon		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Vestigingsplaats	Tiel	
Ingangsdatum	1-jul-2011	
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>		
<p>Aquon is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. Aquon levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. Aquon verzorgt voor WSHD en de andere deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.</p>		
<i>Financieel belang</i>		
Voor 2022 is de bijdrage voor de dienstverlening van Aquon begroot op € 5,0 mln. (laboratorium- en eigenarendeel).		
<i>Bestuurlijk belang</i>		
Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur en een lid van het dagelijks bestuur van de GR Aquon.		
<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2019</i>	<i>31-dec-2020</i>
- Eigen vermogen	0	0
- Vreemd vermogen	12.510.021	13.722.422
- Resultaat	0	0
Relatie met programma	Water, Waterketen en Bestuur en organisatie	
<i>Risico's</i>		
<p>1. De gezamenlijk overeengekomen strategie en beleidslijnen bieden voldoende waarborgen bij de beheersing van de operationele risico's. De kosten van Aquon worden gedekt uit de opbrengsten van de uitgevoerde laboratoriumdiensten. Hogere kosten in de normale bedrijfsvoering worden gedekt door hogere opbrengsten.</p> <p>2. Met de in 2019 opgestelde business case (en daarmee een herbevestiging van de besluitvorming) over een structurele investering in het bedrijf zijn de risico's, die voor de langere termijn mogelijk worden aangegaan, zichtbaar gemaakt en zijn daarmee nadrukkelijk onderdeel van het bestuurlijke besluitvormingsproces dat in 2020 heeft plaatsgevonden.</p>		
<i>Overige informatie</i>		
In 2020 is AQUON gestart met de planvorming voor het nieuwe centrale laboratorium. In 2021 is de governance van de GR geëvalueerd. Naast enkele kleine verbeterpunten is sprake van grote tevredenheid bij de deelnemers over de samenwerking tussen de waterschappen en de wijze waarop de waterschappen, zowel in de eigenaarsrol als in de opdrachtgeversrol invloed uitoefenen op het beleid van AQUON.		

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Vestigingsplaats	Rotterdam		
Ingangsdatum	1-sep-2011		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland zijn een gemeenschappelijke regeling aangegaan onder de naam Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 met als doel het resterende slib uit het zuiveringsproces adequaat te verwerken. Medio 2021 zijn waterschap Amstel, Gooi en Vecht, waterschap Zuiderzeeland en hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier tot deze GR toegetreden.			
<i>Financieel belang</i>			
De in deze GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Dit heeft geleid tot de DRSH Zuiveringslib N.V. Op 1 januari 2010 is de DRSH N.V. door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan N.V. HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in N.V. HVC. Na toetreding van drie nieuwe waterschappen in 2021 bezitten de waterschappen gezamenlijk 683 aandelen (per juli 2021 is dit een belang van circa 18% in NV HVC). Dit belang is overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen N.V. HVC, wat overeenkomt met 16% van het totale financiële belang binnen de GR. De GR ziet toe op de verwerking van het zuiveringslib door N.V. HVC.			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
Eén collegelid van WSHD neemt zitting in het algemeen bestuur van de GR.			
<i>Financiële kerncijfers</i>		<i>31-dec-2019</i>	<i>31-dec-2020</i>
- Eigen vermogen		18.044	18.044
- Vreemd vermogen		37.712	48.278
- Resultaat		0	0
Relatie met programma	Waterketen		
<i>Risico's</i>			
In 2021 wordt nog geen afvalstoffenbelasting geheven op de verbranding van slib. Voor 2022 en verder is deze discussie nog open. De kans wordt de eerste jaren laag ingeschat, maar het zou een substantiële verhoging betekenen van het tarief dat WSHD in rekening krijgt gebracht.			
<i>Overige informatie</i>			
Zuiderzeeland levert het secretariaat van de GR en begeleidt de P&C-cyclus. De juridische ondersteuning wordt geleverd door Delfland. De gemaakte kosten worden gelijkmatig verdeeld over de vijf aandeelhoudende waterschappen. De waterschappen HHNK, AGV en ZZL hebben besloten hun slibeindverwerking bij HVC in Alkmaar onder te brengen en zijn als aandeelhouder B toegetreden tot de N.V. HVC. Juli 2021 is opdracht gegeven voor de investering in een nieuwe slibdrooginstallatie (SDI) voor deze drie waterschappen. In het streven om bouwstenen (PHA) voor bioplastics te winnen met zuiveringslib hebben de initiatiefnemers van het Paques-proces (Paques B.V en N.V. HVC) en het Phario-proces (Stowa + vijf waterschappen) besloten hun krachten te bundelen onder de noemer PHA2USE. In september 2020 is de samenwerkingsovereenkomst getekend en het project officieel gestart. De beoogde demonstratie-installatie naast de Slibverbrandingsinstallatie (SVI) aan de Baanhoekweg in Dordrecht wordt begin 2022 in gebruik genomen.			

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)			
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Vestigingsplaats	Alkmaar		
Ingangsdatum	1-jan-2010		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
HVC is verantwoordelijk voor het duurzaam afvalbeheer van haar aandeelhouders (gemeenten en waterschappen). Daarnaast produceert HVC duurzame energie. Deze wordt geleverd aan gemeenten, waterschappen, bedrijven en particulieren.			
<i>Financieel belang</i>			
Gezamenlijk bezitten HH van Rijnland, WS Hollandse Delta, WS Rivierenland, HH van Schieland en de Krimpenerwaard, HH van Delfland, HH Hollands Noorderkwartier, WS Amstel, Gooi en Vecht en WS Zuiderzeeland 683 aandelen (per juli 2021 is dit een belang van circa 19% in NV HVC). Deze aandelen zijn in beheer van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen N.V. HVC, wat overeenkomt met 16% van het totale financiële belang binnen de GR. De GR ziet toe op de verwerking van het zuiveringslib door N.V. HVC.			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
De GR is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van N.V. HVC.			
De Raad van Commissarissen van HVC bestaat uit vijf leden. Vastgelegd is dat ten minste één van de commissarissen een publieke signatuur heeft met kennis van het gemeentelijke en het waterschapsdomein. In mei 2020 is mevrouw J. Kriens benoemd. Zij heeft als wethouder/ locoburgemeester van Rotterdam en als directeur van de VNG veel ervaring opgedaan binnen het publieke domein.			
<i>Financiële kerncijfers</i>		<i>31-dec-2019</i>	<i>31-dec-2020</i>
- Eigen vermogen		126.906.000	142.293.000
- Vreemd vermogen		870.489.000	849.809.000
- Resultaat		10.139.000	15.233.000
Relatie met programma	Waterketen		

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

Risico's

De Zuid-Hollandse waterschappen hebben via de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 hun voormalige belangen in DRSH Zuiveringslib NV ondergebracht bij de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (hierna: HVC). De waterschappen staan vanaf hun toetreding garant voor de financiering van de activiteiten die HVC voor de waterschappen uitvoert. In 2021 komt hier de investering in de slibdrooginstallatie in Alkmaar bij. In voorliggende begroting is nog geen rekening gehouden met een door de aandeelhouders B te verstrekken garantie voor een lening van maximaal € 56 miljoen. De betrokken waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van vooralsnog € 24,6 miljoen (31 december 2021).

Ter compensatie van de door de waterschappen gegarandeerde geldleningen betaalt HVC jaarlijks een vergoeding van 1% van het garantstellingsbedrag aan de gemeenschappelijke regeling.

Overige informatie

In mei 2020 heeft de Aandeelhoudersvergadering van HVC positief besloten over de investering in een nieuwe slibdrooginstallatie in Alkmaar en over de toetreding van HHNK, AGV en ZZL als aandeelhouder B tot HVC. De toetreding tot de GR Slib zal naar verwachting in de loop van 2021 plaatsvinden.

In 2021 is in opdracht van de GR een update van het strategisch onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden tot opvolging van de bestaande slibverbrandingsinstallatie in Dordrecht, die rond 2028 het einde van haar levensduur bereikt. Het onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met Waternet (AGV), Zuiderzeeland en Hollands Noorderkwartier (HHNK) en in overleg met Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) en de andere Nederlandse waterschappen. Begin 2022 zal besluitvorming ten aanzien van nieuwe investeringen plaatsvinden.

HVC werkt samen met het Brabantse SNB aan het terugwinnen van fosfaat uit de vliegas van de slibverbrandingsinstallaties in Dordrecht en Moerdijk. In 2021 zijn proeven gedaan met het TetraPhos proces van Remondis. HVC en SNB streven naar de realisatie van een fosfaatfabriek in Moerdijk in 2025.

In het kader van de samenwerkingsovereenkomst Duurzame Energie ontwikkelt HVC op gebouwen en/of terreinen van WSHD duurzame-energieprojecten. Op een zevental rwzi-locaties van WSHD heeft HVC zonneweides gerealiseerd. Daarnaast is HVC in 2019 gestart met de ontwikkeling van twee windmolenprojecten nabij waterkeringen van WSHD in het gebied van de gemeenten Nissewaard en Westvoorne. De samenwerkingsovereenkomst is hiervoor in 2020 uitgebreid.

Het Waterschapshuis			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Vestigingsplaats	Amersfoort		
Ingangsdatum	1-jul-2010		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Het Waterschapshuis bevordert de samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de watersector. Doelstellingen zijn o.a. het verbeteren van de kwaliteit van de bedrijfsvoering, het efficiënter maken van de informatievoorziening en het versterken van het imago van de waterschappen als moderne overheid.			
<i>Financieel belang</i>			
De in HWH conceptbegroting 2022 vastgestelde bijdrage voor Hollandse Delta bedraagt € 1,35 mln. De bijdrage aan HWH in 2020 was € 1,1 mln.			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.			
<i>Financiële kerncijfers</i>		31-dec-2019	31-dec-2020
- Eigen vermogen		0	0
- Vreemd vermogen		11.839.243	12.214.831
- Resultaat		0	0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie		
<i>Risico's</i>			
Per 1 januari 2015 worden programma/project-specifieke risico's door de deelnemers aan het betreffende programma/project gedragen. Dit betreft het zogenaamde 'loden deur' principe. Naast project specifieke risico's zijn er ook programma overstijgende risico's die het geheel van Het Waterschapshuis betreffen. Voorbeelden hiervan zijn het risico van uittreding van een waterschap, en de invulling van projectcapaciteit. Op grond van art. 41 van de Gemeenschappelijke regeling zullen de waterschappen er zorg voor dragen dat het Waterschapshuis te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan de verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.			
<i>Overige informatie</i>			
Het Waterschapshuis is een organisatie die is opgebouwd uit een algemeen deel, de bedrijfsvoering, waarvan de kosten door alle deelnemers worden gedeeld. Daarnaast is er een deel waarin waterschappen facultatief participeren, in programma's en projecten en zijn er collectieve programma's en projecten waarin alle aan de GR deelnemende waterschappen participeren. Het Waterschapshuis bestaat uit een vaste kern van medewerkers, die zorgt voor instandhouding. Daarnaast is er een flexibele schil van medewerkers voor de invulling van de programma's en projecten. Elk waterschap wordt geacht hier capaciteit te leveren, zodat de kennis van de waterschappen komt. Om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, is besloten om vanuit een strategisch meerjarenprogramma te werken. Vanuit een samenhang worden projecten gebundeld tot programma's. Hierdoor ontstaat een steeds intensievere afstemming met de waterschappen over de langere termijn en worden er steeds minder opdrachten per project afgesloten maar steeds vaker per programma. Hierdoor verschuift ook de besluitvorming (opdrachten), rapportage en verantwoording op, van het niveau van een afzonderlijk project, naar het niveau van programma's.			

Muskusrattenbeheer (MRB)		
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor 'gemene rekening'	
Vestigingsplaats		
Ingangsdatum	1-jul-2011	
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>		
De bestrijding van 'muskus- en beverratten' is per 1 juli 2011 een taak van de waterschappen geworden. De samenwerking met andere waterschappen is gestart op 1 januari 2012. De verdeling van de kosten is: Rijn en IJssel (10,4%), Vallei en Veluwe (18,2%), Rivierenland (47,5%) en Hollandse Delta (23,9%). De organisatie en uitvoering is ondergebracht bij waterschap Rivierenland.		
<i>Financieel belang</i>		
De bijdrage voor 2021 bedroeg € 2.015.000. De bijdrage voor 2022 wordt geschat op € 2.069.000.		
<i>Bestuurlijk belang</i>		
Er vindt bestuurlijk overleg plaats.		
<i>Financiële kerncijfers</i>		
- Eigen vermogen		
- Vreemd vermogen		
- Resultaat		
Relatie met programma	Waterkeringen	
<i>Risico's</i>		
<i>Overige informatie</i>		
Financieel verrekenmodel		
1. Waterschap Rivierenland stelt voor de kosten van de werkzaamheden, genoemd in artikel 3 van deze overeenkomst voor gemene rekening, vooraf jaarlijks een begroting op.		
2. De te verrekenen kosten vloeien voort uit de jaarrekening van waterschap Rivierenland.		
3. Het bepaalde in dit artikel is van toepassing bij het vaststellen van de financiële verhoudingen tussen de waterschappen in geval van verrekening van de kosten die met deze overeenkomst zijn gemoeid, en in geval van het opstellen van een liquidatieplan bij opzegging of beëindiging van de overeenkomst.		
4. De waterschappen nemen deel voor:		
a. wat betreft waterschap Rijn en IJssel voor 10,4%,		
b. wat betreft waterschap Vallei en Veluwe voor 18,2%,		
c. wat betreft waterschap Hollandse Delta voor 23,9%,		
d. wat betreft waterschap Rivierenland voor 47,5%.		
Genoemde percentages gelden eveneens voor de onderlinge verrekening van financiële gevolgen van risico's. Onder deze risico's worden in ieder geval verstaan de risico's die waterschap Rivierenland loopt in de bijzondere situaties, zoals genoemd in artikel 10 van de overeenkomst.		
Genoemde vooraf vastgestelde percentages zullen vervolgens jaarlijks worden toegepast op de door waterschap Rivierenland daadwerkelijk te dragen kosten en de financiële gevolgen van risico's.		

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Ingangsdatum	5-mei-1954	
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>		
De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.		
<i>Financieel belang</i>		
De deelneming van Hollandse Delta in deze AAA-bank bedraagt opgebouwd uit 1893 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en (van de 8.511) 143 aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.		
<i>Bestuurlijk belang</i>		
Het recht bestaat de Algemene Vergadering van Aandeelhouders te bezoeken.		
<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2019</i>	<i>31-dec-2020</i>
- Eigen vermogen	1.741.000.000	1.827.000.000
- Vreemd vermogen	94.409.000.000	104.729.000.000
- Resultaat	95.000.000	81.000.000
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
<i>Risico's</i>		
<i>Overige informatie</i>		
De NWB heeft het voornemen later dit jaar, zodra de ECB dit weer toelaat €45 miljoen aan dividend uit te betalen over 2020. Voor WSHD betekent dit een verwachte dividenduitkering van €1,5 miljoen en leidt tot een voordeel van €0,5 miljoen.		

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Vestigingsplaats	Klaaswaal		
Ingangsdatum	1-jan-2005		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
De uitvoering van de belastingheffing en invordering van de waterschapsbelastingen is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling SVHW.			
<i>Financieel belang</i>			
Voor 2022 wordt de bijdrage aan de dienstverlening door SVHW begroot op € 4.038.000.			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
Als gevolg van diverse gemeentelijke herindelingen is op 29 mei 2019 in de Verenigde Vergadering de derde wijziging van de GR SVHW vastgesteld. De herindelingen hebben verder tot gevolg dat het aantal leden van het Algemeen bestuur van SVHW daalt van 22 naar 15. De 13 deelnemende gemeentelijke colleges leveren elk één lid, en het dagelijks bestuur van het waterschap Hollandse Delta levert twee leden. De herindelingen hebben verder tot gevolg dat het aantal stemmen zoals geregeld in artikel 7 van de Regeling wijzigt. Het aantal stemmen van het waterschap Hollandse Delta wijzigt van 12 naar 8. De overige Deelnemers behouden 1 stem. Daarnaast wijzigt het minimaal aantal benodigde Deelnemers om de vergadering van het Algemeen Bestuur te openen van 13 naar 9. Het voorstel tot aanpassing van de stemverhouding is in lijn met de afspraken die in 2015 zijn gemaakt bij het tot stand komen van de wijziging GR SVHW 2015. De stemverhouding in het Algemeen Bestuur wijzigt nauwelijks voor WSHD en komt uit op 8 (was 12) stemmen op een totaal van 21 (was 33) stemmen. Dit komt overeen met een 38,1% (was 36,36%) van de stemmen.			
<i>Financiële kerncijfers</i>		31-dec-2019	31-dec-2020
- Eigen vermogen		1.440.000	693.000
- Vreemd vermogen		4.611.000	7.194.000
- Resultaat		479.000	-102.000
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen		
<i>Risico's</i>			
<i>Overige informatie</i>			

STOWA		
Rechtsvorm	Stichting	
Vestigingsplaats	Den Haag (statutair)	
Ingangsdatum	13-sep-1971	
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>		
STOWA ontwikkelt, vergaart en verspreidt kennis die nodig is om de opgaven van de regionale waterbeheerders goed uit te voeren.		
<i>Financieel belang</i>		
De bijdrage voor 2022 bedraagt naar verwachting € 518.000 (bijdrage 2021: € 504.000). Voor de jaren 2019 t/m 2022 wordt er ongeveer € 76.000 extra wordt gefinancierd vanuit het innovatiebudget (DH besluit 14 mei 2019).		
<i>Bestuurlijk belang</i>		
In het bestuur van de STOWA zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschapsvertegenwoordigers. Momenteel is WSHD niet direct vertegenwoordigd in het STOWA bestuur.		
<i>Financiële kerncijfers</i>	31-dec-2019	31-dec-2020
- Eigen vermogen	8.700.000	
- Vreemd vermogen	3.900.000	
- Resultaat	2.800.000	
Relatie met programma	Waterkeringen, Water, Waterketen en Bestuur en organisatie	
<i>Risico's</i>		
Niet van toepassing		
<i>Overige informatie</i>		
Enkele onderwerpen, die momenteel vanuit STOWA worden opgepakt, gestimuleerd of ondersteund:		
<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (Energie- en grondstoffenfabriek, Platform Water en Energie) • Integrale oplossingen in de waterketen (bijv. medicijnresten, Expertgroep Waterfabriek) • Innovatie in de waterveiligheid (o.a. MLV, dijken op veen) • Normering regionale waterkeringen (overstromingsklassen) • Inspectie waterkeringen (Handboek) • Expertgroep Windturbines en Waterkeringen (kennisuitwisseling) • Expertisenetwerk Pijpleidingen (kennisuitwisseling) • Kennisplatform Risicobeheersing (kennisuitwisseling) • Innovatie in het Waterbeheer (flexibel peilbeheer, visvriendelijke gemalen) • Zorgplicht waterkeringen • Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (o.a. onderzoek naar haalbaarheid van zon op dijken en aquathermie, technologieontwikkeling op het gebied van terugwinnen energie en grondstoffen uit afvalwater) • Ontwikkelingen rond de verwijdering van medicijnresten (Innovatie Programma Microverontreinigingen) • Ontwikkelingen rond pfas in influent, effluent en slib • Verdrogingsbestrijding en beschikbaarheid van zoet water (Aquaconnect) 		

Unie van Waterschappen			
Rechtsvorm	Vereniging		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Ingangsdatum	1-jan-1927		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
De Nederlandse waterschappen zijn verenigd in de Unie van Waterschappen. De Unie behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de regering, internationale instanties, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De Unie neemt deel in veel overleg- en adviesorganen en is betrokken bij de ontwikkeling van het rijksbeleid, regelgeving en beleidsnota's voor waterbeheer. De Unie neemt ook het initiatief zelf onderwerpen op de politieke agenda te zetten.			
<i>Financieel belang</i>			
Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. De bijdrage voor 2022 wordt geraamd op € 645.948 (de bijdrage voor 2021 was € 630.809).			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
Het hoogste orgaan van de Unie van Waterschappen is de ledenvergadering. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting. De ledenvergadering vergadert 4 keer per jaar. Uit de ledenvergadering worden de leden van het bestuur gekozen. Formele besluitvorming vindt plaats in het bestuur en in de ledenvergadering. Per beleidsterrein is een bestuurlijke Uniecommissie waarin de portefeuillehouders van alle waterschappen zitting hebben. Per beleidsterrein wordt in de commissie het beleid van de Unie voorbereid en deels vastgesteld. De bestuurlijke commissies worden geadviseerd door ambtelijke werkgroepen. Hierin heeft een beperkt aantal waterschapsmedewerkers zitting.			
<i>Financiële kerncijfers</i>		31-dec-2019	31-dec-2020
- Eigen vermogen		1.777.551	1.993.366
- Vreemd vermogen		13.208.925	15.546.462
- Resultaat		852.842	215.815
Relatie met programma	Bestuur en organisatie		
<i>Risico's</i>			
In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de unie van waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de unie van waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben.			
In 2017 heeft de NWB een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6.01 miljoen. Eind 2022 is de hoogte van de verstrekte geldlening nog € 5,05 miljoen.			
<i>Overige informatie</i>			
De voorbereidingen voor de waterschapsverkiezingen van 2023 zijn inmiddels gestart. Het plan van aanpak wordt in het derde kwartaal van 2021 besproken. Dan zullen ook de ambities en het benodigde budget worden besproken. Het vast te stellen budget zal overeenkomstig via de vaste verdeelsleutel worden toegevoegd aan de Uniebegrotingen van 2022 (50%) en 2023 (50%).			

Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen (VZHW)		
Rechtsvorm	Vereniging	
Vestigingsplaats	Delft	
Ingangsdatum	22-dec-1910	
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>		
<p>De behartiging van de belangen van de waterschappen in het algemeen en in het bijzonder van die, welke geheel of gedeeltelijk in de provincie Zuid-Holland zijn gelegen. Zij verricht al datgene dat in het belang is of kan zijn voor een goede taakuitoefening door de aangesloten waterschappen. De volgende waterschappen zijn aangesloten: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, waterschap Hollandse Delta, waterschap Rivierenland en waterschap Amstel, Gooi en Vecht.</p> <p>De Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen brengt de waterschapbestuurders samen in overleggen om hun waterschapsbelangen en –taken af te stemmen en om in gezamenlijkheid standpunten en ideeën te ontwikkelen om burgers, partners en overheden tegemoet te kunnen treden. In dit kader zijn er afzonderlijke samenkomsten van de dijkgraven en de vakportefeuillehouders.</p>		
<i>Financieel belang</i>		
De bijdrage voor 2021 is begroot op € 790. De bijdrage voor 2022 is op € 0 gesteld.		
<i>Bestuurlijk belang</i>		
Er worden 4 vergaderingen per jaar gehouden. Daarnaast wordt regelmatig overlegd met de Gedeputeerde Water van de provincie Zuid-Holland en de HID van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid. Elk jaar organiseert één van de ZH-waterschappen de VZHW-waterschapsdag voor bestuurders en belangstellenden.		
<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2019</i>	<i>31-dec-2020</i>
- Eigen vermogen	12.579	15.084
- Vreemd vermogen	0	0
- Resultaat	761	2.505
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
<i>Risico's</i>		
Het risico is beperkt tot de jaarlijkse financiële bijdrage aan de vereniging.		
<i>Overige informatie</i>		

8.6 Lijst van begrippen en afkortingen

AGV	Waterschap Amstel Gooi en Vecht	(NV) HVC	Huisvuilcentrale Noord Nederland
ALM	Asset Lifecycle Management	HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming	HWH	Het Waterschapshuis
BBVV	Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen	IBOI	Index voor Bruto OverheidsInvesteringen
BBV	Besluit Begroten & Verantwoorden	ICT	Informatie- en communicatietechnologie
BEC	bio-energiecentrale	ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid	KCC	Klantcontactcentrum
BOSB	Beslissing Ondersteunend Systeem Beeldvormend, Oordeelsvormend en Besluitvormend	km	kilometer
Burap	Bestuursrapportage	KPI (kpi's)	Kritische Prestatie Indicatoren
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst	KPR	Kennisplatform Risicobenadering
CMK	Compenserende maatregelen kriebesluit	KRW	Kaderrichtlijn Water
COVID-19	Coronavirus disease 2019	KSF	Kritische succes factor
CO2	Koolstofdioxide	Kwh	Kilowattuur
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek	m3	kubieke meter
DAW	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	MCA	Multi-criteria-analyse
D&H	Dijkgraaf en heemraden	MER	Main Equipment Room
DPRA	Directieraad Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	MBH	Commissie Middelven, Bestuurlijke Zaken en Handhaving
DRSH	Delfland, Rijnland, Schieland, Hollandse Eilanden en Waarden	MD	Management Development
EMU	Europese Monetaire Unie/Economische en Monetaire Unie	MER	Main Equipment Room
Fido	Financiering decentrale overheid	MLV	Meerlaagsveiligheid
FTE	Fulltime-equivalent	MIP	Meerjaren investeringsprogramma
GWV	Grond-, weg- en waterbouw	MJA3	Meerjarenafpraak energie-efficiency
GOA	Grensoverschrijdend afvalwater	Mln.	Miljoen
GR	Gemeenschappelijke Regeling	NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
Ha	Hectare	NBWS	Nieuwe besturing watersysteem
HHD	Hoogheemraadschap van Delfland	NBWS-BOS	Informatie- en besturingssysteem
HHNK	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	NGE	Niet gesprongen explosieven
HHSK	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	nHWBP	Nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma
HoO	Huis op Orde	NVO	Natuurvriendelijke oever
		NWB	De Nederlandse Waterschapsbank N.V.
		OHC	Onderhoudsconcepten
		OTO	Opleiden, trainen en oefenen
		P&C	Planning en control
		PE	Polyethyleen
		PDOK	Publieke Dienstverlening Op Kaart

PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen	VLRT-4	Vier vervroegde landelijke rapportage toetsing
PHA	PolyHydroxyAlkanoaat, een bioplastic	VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
POP3	PlattelandsOntwikkelingsProgramma 3	VNK	Veiligheid Nederland in Kaart
RWS	Rijkswaterstaat	VP	Voorne-Putten
rwzi	Rioolwaterzuiveringsinstallatie	VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
SBB	Staatsbosbeheer	VV	Verenigde Vergadering
SDI	Secretaris Directeur Slibdrooginstallatie	VZHW	Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen
SGBP	Stroomgebiedbeheersplannen	V3T	Verlengde 3e toetsing
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant	WBP	Waterbeheerprogramma
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer	Wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
SVI	Slibverbrandingsinstallatie	WgBP	Wegenbeheerprogramma
SVHW	Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling	WKK	Warmtekrachtkoppeling
TA	Technische Automatisering	WOZ	Waardering Onroerende Zaken
UvW	Unie van Waterschappen	WSHD	Waterschap Hollandse Delta
v.e.	Vervuilingseenheden	ZV3T	Zettingsvloeiing derde toetsronde
		ZZL	Waterschap Zuiderzeeland